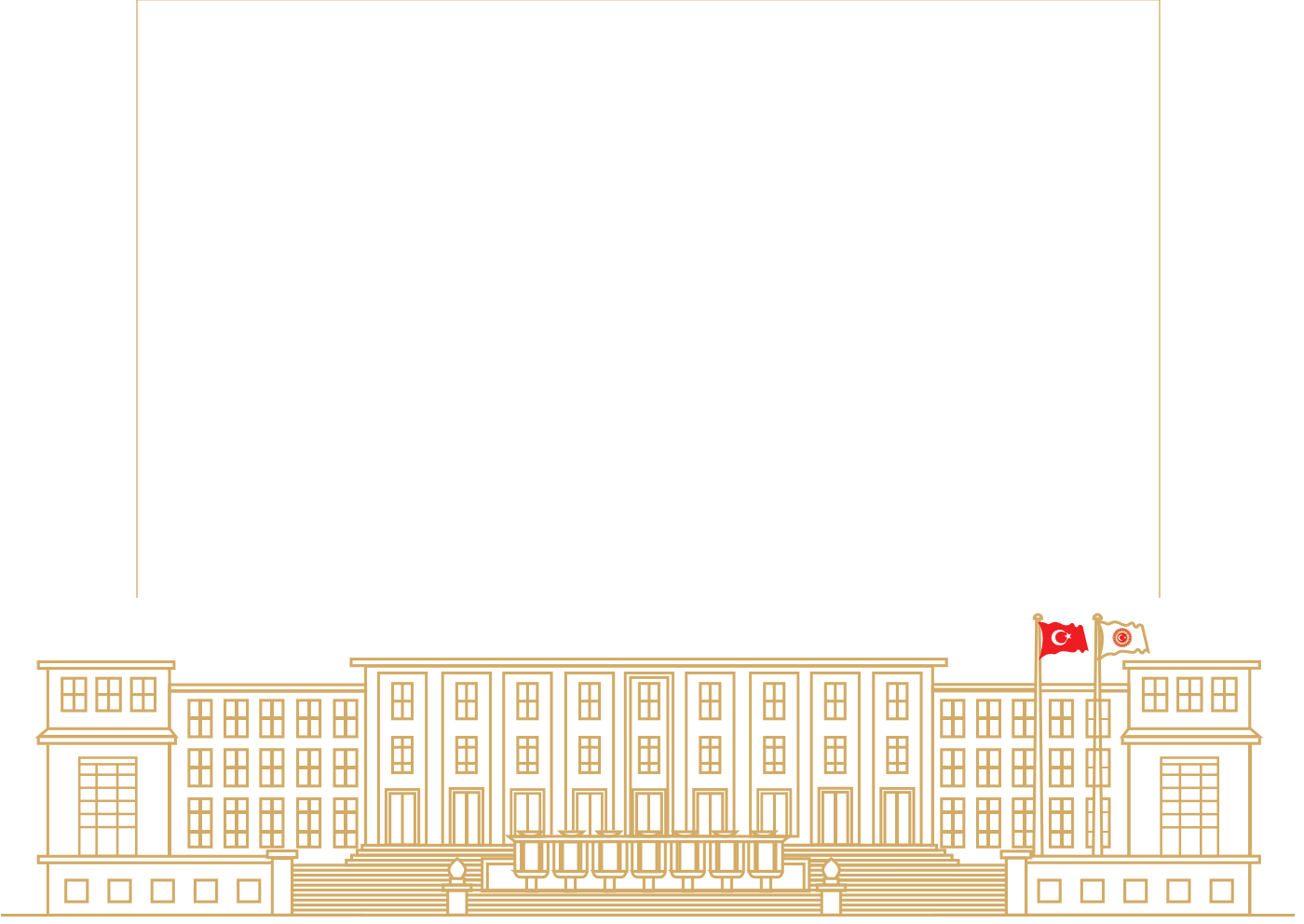

GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM
ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ
ÖNERİSİ

28 KASIM 2022

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

K. Atatürk

GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

ÖNERİSİ

28 KASIM 2022

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
Genel Gerekçe	11
Maddeler, Anayasa Değişikliği Önerisi ve Gerekçeleri	15

ÖNSÖZ

Bugün demokrasi tarihimiz açısından önemli bir gün!

Bizler, 150 yıllık Anayasa geleneğimizde yeni bir sayfa açmanın heyecanı ve gururu içerisindeyiz.

Yarının Türkiye'sini inşa etmek için toplumu en geniş yelpazede temsil eden altı siyasi parti olarak, demokrasi tarihimizde bir ilki gerçekleştiriyor ve büyük bir adım atarak tam bir mutabakata vardığımız "Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Anayasa Değişikliği Önerisi"ni milletimizin takdirine sunuyoruz.

Anayasa değişikliği önerimiz, bir toplumsal sözleşme taslağıdır. Bu niteliğine uygun olarak değişiklik önerilerimizi, demokrasinin asli gereği olan çoğulculuk ve uzlaşma ilkeleri doğrultusunda toplumun tüm kesimleri ile müzakere ettikten sonra seçimlerin hemen ardından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunacağız.

Bizler, demokratik hukuk devletini temelinden zedeleyen ve millet egemenliğini tek bir kişinin iradesine hapsederek kural tanımaz bir keyfiliğe yol açan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine karşı çıktığımız gibi geçmişte uygulanan parlamenter sistemin yanlışlarını ve dar kalıplarını da reddediyoruz.

Reform önerimizle; geçmişe dönmeyi değil, geçmişin tecrübelerinden istifade ederek istikrarsızlığa ve vesayetçi uygulamalara imkân vermeden, Türkiye Cumhuriyeti'nin köklü devlet ve Cumhuriyet tecrübesinin demokrasi ile taçlandırıldığı bir sistem hedefliyoruz.

1982 Anayasasınının 84 maddesinde ve 9 bölüm başlığı, alt başlık ve madde başlığında yaptığımız değişiklik önerilerimizle, etkin ve katılımcı bir yasama; istikrarlı, şeffaf ve hesap verebilir bir yürütme; bağımsız ve tarafsız bir yargı; kurumsal kültürün hâkim olduğu bir kamu yönetimi ile kuvvetler ayrılığının tesis edildiği güçlü, özgürlükçü, demokratik, adil bir sistem inşa etme kararlılığı içindeyiz.

Amacımız, tüm farklılıklarımızla beraber "biz" düşüncesi ile hareket ederek kapsayıcı, kuşatıcı, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı, bireylerin eşit ve özgür vatandaşlar olarak düşüncelerini özgürce ifade edebildiği ve istediği gibi yaşayabildiği özgürlükçü demokratik bir Türkiye'dir.

Bu inanç ve kararlılıkla, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Anayasa Değişikliği Önerimizi tüm milletimize ve gelecek nesillere huzur ve barış getirmesi ümidiyle hayata geçirmeyi taahhüt ediyoruz.

GENEL GEREKÇE

Bu anayasa değişikliğinin amacı, Türkiye’de yönetimde keyfiliğe yol açan, anayasal hak ve hürriyetleri güvencesiz bırakan, hukuk devleti mekanizmalarının tamamını aşındıran Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemini yürürlükten kaldırmak ve Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme geçişi sağlamaktır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, yürütme gücünün tamamını Cumhurbaşkanına sunmak yanında yasama organını zayıflatmış; yargının kontrolünü Cumhurbaşkanına sunmuştur. Böylece devletin birbirinden ayrı olması ve birbirini denetlemesi gereken üç temel fonksiyonunu tek bir kişinin iradesine bağlı hale getiren Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, hukuk devletinin aşınmasına, anayasal hak ve hürriyetlerin tamamının güvencesiz kalmasına yol açmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin yürürlükten kaldırılarak Kanun-i Esasi’nin kabulünden bu yana benimsenen ve yerleşen parlamenter geleneğe uygun olarak Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme geçilmesi bu sisteminin siyasi ve sosyal hayatımızda açtığı hasarları aşma yolunda önemli bir adımdır. Ancak kurulacak yeni sistemin parlamentarizmin herhangi bir modeli olmadığını, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem olduğunu özellikle vurgulamak gerekir.

Önerimiz, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin etkisiz kıldığı yasama organının yetkilerini iade ederek bu organı, Milli Mücadele yıllarından itibaren devlet ve toplum hayatımızda sahip olduğu güce ve itibara kavuşturmayı amaçlamaktadır.

Bu amaçla önerimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin kabul ettiği kanunlar üzerinde Cumhurbaşkanına tanınan veto yetkisini sona erdirecektir. Böylece Cumhurbaşkanı, Meclisin kabul ettiği kanunları, evvelce olduğu gibi bir defaya mahsus olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne iade edecektir. Meclis iade edilen kanunu, dilerse basit çoğunlukla aynen kabul edebilecektir.

Öte yandan önerimiz, yasama organına meclis soruşturması ve gensoru gibi hükümeti denetim yetkilerini tanımakta; parlamentonun hükümeti denetim vasıtaları arasında yer alan sözlü soru yetkisi yeniden düzenlenmektedir. Gensoru mekanizmasını hükümet istikrarını korumak amacıyla yapıcı güvensizlik oyuyla birleştirmektedir. Böylece hükümeti gensoru yoluyla düşürmekte birleşen parlamento çoğunluğu, yeni hükümetin kurulmasını sağlamadıkça görevdeki hükümetin hukukî varlığını sona erdiremeyecektir.

Diğer taraftan, Başbakan ve bakanlar gibi hükümet aktörlerinin görevleriyle ilgili suçlarından dolayı hesap verir kılınmalarını sağlayan meclis soruşturması, uygulanabilir, etkili bir mekanizmaya dönüştürülecektir.

Bütün bunlara ek olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin elinden alınmış olan bütçeyi kabul yetkisi, bu yetkinin asıl sahibi olan Meclise iade edilecektir. Böylece hükümetlerin hazırladıkları bütçe kanun teklifleri Meclis tarafından kabul edilmedikçe yürürlüğe giremeyecektir. Öte yandan hükümetlerin politikalarını Bütçe Kanununun sınırlarına uygun olarak yürütmelerini sağlamak amacıyla Kesinhesap Kanunu etkili bir denetim aracı haline getirilecektir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle yaratılan tek başlı yürütme modeline son verilerek yürütme organının Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulundan oluşması sağlanacaktır. Devletin

başı sıfatıyla temsili görev ve yetkilere sahip Cumhurbaşkanının; tek başına yapabileceği işlemleri dışındaki bütün kararları, Başbakan ve ilgili bakanın karşı-imzasına tâbi kılınacaktır. Öte yandan Cumhurbaşkanlığına seçilen kişinin bir partiye mensup olması halinde göreve başlamadan önce partisiyle ilişkisinin kesilmesi sağlanacaktır. Böylece Cumhurbaşkanının tarafsızlığı garanti edilecektir.

Yürütme alanındaki asıl yetkiler, parlamentarizmin doğasına uygun olarak Bakanlar Kuruluna ait olacaktır. Bakanlar Kurulu, izlediği politikardan dolayı parlamentoya karşı kolektif olarak sorumlu kılınabilecektir. Ayrıca her bakan, emri altındaki işlerden dolayı bireysel olarak da parlamentoya karşı sorumlu kılınabilecektir.

Hükümet politikaları, kolektif bir organ olan Bakanlar Kurulunda müzakere, diyalog ve uzlaşmayla belirlenecek; böylece bu politikaların akılcı ve bilimsel temellere dayanması sağlanacaktır. Bu, yürütme organının kişiselleşmesini, keyfileşmesini, akıldışı politikalara yönelerek toplumu krizlere sürüklemesini önleyecek önemli bir faktör olacaktır.

Önerimiz, sadece bir hükümet sistemi değişikliğinden ibaret değildir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi altında bağımsızlığını kaybederek hukukun üstünlüğünün güvencesi olmaktan uzaklaşan yargı organı, gerçek bir hukuk devletinin gerektirdiği bağımsızlığına kavuşturulacaktır. Böylece yargı organı, Anayasanın ve hukukun üstünlüğünün teminatı haline gelerek vatandaşların anayasal hürriyetlerinin garantisi olma işlevini yerine getirebilecektir. Bu sayede vatandaşlar, geleceğe güvenle bakabilecekleri huzurlu bir ortama kavuşacaklardır.

Yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamak amacıyla yargı mensuplarının bireysel bağımsızlıklarıyla yargı kuruluşlarının kurumsal bağımsızlıklarını garanti eden yenilikler getirilmektedir. Yargı mensuplarının bireysel bağımsızlıklarının güvencesi olarak Hâkimler ve Savcılar Kurulu, iki ayrı organ olarak düzenlenmiştir. Böylece hâkimlerin özlük hakları konusunda karar verme yetkisi Hâkimler Kurulu'na, savcılarının özlük hakları konusunda karar verme yetkisi Savcılar Kurulu'na tanınmıştır. Her iki organın da üye kompozisyonları ve üyelerinin seçiminde izlenen yöntem, bu organların özerkliğini garanti edecek şekilde düzenlenmiştir. Öte yandan bu iki organın da demokratik meşruiyet esasına dayanması sağlanmıştır.

Yargılama sürecinin temel unsurlarından biri olan savunma makamı, ilk defa, bir anayasa hükmüyle düzenlenerek bu makamın iddia makamıyla eşit bir statüye kavuşturulması sağlanmıştır. Bu yenilik, hukuk devletinin temel unsurlarından olan adil yargılanma hakkının ve bu hakkın bir parçası olan silahların eşitliği ilkesinin garanti edilmesini sağlayacaktır. Bu çerçevede Türkiye Barolar Birliği'nin özerk bir kuruluş olması da sağlanarak savunma makamı güçlendirilmiş; avukatlık mesleğine sahip olması gereken itibar kazandırılmıştır.

Anayasanın ve hukukun üstünlüğünün garantisi olan Anayasa Mahkemesi'nin üye kompozisyonu, üyelerinin seçiminde izlenen yöntem, çalışma usulleri, sahip olduğu yetkiler yeniden düzenlenmiş; böylece Yüksek Mahkemenin kararlarının etkinliği güçlendirilmiştir. Bu maksatla Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısı, ağır iş yükü de dikkate alınarak arttırılmış; halen iki daire ve bir Genel Kurul halinde çalışan Mahkemenin dört daire ve bir Genel Kurul halinde çalışması öngörülmüştür.

Anayasanın ve hukukun üstünlüğünü garanti etmek amacıyla hiçbir yasama tasarrufuna yargı bağımsızlığı tanınmamıştır. Böylece organik ve fonksiyonel bakımdan yasama işlemi niteliğindeki tüm işlemlerin, Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmesi öngörülmüştür. Bireysel başvuruların alanı, sosyal hakları da kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Bireysel

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

başvuruların temelindeki hak ihlallerinin, Anayasa Mahkemesi'nin denetimine tâbi bir normun hukuka aykırılığından kaynaklanması halinde Yüksek Mahkeme'ye bu normu denetleme yetkisi de tanınmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin halen mevcut olan yetkilerine ek olarak Yüksek Mahkeme'ye yasama, yürütme ve yargı organlarının birbirlerinin alanına müdahale eden işlemleri nedeniyle yapılacak başvuruları da inceleme ve karara bağlama yetkisi tanınmıştır.

Yüksek Seçim Kurulu, yerine getirdiği işleve uygun olarak Anayasamızın yüksek mahkemeleri düzenleyen bölümüne aktarılmış; iki daire ve bir Genel Kurul halinde çalışması öngörülmüştür. Böylece dairelerin alacağı kararlar, itiraz denetimine tâbi kılınmıştır. Daha da önemlisi, Yüksek Seçim Kurulu'nun seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarına ilişkin verdiği kararların, Anayasa Mahkemesi'ne yapılacak bireysel başvurulara konu olması sağlanmıştır. Böylece seçim sürecinin hukuka uygunluğu teşvik edilmiştir.

Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme geçiş önerisi, aynı zamanda, anayasal hakların alanını genişleten, bunların güvencelerini güçlendiren yenilikleri de içermektedir. Bu çerçevede, Anayasamızın 12. maddesinin başlığı "İnsan onuru, temel hak ve hürriyetlerin niteliği ve bütünlüğü" şeklinde değiştirilmiş, maddenin ilk fıkrasına insan onurunun dokunulmaz olduğu ve Anayasa düzeninin temelini oluşturduğu hükmü eklenmiştir. Böylece Anayasamızın insan onurunu esas alan bir bakış açısı kazanması sağlanmıştır.

Öte yandan, 13. maddeye "Hürriyet esas, sınırlama istisnadır. Tereddüt halinde yorum hürriyet lehine yapılır." hükmü eklenerek anayasa düzenine hürriyetçi bir felsefenin hâkim olması amaçlanmıştır. Benzer şekilde, demokratik bir anayasa düzeninin olmazsa olmazı olan ifade hürriyetiyle bu hürriyetten doğan basın hürriyeti gibi hürriyetler daha güçlü güvencelere kavuşturulmuştur.

Aynı çerçevede siyasi partilerin ifade ve örgütlenme hürriyetleri, daha güçlü garantilere kavuşturularak siyasi partilerin keyfî gerekçelerle kapatılmalarını önleyecek etkili hükümler getirilmiştir. Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin hükümler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ve Venedik Komisyonu raporları gibi Avrupa Konseyi standartları ışığında, çoğulcu demokrasinin güvencesini oluşturacak biçimde yeniden düzenlenmiştir.

Anayasal hürriyetleri daha güvenceli hale getiren yeniliklerin tamamında Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası andlaşmaların gerekleri dikkate alınmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası andlaşmaların kanunların üzerinde olduğunu kabul eden 2004 Anayasa değişikliğini yaptırma bağlayan ve güçlendiren yenilikler önerilmiştir. Bu çerçevede Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası andlaşmalar, kanunların Anayasaya uygunluk denetiminde başvurulacak ölçü normlara dâhil edilmiştir.

Önerimiz, seçimleri takiben Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bir Anayasa Değişikliği Teklifine dönüştüğü ve kabul edilerek yürürlüğe girdiği takdirde Türkiye, Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme geçerek Anayasamızın 2. maddesinde hükme bağlandığı gibi insan haklarına saygılı, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olabilecektir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

VIII. Yürütme yetkisi ve görevi

Madde 8 – Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı (...) tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

ÖNERİ

VIII. Yürütme görevi

Madde 8 – Yürütme görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak yerine getirilir.

Madde Gerekçesi

Madde 8

Yürütmeyi tanımlayan 8. maddenin içerdiği yetki kavramı metinden çıkarılmış; yürütme sadece görev kavramıyla tanımlanmıştır. Bu değişikliğin nedeni, yürütmeyi düzenleyen hükümlerde idarenin kanuniliği ilkesinin esas alınması, yürütme ve idareye doğrudan doğruya Anayasadan kaynaklanan herhangi bir aslî yetkinin tanınmamasıdır. Yürütme ve idarenin harekete geçebilmesi için önce Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kanunî düzenleme yapması zorunludur. Böylece hem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin güçlenmesi sağlanmakta hem de yürütmenin türevselliği ilkesi korunmaktadır.

Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun olarak yürütme, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulundan oluşacağı için 8. maddeye "ve Bakanlar Kurulu" ifadesi ilave edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

**İKİNCİ KISIM
TEMEL HAKLAR VE ÖDEVLER**

ÖNERİ

**İKİNCİ KISIM
TEMEL HAKLAR VE HÜRRİYETLER**

Madde Gerekçesi

İkinci Kısım

Anayasamızın ikinci kısmının başlığı, "Temel Haklar ve Ödevler" şeklindeydi. Buradaki "ödev" kelimesi çıkarılmış; yerine "hürriyetler" kelimesi getirilmiştir. Bu değişiklik, Anayasamıza daha hürriyetçi bir felsefe kazandırmayı amaçlamaktadır. Çünkü hürriyetlerin ödev kavramıyla sınırlanması, otoriter bir anayasacılık anlayışının eseridir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

I. Temel hak ve hürriyetlerin niteliği
Madde 12 – Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

ÖNERİ

İnsan onuru, temel hak ve hürriyetlerin niteliği ve bütünlüğü
Madde 12 – İnsan onuru dokunulmazdır ve anayasal düzenin temelidir. Devlet, insan onuruna saygı göstermek ve onu korumakla yükümlüdür. Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler bir bütündür, birbirini tamamlar ve yasama, yürütme ve yargı organlarını bağlar. Devlet, temel hak ve hürriyetlerden herkesin etkili biçimde yararlanmasını sağlayacak her türlü düzenlemeyi yapmak, tedbiri almak ve ihlalini önlemekle yükümlüdür.

Madde Gerekçesi

Madde 12

Anayasamızın 12. maddesinin başlığı “İnsan onuru, temel hak ve hürriyetlerin niteliği ve bütünlüğü” şeklinde değiştirilmiştir. Böylece Anayasamızın insan onurunu esas alan bir bakış açısı kazanması sağlanmıştır. Bu değişiklikte yasama, yürütme ve yargı organlarıyla bütün idarî makamların, anayasal görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken insan onurunu esas almaları amaçlanmıştır.

Madde başlığına “temel hak ve hürriyetlerin bütünlüğü” ifadesinin eklenmesi, devlete farklı ödevler yükleyen, bireylere farklı talep hakları sunan tüm hakların tanındığını göstermektedir. Böylece anayasa koyucu, devletin kimi haklar karşısında yapmama ödevini, kimi haklar karşısında ise yapma ödevini üstleneceğini beyan etmiştir. Bu değişiklik, aynı zamanda, bireylerin karar alma süreçlerine katılmasını sağlayan haklara da sahip olduğu anlamına gelmektedir. Nihayet temel hakların bütünlüğü ifadesi, anayasal gelişmelerin bütün aşamalarında ortaya çıkan hakların tamamının bireylere sunulduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çevre hakkı gibi, en yeni hakların tanındığı da anlaşılmaktadır.

12. maddenin ilk fıkrasına, insan onurunun dokunulmaz olduğu ve Anayasa düzeninin temelini oluşturduğu anlamına gelen bir hüküm eklenmiştir. Öte yandan devletin temel işlevinin insan onurunu korumak ve ona saygı göstermek olduğu ifade edilmiştir.

Maddenin 3. fıkrasına temel hakların bir bütün olduğu, birbirini tamamladığı, devletin üç temel organını bağladığı hükmü eklenmiştir.

Maddenin 4. fıkrasıyla devletin temel hak ve hürriyetlerden herkesin etkili olarak yararlanmasını sağlayacak tedbirleri alma ve düzenlemeleri yapma yükümlülüğü olduğu hükme bağlanmıştır. Öte yandan madde ile devletin temel hak ve hürriyetlerin ihlâlini önleme yükümlülüğü düzenlenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

II. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması
Madde 13 - (Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.)

Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

ÖNERİ

II. Temel hak ve hürriyetlerin üstünlüğü
Madde 13 - (Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.)

Hürriyet esas, sınırlama istisnadır. Tereddüt halinde yorum hürriyet lehine yapılır. Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

Madde Gerekçesi

Madde 13

13. maddenin "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" olan başlığı, "Temel hak ve hürriyetlerin üstünlüğü" şeklinde değiştirilmiştir. Böylece anayasal sistemimize hâkim olan felsefenin, sınırlama olmadığı, tam aksine temel hakların üstünlüğü olduğu vurgulanmıştır.

13. maddeye ilk fıkra olarak "Hürriyet esas, sınırlama istisnadır. Tereddüt halinde yorum hürriyet lehine yapılır." hükmü eklenmiştir. Bu hükmün eklenmesi de Anayasa düzenine hürriyetçi bir felsefenin hâkim olduğunu göstermektedir. Bu yenilikler emredici hüküm niteliğinde olduğundan yasama, yürütme ve yargı organlarıyla idarî makamları bağlar.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<i>IV. Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması</i> Madde 15 -	<i>Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının geçici olarak durdurulması</i> Madde 15 -

Madde Gerekçesi

Madde 15

“Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” başlıklı maddeye “geçici olarak” ifadesi eklenmiştir. Böylece temel hak ve hürriyetlerin ancak maddede belirtilen istisnâ hallerde geçici olarak durdurulabileceği açıkça vurgulanmıştır. Temel hak ve hürriyetlerin hangi gerekçeyle olursa olsun sürekli olarak durdurulamayacağı hükme bağlanmıştır. Bu, aslında Anayasanın 2. maddesinde yer alan insan haklarına saygılı, demokratik, hukuk devleti kavramlarının da gereğidir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

İKİNCİ BÖLÜM
Kişinin Hakları ve Ödevleri

ÖNERİ

İKİNCİ BÖLÜM
Kişinin Hakları ve Hürriyetleri

Madde Gerekçesi**İkinci Bölüm**

İkinci bölümün başlığındaki "ödev" kelimesi çıkarılmış; bunun yerine "hürriyetleri" ifadesi eklenmiştir. Böylece ikinci bölümün başlığı "Kişinin Hakları ve Hürriyetleri" olarak düzenlenmiştir. Kişi haklarının ödev kavramıyla sınırlanması, otoriter bir anayasacılık anlayışının eseridir. Bu değişiklik, demokratik ve hürriyetçi bir anayasa düzeni yaratmak amacıyla yapılmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

VII. Düşünce ve kanaat hürriyeti
Madde 25 – Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.
 Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

ÖNERİ

VII. Düşünce, kanaat ve ifade hürriyeti
Madde 25 – Herkes düşünce, kanaat ve ifade hürriyetine sahiptir.
 Her ne sebeple olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle suçlanamaz ve ayrımcılığa tabi tutulamaz.
 Herkes, düşüncelerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hürriyetine sahiptir. Bu hürriyet, resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. İfade hürriyetinin kullanılması; millî güvenlik, kamu düzeni, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, Devlet sırrı olarak kanunla düzenlenmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret ve haklarının korunması sebepleriyle sınırlanabilir.

Madde Gerekçesi

Madde 25

“Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” başlıklı 26. madde metinden çıkarılmış; “Düşünce ve kanaat hürriyeti”ni düzenleyen 25. madde, ifade hürriyetini de kapsayacak biçimde yeniden yazılmıştır. Bu maksatla 25. maddenin “Düşünce ve kanaat hürriyeti” olan başlığına “ifade” kelimesi eklenmiş; böylece başlık, “Düşünce, kanaat ve ifade hürriyeti” şeklini almıştır. Bu değişiklikle bireylerin dış âleme yansımayan, iç dünyalarında mevcut olan düşünce ve kanaatlerinin yanında, bireylerin dış âleme yansıyan, ifade edilen düşünce ve kanaatleri birleştirilerek aynı maddede koruma altına alınmıştır.

Aynı gerekçelerle 1. fıkraya “düşünce ve kanaat” kavramları yanında “ifade” kelimesi eklenmiş; böylece fıkra, aşağıdaki şekli almıştır:

“Herkes düşünce, kanaat ve ifade hürriyetine sahiptir.”

Maddenin 2. fıkrasında yer alan “amaçla” kelimesi çıkarılmıştır. Böylece kamu makamlarının keyfî olarak düşünce ve kanaat hürriyetini sınırlamaları engellenmiştir. Ayrıca aynı fıkroda yer alan “kınama” kelimesi çıkarılmıştır. Bu değişiklik, eleştiri hürriyetinin korunması amacını taşımaktadır. Bundan başka fıkraya “ve ayrımcılığa tâbi tutulamaz” ifadesi eklenmiştir.

Bütün bu değişiklikler neticesinde 2. fıkrada, düşünce, kanaat ve ifade hürriyetine güçlü koruma sağlayan bir içeriğe kavuşmuştur.

Maddeye eklenen 3. fıkrada, ifade hürriyetinin alanını düzenlemektedir. 26. maddenin ilk fıkrasında yer alan "kanaat" kelimesi, 25. maddenin 3. fıkrasına alınmamıştır. Metinden çıkarılan 26. maddenin ilk fıkrası, "kanaat" kelimesi hariç olmak üzere 25. maddenin 3. fıkrasıyla düzenlenmiştir.

4. fıkrada, ifade hürriyetinin hangi sebeplerle sınırlanabileceğini düzenlemektedir. 26. maddenin içerdiği sınırlama nedenlerinin önemli bir bölümü bu fıkraya alınmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

VIII. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti

Madde 26 – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

(Mülga fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.)

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(Ek fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.)

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.

ÖNERİ

Mülga

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

X. Basın ve yayımla ilgili hükümler

A. Basın hürriyeti

Madde 28 – Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

(Mülga ikinci fıkra: 3/10/2001-4709/10 md.)

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazarlar veya bastırılanlar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar.

Tedbir yolu ile dağıtım hakim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenebilir. Dağıtımı önleyen yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir. Yetkili hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtımı önleme kararı hükümsüz sayılır.

Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde, hakim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz.

Sürelili veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hakim kararıyla; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, genel ahlakın korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma

ÖNERİ

X. Basın ve yayımla ilgili hükümler

A. Basın hürriyeti

Madde 28 – Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerinin kullanılmasını, kamuoyunun serbestçe oluşmasını ve medyada çoğulculuğu sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin kullanılması; millî güvenlik, kamu düzeni, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, Devlet sırrı olarak kanunla düzenlenmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret ve haklarının korunması sebepleriyle sınırlanabilir.

Sürelili ve süresiz yayınların dağıtımı; üçüncü fıkrada sayılan sınırlama sebeplerinden birinin varlığına ilişkin kanunda belirtilen hallerde, ancak hâkim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla önlenebilir. Bu karar, alınmasından itibaren yirmi dört saat içinde yetkili hâkime sunulur. Hâkim bu kararı, alınmasından itibaren kırksekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtımı önleme kararı kendiliğinden kalkar.

Yargılamanın amacına uygun olarak yerine getirilmesi için kanunla belirtilecek sınırlar içinde hâkim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konulamaz.

Sürelili veya süresiz yayınlar; kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hâkim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde üçüncü fıkrada sayılan sınırlama sebeplerinin varlığı durumunda Cumhuriyet Savcısının kararıyla toplatılabilir. Bu karar, alınmasından itibaren yirmi dört saat içinde yetkili hâkime sunulur. Hâkim bu kararı, alınmasından itibaren kırksekiz saat içinde onaylamazsa

kararı veren yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir; hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır.

Sürelili veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt ve müsaderesinde genel hükümler uygulanır.

Türkiye’de yayımlanan sürelili yayınlar, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, milli güvenliğe ve genel ahlaka aykırı yayımlardan mahkum olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan sürelili yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hakim kararıyla toplatılır.

toplatma kararı kendiliğinden kalkar. Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez; işletilmekten alıkonulamaz.

Madde Gerekçesi

Madde 28

Basın hürriyetini düzenleyen 28. maddenin ilk fıkrası aynen muhafaza edilmektedir.

2. fıkranın ilk metni, devlete basın ve haber alma hürriyetleriyle ilgili olarak tedbir alma ödevi yüklemiştir. Yeni 2. fıkra ise bu tedbirleri somutlaştırmıştır.

Basın hürriyetinin sınırlama sebeplerini içeren 3. fıkra, 26 ve 27. maddelere yaptığı yollamayla toplam on üç sınırlama sebebine yer vermektedir. Bu fıkra tamamen kaldırılmıştır. Yeni 3. fıkra, evvelce mevcut olan yedi sınırlama sebebini muhafaza etmiştir. Sınırlama sebeplerinin azaltılması basın hürriyetini güçlendirecektir.

28. maddenin 4. fıkrasının ilk metni, suç teşkil eden haberleri yazarların, bastırınların veya aynı amaçla basanların, başkasına verenlerin cezaî sorumluluğu ile dağıtımın önlenmesinde uyulması gereken usulü düzenlemektedir. Yeni 4. fıkra, sürelili ve süresiz yayınların dağıtımının önlenme nedenleriyle dağıtımın önlenmesinde uyulacak usulü düzenlemektedir.

Yayım yasağı getirilemeyecek halleri düzenleyen 5. fıkra, önceki 5. fıkranın içeriğini muhafaza ederek dilin sadeleşmesini sağlamıştır.

Maddenin 6. fıkrasının ilk metni, sürelili veya süresiz yayınların, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hâkim kararıyla; fıkranın içerdiği sınırlama sebeplerinin varlığı durumunda ve gecikmesinde sakınca olan hallerde ise kanunun yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabileceğini düzenlemektedir. Yeni 6. fıkra, mevcut metnin ilk cümlecini muhafaza ederek basın hürriyetinin sınırlama sebeplerini içeren 3. fıkraya yaptığı atıfla toplatma kararının Cumhuriyet Başsavcısı tarafından verilebileceğini düzenlemiştir.

7. fıkranın ilk metni, sürelili ve süresiz yayınların zapt ve müsaderesinde genel hükümlerin uygulanacağını düzenlemiştir. Yeni 7. fıkra ise basımevi ve eklentileri ile basın araçlarının zapt ve müsadere edilemeyeceğini düzenlemektedir.

Maddenin 8. fıkrası ilga edilmiştir. 7. fıkrada yapılan değişikliklerle 8. fıkranın ilgası, basın hürriyetinin alanını genişletmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Süreli ve süresiz yayın hakkı

Madde 29 – Süreli veya süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Süreli yayın çıkarabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tespiti halinde yetkili merci, yayının durdurulması için mahkemeye başvurur. Süreli yayınların çıkarılması, yayım şartları, mali kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili esaslar kanunla düzenlenir. Kanun, haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlaştırıcı siyasal, ekonomik, mali ve teknik şartlar koyamaz.

Süreli yayınlar, Devletin ve diğer kamu tüzelkişilerinin veya bunlara bağlı kurumların araç ve imkanlarından eşitlik esasına göre yararlanır.

ÖNERİ

B. Süreli ve süresiz yayın hakkı

Madde 29 – Süreli veya süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Süreli yayınların çıkarılması, yayım şartları, mali kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili esaslar kanunla düzenlenir. Kanun, haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlaştırıcı siyasal, ekonomik, mali ve teknik şartlar koyamaz.

Madde Gerekçesi

Madde 29

Süreli ve süresiz yayın hakkını düzenleyen 29. maddenin ilk fıkrası aynen muhafaza edilmiştir. Mevcut 29. maddenin 2, 3 ve 4. fıkralarının içerdiği düzenlemeler, yeni 29. maddenin 2. fıkrasıyla hükme bağlanmıştır. Yeni 29. maddenin 2. fıkrası ise süreli ve süresiz yayın hakkının kullanımını kolaylaştıran, bu hakkın alanını genişleten ve dilin sadeleşmesini sağlayan değişiklikler içermektedir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p><i>C. Basın araçlarının korunması</i> Madde 30 - (Değişik: 7/5/2004-5170/4 md.) Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez veya işletilmekten alıkonulamaz.</p>	Mülga

Madde Gerekçesi

Madde 30

“Basın araçlarının korunması” başlıklı 30. madde ilga edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı

Madde 31 – Kişiler ve siyasi partiler, kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanmanın şartları ve usulleri kanunla düzenlenir.
(Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/11 md.)
Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz.

ÖNERİ

D. Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı

Madde 31 – Toplumun haber alma hakkını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını sağlama amacıyla kişiler ve siyasi partiler, kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından hakkaniyet ve adalet ilkesine uygun olarak yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanmanın şartları ve usulleri kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 31

31. madde, kişilerin ve siyasi partilerin kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkını düzenlemiştir. Yeni metin, bu hakkın, toplumun haber alma hakkını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını sağlama amacıyla ve adalet ve hakkaniyet ilkesine uygun olarak kullanılacağını belirtmektedir. Böylece bu kitle iletişim araçları, sadece belirli bir siyasi grubun menfaatlerinin korunmasına hizmet etmeyecektir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

E. Düzeltme ve cevap hakkı

Madde 32 – Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hakim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir.

ÖNERİ

E. Düzeltme ve cevap hakkı

Madde 32 – Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin şöhret ve haklarına dokunulması hallerinde tanınır. Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç kırksekiz saat içerisinde karar verilir.

Madde Gerekçesi

Madde 32

Düzeltme ve cevap hakkını düzenleyen 32. madde, bu hakkın tanınması için tek bir sebep öngörmüştür. Böylece bu hakkın tanınmasını gerektiren haller sınırlanmıştır.

Bu hak tanınmadığı takdirde hâkim kararının verilmesi için yedi gün olan süre, kırk sekiz saate indirilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

XI. Toplantı hak ve hürriyetleri
A. Dernek kurma hürriyeti
Madde 33 – (Değişik: 3/10/2001-4709/12 md.)
 Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.
 Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.
 Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.
 Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.
 Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.
 Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.
 Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

ÖNERİ

XI. Toplantı hak ve hürriyetleri
A. Dernek kurma hürriyeti
Madde 33 – (Değişik: 3/10/2001-4709/12 md.)
 Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma, derneğe üye olma ve üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.
 Hiç kimse bir derneğe üye olmaya veya üye kalmaya zorlanamaz.
 Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.
 Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.
 Dernekler, kanunda belirtilen zorunlu hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin ve kamu düzeninin gerektirdiği hallerde gecikmesinde sakınca varsa Cumhuriyet savcısı derneği faaliyetten alıkoyabilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.
 Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.
 Bu madde hükümleri, hukuki niteliklerine uygun düştüğü ölçüde vakıflar için de uygulanır.

Madde Gerekçesi

Madde 33

Dernek kurma hürriyetini düzenleyen 33. maddenin 1, 2, 4, 6 ve 7. fıkraları aynen muhafaza edilmiştir.

Maddenin 5. fıkrası, derneklerin kapatılması ve faaliyetten alıkonulmalarında uyulması gereken usulü düzenlemiştir. Yeni metin, dernek hürriyetini güçlendirmeyi sağlayacak usulî değişiklikler içermektedir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı

Madde 34 - (Değişik: 3/10/2001-4709/13 md.)

Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

ÖNERİ

B. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı

Madde 34 - (Değişik: 3/10/2001-4709/13 md.)

Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması amacıyla kanunla sınırlanabilir.

Madde Gerekçesi

Madde 34

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını düzenleyen 34. maddenin ilk fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

Maddenin 2. fıkrasında yer alan "özgürlükler" kelimesi yerine "hürriyetler" kelimesi getirilmiştir.

Maddenin 3. fıkrası metinden çıkarılmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler

ÖNERİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Sosyal ve Ekonomik Hak ve Hürriyetler

Madde Gerekçesi

Üçüncü Bölüm

Üçüncü bölümün başlığında yer alan "ödev" kelimesi çıkarılmış; bunun yerine başlığa "hürriyetler" kelimesi eklenmiştir. Bu değişiklikle, otoriter anayasacılık anlayışı terk edilmiş; hürriyetçi anayasacılık anlayışının hâkim kılınması sağlanmıştır.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

A. Çalışma hakkı ve ödevi
Madde 49 -

ÖNERİ

A. Çalışma hakkı ve hürriyeti
Madde 49 -

Madde Gerekçesi

Madde 49

Çalışma hakkını düzenleyen 49. maddenin başlığında yer alan "ödev" kelimesi çıkarılmış; bunun yerine "hürriyet" kelimesi eklenmiştir. Böylece maddenin başlığı "Çalışma hakkı ve hürriyeti" olmuştur.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

VIII. Sağlık, çevre ve konut

ÖNERİ

VIII. Sağlık, çevre, hayvan hakları ve konut

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

A. Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması
Madde 56 – Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.

ÖNERİ

A. Sağlık, çevre ve hayvan hakları
Sağlık Hakkı
Madde 56 – Herkes sağlık hakkına sahiptir. Hiç kimse temel sağlık hizmetlerinden yoksun bırakılamaz. Devlet sağlık hakkının gerçekleşmesi için gerekli her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Devlet, sağlık alanındaki görevini, kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kuruluşlardan yararlanmak suretiyle etkili bir sağlık hizmeti ağı kurarak ve onları denetleyerek yerine getirir.

Çevre ve hayvan hakları
Madde 56/A – Herkes insanî gelişimi mümkün kılan, sağlıklı, ekosistem açısından dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre değerlerini korumak, çevre kirliliğini önlemek, çevre kalitesini yükseltmek ve gıdaların doğallığını sağlamak herkesin ve devletin görevidir. Devlet doğal hayatı ve hayvanları korur. Hayvanlara yönelik eziyet ve kötü muamele yapılmaması için gerekli tedbirleri alır.

Madde Gerekçesi

Madde 56

Ekonomik ve sosyal hakları düzenleyen üçüncü bölümün "Sağlık, çevre ve konut" olan sekizinci alt başlığı, hayvan haklarının ilavesiyle "Sağlık, çevre, hayvan hakları ve konut" şeklini almıştır. "Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması" başlıklı maddenin başlığı ve içeriği değiştirilmiştir. Böylece yeni 56. maddenin başlığı sağlık hakkı olup madde, doğrudan doğruya bu hakkı düzenlemiştir. "Çevre ve hayvan hakları" başlıklı 56/A şeklinde yeni bir madde, metne eklenmiştir.

Yeni 56. maddenin ilk fıkrası, Anayasada evvelce mevcut olmayan, herkesin sağlık hakkına sahip olduğu hükmüne yer vermiştir. Maddenin 2. fıkrası, hiç kimsenin bu haktan yoksun bırakılmayacağı ifadesine yer vererek sağlık hakkını güçlendirmiştir.

Maddenin 3 ve 4. fıkraları, devletin, sağlık hakkı karşısında üstlendiği görevleri düzenlemektedir.

Madde 56/A

“Çevre ve hayvan hakları” başlığıyla yeni bir madde olarak eklenen 56/A maddesi, ilk fıkrasında herkesin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını düzenlemektedir.

Maddenin 2. fıkrası, bireylere ve devlete “Çevreyi geliştirmek, çevre değerlerini korumak, çevre kirliliğini önlemek, çevre kalitesini yükseltmek ve gıdaların doğallığını sağlamak” ödevlerini yüklemiştir.

Nihayet maddenin son fıkrası, devlete, hayvan haklarını koruma ödevini ve bu kapsamda alınması gereken tedbirleri düzenlemiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

C. Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları

Madde 62 – Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır

ÖNERİ

C. Yurt dışında yaşayan Türkler

Madde 62 - Devlet, yurt dışındaki Türklerin hak ve menfaatlerini korur, dil ve kültürel kimliğin muhafazası ve anavatanla bağların geliştirilmesi için çalışmalar yapar. Devlet, tarihi ve kültürel bağlara sahip olduğu ülke ve topluluklarla ilişkilerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapar.

Madde Gerekçesi

Madde 62

1982 Anayasasındaki mevcut düzenleme, yurt dışında yerleşik hale gelen Türklerin ve özellikle de yeni nesillerin, yaşadıkları ülkelerdeki konumlarını, ihtiyaç alanlarını ve önceliklerini tanımlamakta yetersiz kalmıştır.

Maddenin ilk metni, yurtdışında yaşayan Türkleri sadece orada geçici olarak yaşayan ‘gurbetçi’ ve ‘misafir işçilik’ sıfatı çerçevesinde değerlendirmiştir. Oysa yurtdışında yaşayan Türkler, bugün buldukları ülkelerde yerleşik hale gelen, bu nedenle ihtiyaçları ve öncelikleri çok değişen bir topluluğu ifade etmektedir. 62. maddenin yeni metni, Türk diasporasının zamanla değişen ve çeşitlenen ihtiyaçlarına ve önceliklerine karşı devletimizin yerine getirmesi gereken yükümlülüklerin anayasal temelini oluşturacak biçimde hazırlanmıştır.

Maddenin 2. fıkrasında, devlete, tarihsel bağlarımızın bulunduğu toplulukların yanında dil veya din gibi kültürel bağların yakınlaştırdığı ülke ve topluluklarla ilişkilerin geliştirilmesi hususlarında çalışmalar yapma yükümlülüğü yüklenmektedir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

XIII. Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları
Madde 65 -

ÖNERİ

XIII. Devletin iktisadi ve sosyal görevleri
Madde 65 -

Madde Gerekçesi

Madde 65

Ekonomik ve sosyal hakları düzenleyen üçüncü bölümün on üçüncü başlığındaki "ödevlerinin sınırları" kelimesi metinden çıkarılmış; "görevleri" kelimesi eklenmiştir. .

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM <i>Siyasi Haklar ve Ödevler</i>	DÖRDÜNCÜ BÖLÜM <i>Siyasi Haklar ve Hürriyetler</i>

Madde Gerekçesi

Dördüncü Bölüm

Dördüncü bölümün başlığında yer alan “ödevler” kelimesi çıkarılarak “hürriyetler” kelimesi eklenmiş; böylece Anayasa düzeninin hürriyetçi bir felsefeye dayanması sağlanmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

A. Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma

Madde 68 – (Değişik: 23/7/1995-4121/6 md.)

Vatandaşlar, siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahiptir. Parti üyesi olabilmek için onsekiz yaşını doldurmuş olmak gerekir. Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasi partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.

Hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar.

Yüksek öğretim elemanlarının siyasi partilere üye olmaları ancak kanunla düzenlenebilir. Kanun bu elemanların, siyasi partilerin merkez organları dışında kalan parti görevi almalarına cevaz veremez ve parti üyesi yüksek öğretim elemanlarının yüksek öğretim kurumlarında uyacakları esasları belirler.

Yüksek öğretim öğrencilerinin siyasi partilere üye olabilmelerine ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.

Siyasi partilere, Devlet, yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esaslar kanunla düzenlenir.

ÖNERİ

A. Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma

Madde 68 – (Değişik: 23/7/1995-4121/6 md.)

Vatandaşlar, siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahiptir. Parti üyesi olabilmek için onsekiz yaşını doldurmuş olmak gerekir. Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasi partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; nefreti, ırkçılığı, şiddeti ve suç işlenmesini teşvik edemez.

Hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar.

Yüksek öğretim elemanlarının siyasi partilere üye olmaları ancak kanunla düzenlenebilir. Kanun bu elemanların, siyasi partilerin merkez organları dışında kalan parti görevi almalarına cevaz veremez ve parti üyesi yüksek öğretim elemanlarının yüksek öğretim kurumlarında uyacakları esasları belirler.

Yüksek öğretim öğrencilerinin siyasi partilere üye olabilmelerine ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.

Devlet, son milletvekili genel seçimlerinde geçerli oyların en az yüzde biri oranında oy alan siyasal partilere malî yardım yapar. Yapılacak devlet yardımının dörtte biri, yardıma hak kazanan siyasi partiler arasında eşit olarak paylaşılır. Geri kalanı

ise, yardıma hak kazanan partiler arasında, son milletvekili genel seçimindeki oy oranlarıyla orantılı olarak bölüştürülür.

Madde Gerekçesi

Madde 68

“Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma” başlıklı 68. maddenin ilk üç fıkrası, aynen muhafaza edilmiştir.

Siyasi partilerin tüzük, program ve eylemlerine ilişkin yasakları düzenleyen 4. fıkranın içerdiği “sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz” ifadesi çıkarılmış; bunun yerine “nefreti, ırkçılığı, şiddeti” ifadesi eklenmiştir. Yapılan değişiklik, parti yasaklarının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu sağlamayı amaçlamıştır.

Maddenin 5, 6 ve 7. fıkraları aynen muhafaza edilmiştir.

Siyasi partilere devlet yardımını düzenleyen 8. fıkra, metinden çıkarılmış; yeni 8. fıkra, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun olarak düzenlenmiştir. Böylece son milletvekili genel seçimlerinde geçerli oyların en az yüzde birini elde edebilen partilere devletin mali yardımda bulunacağı düzenlenmiştir. Bu yardımın dörtte birinin partiler arasında eşit olarak dağıtılacağı; geri kalan tutarın ise partilerin elde ettikleri oy oranına göre paylaşılacağı kabul edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Siyasi partilerin uyacakları esaslar
Madde 69 – (Değişik: 23/7/1995-4121/7 md.)
 Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmalarını demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir. Siyasi partiler, ticari faaliyetlere girişemezler.
 Siyasi partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gereklidir. Bu kuralın uygulanması kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesince siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar kanunda gösterilir. Anayasa Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştaydan yardım sağlar. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir. Siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır. Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir. Bir siyasi partinin 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde karar verilir. (Ek cümle: 3/10/2001-4709/25 md.) Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.

ÖNERİ

B. Siyasi partilerin uyacakları esaslar
Madde 69 - (Değişik: 23/7/1995-4121/7 md.)
 Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmalarını demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir. Siyasi partiler, ticari faaliyetlere girişemezler.
 Siyasî partilerin gelir ve giderlerinin incelenmesi kanunda gösterilen hükümlere göre Anayasa Mahkemesi tarafından yapılır. İnceleme neticesinde yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım aldığı tespit edilen siyasi partiler hakkında kapatma kararı verilir. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir. Siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının talebi ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun vereceği izne bağlı olarak açılan dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır. Bir siyasî partinin; tüzüğünün veya programının veya siyasî partinin şiddete başvurma ya da şiddet kullanmayı teşvik etme hariç olmak üzere eylemlerinin 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı görülmesi halinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının talebi üzerine, Anayasa Mahkemesince partiye ihtarda bulunulur. İhtarı izleyen üç ay içinde söz konusu Anayasaya aykırılık giderilmediği takdirde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ilgili parti hakkında dava açılması talebini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına iletir. Bir siyasi parti hakkında eylemlerinden dolayı ancak şiddete başvurma ya da şiddet kullanmayı teşvik etme halinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı herhangi bir ihtar talebine gerek olmaksızın doğrudan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına dava açılması talebini iletebilir.

(Ek fıkra: 3/10/2001-4709/25 md.)
Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkralara göre temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir. Temelli kapatılan bir parti bir başka ad altında kurulamaz.
Bir siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan veya faaliyetleriyle sebep olan kurucuları dahil üyeleri, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmî Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamazlar. Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partiler temelli olarak kapatılır.
(Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/25 md.)
Siyasî partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri, kapatılmaları ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmaları ile siyasî partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir.

Kapatma kararı verilebilmesi için partinin bu fiillerin odağı haline gelmesi şarttır. Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca yoğun, sürekli ve demokratik düzene ciddi tehlike oluşturacak bir şekilde kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır. Ancak yasama sorumsuzluğu kapsamında kullanılan oylar, sözler ve düşünce açıklamaları odak olmanın tespitinde gözetilemez.
Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkralara göre kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî parti hakkında idari para cezası, Devlet yardımından kısmen ya da tamamen yoksun bırakma kararı verebilir.
(Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/25 md.)
Siyasî partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri, siyasi partilere uygulanacak yaptırımlar ile siyasî partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 69

Siyasi partilerin uyacakları esasları düzenleyen 69. maddenin 1 ve 2. fıkraları, aynen muhafaza edilmiştir.

Maddenin 3. fıkrası, siyasi partilerin gelir ve giderlerinin incelenmesi yetkisini, evvelce olduğu gibi Anayasa Mahkemesi'ne tanımıştır. Öte yandan 3. fıkra, maddenin 9. fıkrasındaki yasağı içerecek şekilde düzenlenmiş; bu yasağın yaptırımının kapatma olduğunu hükme bağlamıştır.

Maddenin 4. fıkrası, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının doğrudan doğruya kapatma talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne dava açma usulünü ortadan kaldırmıştır. Yeni düzenlemeyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kapatma davası açabilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üye tam sayısının beşte üçünün izin verme şartına bağlanmıştır. Böylece kapatma davalarının, hesap veriliği olmayan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının siyasi makamlardan alacağı talimatlarla veya kendiliğinden keyfî ve ideolojik sâiklerle açılması önlenmiştir. Kapatma davalarının açılmasında demokratik meşruiyeti olan, halka hesap veren Türkiye Büyük

Millet Meclisi'nin izin şartına bağlanması, bu davaların anayasal dayanaktan yoksun olarak açılmalarını önleyecektir. Bu önemli değişiklik, demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan siyasi parti hürriyetini güçlendirecektir.

Maddenin 5. fıkrası, siyasi partilerin tüzük ve programlarıyla eylemlerinin 68. maddenin 4. fıkrasına aykırı olması halinde kapatma davası açmak yerine öncelikle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının talebi ve Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla ihtar verileceğini düzenlemiştir. Ancak siyasi partilerin "şiddete başvurma ya da şiddet kullanmayı teşvik etme" yasaklarını ihlâl eden eylemleri, bu usulün dışında bırakılmıştır.

Siyasi partilerin ihtarını izleyen üç ay içinde Anayasaya aykırılığı gidermemeleri halinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kapatma talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne başvurmasına olanak tanınmıştır. Böylece siyasi partilere kapatma yaptırımından kurtulmak için tüzük, program veya "şiddete başvurma ya da şiddet kullanmayı teşvik etme" dışındaki eylemleriyle ortaya çıkan Anayasaya aykırılık hallerini giderme imkânı tanınmıştır.

Maddenin 6. fıkrası, bir siyasi partinin eylemlerinden dolayı ancak şiddete başvurusu veya şiddeti teşvik etmesi halinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kapatma davası açabilmek için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden izin talep edebileceğini düzenlemiştir.

Maddenin 7. fıkrası, aynı maddenin ilk metninin 5. fıkrasındaki hükmü tekrarlamak yanında bazı değişikliklere de yer vermiştir. Böylece 7. fıkarda kapatma kararının ancak odak olma halinde verilebileceği, önceki metne kıyasla daha yalın bir üslupla hükme bağlanmıştır. Odak olmanın tanımı muhafaza edilerek bu tanıma "yoğun, sürekli ve demokratik düzene ciddi tehlike oluşturacak bir şekilde" kavramları eklenmiştir. Nihayet fıkranın son cümlesine "Ancak yasama sorumsuzluğu kapsamında kullanılan oylar, sözler ve düşünce açıklamaları odak olmanın tespitinde gözetilemez." hükmü eklenmiştir. Bu yenilik, milletvekillerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmaları sırasındaki söz hürriyetlerini koruyarak yasama sorumsuzluğunu güçlendirmiştir. Aynı yenilik sayesinde siyasi partilerin Anayasaya aykırı olarak keyfî bir biçimde kapatma davasıyla tehdit edilmeleri önlenmiştir.

Maddenin 5 ve 6. fıkralarının içerdiği Anayasaya aykırı fiillerin ağırlığına göre farklı yaptırımlar uygulanabileceği hükmü, yeni 8. fıkarda düzenlenerek bu yaptırımlara, öncekilere ek olarak idarî para cezası eklenmiştir.

Maddenin son fıkrası, siyasi partilere ilişkin hangi hususların kanunla düzenleneceğini hükme bağlamıştır. Bu fıkraya "siyasi partilere uygulanacak yaptırımlar" ifadesi eklenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

VI. Vergi ödevi

Madde 73 – Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir.

ÖNERİ

VI. Vergi yükümlülüğü

Madde 73 – Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilebilir.

Madde Gerekçesi

Madde 73

73. maddenin "Vergi ödevi" olan başlığı "Vergi yükümlülüğü" şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin son fıkrasının Cumhurbaşkanına tanındığı malî yükümlülüklerde değişiklik yapma yetkisi, Bakanlar Kuruluna tanınmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı

Madde 74 – Vatandaşlar ve karşılıklılık esasını gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazılı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.²⁸

(Mülga üçüncü fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.)

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Kamu Başdenetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gizli oyla dört yıl için seçilir. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan aday seçilmiş olur.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

ÖNERİ

VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı

Madde 74 – Vatandaşlar ve karşılıklılık esasını gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazılı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir. (Mülga üçüncü fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.)

Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu, idarenin eylem ve işlemlerinin hukuka ve hakkaniyete uygunluğunu re’sen veya şikâyet üzerine inceler ve denetler.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Kamu Başdenetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından üye tam sayısının en az üçte iki çoğunluğuyla ve gizli oyla dört yıl için seçilir. İkinci turda hiçbir adayın üye tam sayısının en az üçte iki çoğunluğunun oyunu alamaması durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda ikinci oylamada en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulüyle başdenetçi seçilir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme ve denetleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 74

74. maddenin ilk üç fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

Kamu Denetçiliğini düzenleyen 4. fıkranın mevcut metni, kurumun idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceleyebileceğini düzenlemektedir. Yapılan değişiklikle kuruma, idarenin eylem ve işlemlerinin hukuka ve hakkaniyete uygunluğunu re'sen veya şikâyet üzerine inceleme ve denetleme yetkisi tanınmıştır.

74. maddenin 5. fıkrası, kamu başdenetçisinin seçimi usulünü düzenlemektedir. Mevcut düzenleme, parlamento çoğunluğuna siyasi yakınlık içinde olan birinin bu makama seçilmesine olanak tanımaktadır. Bu ise kamu başdenetçisinin kendisinden beklenen tarafsız ve hakkaniyetli denetimi yapabileceği ihtimalini zayıflatmaktadır. Madde, seçimi dört turla sınırlamış olup ilk iki oylama için üye tam sayısının üçte iki, üçüncü oylama içinse üye tam sayısının salt çoğunluğunu öngörmektedir. Üçüncü turda da sonuç alınmadığı takdirde dördüncü turun, üçüncü turda en çok oy alan iki kişi arasında yapılacağını ve oyların basit çoğunluğunu kazanan adayın seçilmiş olacağını hükme bağlamaktadır. Böylece kamu başdenetçisi, parlamentoya hâkim olan siyasi çoğunluğun iradesiyle seçilmektedir. Oysa kamu başdenetçisinin denetleyeceği kurumların önemli bir kısmı, parlamento çoğunluğunun kontrolündeki kurumlardır.

Bu nedenle 5. fıkra değiştirilmiş; ilk iki oylamada üye tam sayısının üçte ikisini kazanan bir aday olmadığı takdirde ikinci oylamada en çok oy alan iki aday arasında ad çekme usulüyle seçimin yapılacağı hükme bağlanmıştır. Bu, parlamentoya hâkim olan siyasi çoğunluğun seçimi tek başına gerçekleştirmesini engelleyen bir yeniliktir. Bu yenilikle, toplumun geniş kesimlerinin, tarafsızlığına, hakkaniyetine güven duyduğu bir kişinin kamu başdenetçiliği makamına seçilmesi sağlanacaktır.

Maddenin son fıkrasına "inceleme" kelimesinden sonra gelmek üzere "ve denetleme" ifadesi eklenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

I. Türkiye Büyük Millet Meclisi
A. Kuruluşu:
Madde 75 - (Değişik: 23/7/1995-4121/8 md.)
Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen altıyüz milletvekilinden oluşur.

ÖNERİ

I. Türkiye Büyük Millet Meclisi
A. Kuruluşu:
Madde 75 - (Değişik: 23/7/1995-4121/8 md.)
Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen altıyüz milletvekilinden oluşur. Milletvekilleri, kanundaki esaslara göre belirlenen seçim çevrelerinden seçilir. Yurt dışı seçim çevresinden seçilecek milletvekili sayısı 15'i aşamaz.

Madde Gerekçesi**Madde 75**

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşunu düzenleyen 75. maddeye 2. fıkra olarak bir hüküm eklenmiştir. Bu hükmün, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun olarak seçim sistemimize getirdiği en önemli yenilik, yurtdışı seçim çevresine yer vermesi ve bu çevrenin en fazla on beş milletvekili çıkaracağını düzenlemesidir. Böylece yurtdışında yerleşik olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının seçme ve seçilme hakları güçlendirilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Milletvekili seçilme yeterliliği

Madde 76 – Onsekiz yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.

En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, askerlikle ilişkisi olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, Resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler.

Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler.

ÖNERİ

Milletvekili seçilme yeterliliği

Madde 76 – Onsekiz yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.

En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, askerlikle ilişkisi olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç bir yıl veya daha fazla hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; affa uğramış olsalar bile cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, kadına yönelik kasten yaralama, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas, kaçakçılık, Resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, milletvekili seçilemezler.

Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, Yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Üst Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler mensupları görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler.

Madde Gerekçesi

Madde 76

Milletvekili seçilme yeterliliğini düzenleyen 76. maddenin 2. fıkrası, seçilme yeterliliğini ortadan kaldıran şartları düzenlemektedir. Bu fıkra, “taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis cezasına hüküm giymiş olanlar” diyerek bu cezanın farklı suçlardan ve farklı tarihlerde hükmolunmasını milletvekili seçilme yeterliliğinin ortadan kalkması için yeterli görmektedir. Değişiklikle “toplam” ifadesi fıkradan çıkarılarak bu cezanın tek bir fiil için verildiği haller, seçilme yeterliliğini ortadan kaldıran bir sebep olarak öngörülmüştür.

2. fıkrada belirli suçlardan hüküm giyenlerin “affa uğramış olsalar bile” milletvekili seçilemeyeceği düzenlenmiştir. Değişiklikle, “affa uğramış olsalar bile” ifadesi, bu suç fiillerinin önüne gelecek biçimde yazılarak bu kategoriye “cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, kadına yönelik kasten yaralama, edimin ifasına fesat karıştırma” suçları eklenmiştir. Maddenin eski halinde yer alan “gibi yüz kızartıcı suçlar” ifadesi kıyas yasağına aykırı olduğu ve belirsizliğe yol açtığı gerekçesiyle kaldırılarak bu suçlar sınırlı sayı ilkesiyle düzenlenmiştir. Böylece sınırlı sayı ilkesiyle düzenlenen bu suçları işleyenler, affa uğrasalar dahi milletvekili seçilemeyecektir.

3. fıkrada 131. maddede yapılan değişiklik doğrultusunda “Yükseköğretim Kurulu üyeleri” ifadesi “Yükseköğretim Üst Kurulu üyeleri” şeklinde değiştirilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

C. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanının seçim dönemi

Madde 77 – (Değişik: 21/1/2017-6771/4 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri beş yılda bir aynı günde yapılır.
Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir. Cumhurbaşkanlığı seçiminde birinci oylamada gerekli çoğunluğun sağlanamaması halinde 101 inci maddedeki usule göre ikinci oylama yapılır.

ÖNERİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin seçim dönemi

Madde 77 – (Değişik: 21/1/2017-6771/4 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimleri beş yılda bir yapılır.
Meclis, bu süre dolmadan seçimin yenilenmesine karar verebileceği gibi, Anayasada belirtilen şartlar altında Cumhurbaşkanınca verilecek karara göre de seçimler yenilenir. Meclisin yetkileri, yeni Meclisin göreve başlamasına kadar sürer.
Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.

Madde Gerekçesi

Madde 77

77. maddenin “Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanının seçim dönemi” olan başlığındaki “ve Cumhurbaşkanı” ifadesi çıkarılmış; böylece başlık “Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin seçim dönemi” şeklini almıştır.

Maddenin 1. fıkrasında yer alan “ve Cumhurbaşkanlığı” ifadesi başlıkla uyumlu olarak metinden çıkarılmıştır. Böylece fıkra, sadece Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin seçim dönemini beş yıl olarak düzenleyen bir hükme dönüşmüştür.

Maddenin 2. fıkrası, 3. fıkraya aktarılmıştır. Yeni 2. fıkra, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin beş yıl olan seçim dönemi sona ermeden önce Meclisin ve Cumhurbaşkanının seçimleri yenileme kararı verebileceğini düzenlemektedir. 2. fıkranın 2. cümlesi ile yeni Meclisin göreve başlamasına kadar eski Meclisin yetkilerinin devam edeceği düzenleme altına alınmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Seçimlerin geriye bırakılması ve ara seçimler
Madde 78 -

ÖNERİ

D. Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin geriye bırakılması ve ara seçimler
Madde 78 -

Madde Gerekçesi

Madde 78

78. maddenin "Seçimlerin geriye bırakılması ve ara seçimler" olan başlığı, "Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin geriye bırakılması ve ara seçimler" şeklinde değiştirilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p><i>E. Seçimlerin genel yönetim ve denetimi</i></p> <p>Madde 79 – Seçimler, yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır. Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçim tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulundur. Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz. Yüksek Seçim Kurulunun ve diğer seçim kurullarının görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Yüksek Seçim Kurulu yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Üyelerin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçilir. Bu üyeler, salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler. Yüksek Seçim Kuruluna Yargıtay ve Danıştaydan seçilmiş üyeler arasından ad çekme ile ikişer yedek üye ayrılır. Yüksek Seçim Kurulu Başkanı ve Başkanvekili ad çekmeye girmezler. Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulması, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi işlemlerinin genel yönetim ve denetimi de milletvekili seçimlerinde uygulanan hükümlere göre olur.</p>	<p>Mülga</p>

Madde Gerekçesi

Madde 79

Seçimlerin genel yönetim ve denetimini düzenleyen, bu yönetim ve denetim yetkisini Yüksek Seçim Kurulu'na tanıyan 79. madde ilga edilmiştir. Maddenin başlığı, "Yüksek Seçim Kurulu" şeklinde değiştirilerek içeriğinde Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun değişiklikler yapılmış ve madde, Mutabakat Metnine uygun bir biçimde "Yüksek Mahkemeler" başlığı altında 156. maddede düzenlenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

4. Yasama dokunulmazlığı

Madde 83 – Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

ÖNERİ

4. Yasama sorumsuzluğu ve dokunulmazlığı

Madde 83 – Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Türkiye Büyük Millet Meclisi tam sayısının salt çoğunluğunun kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda suçüstü hali bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

Madde Gerekçesi

Madde 83

Anayasamızın “Yasama dokunulmazlığı” başlıklı 83. maddesi, dokunulmazlığa ek olarak sorumsuzluğu da düzenlediği için madde başlığı içeriğine uygun bir biçimde değiştirilmiş ve şu şekli almıştır: “Yasama sorumsuzluğu ve dokunulmazlığı”.

Maddenin sorumsuzluğu düzenleyen ilk fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

2. fıkra dokunulmazlığı düzenlemektedir. Bu fıkra, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne dokunulmazlık güvencesini basit çoğunlukla kaldırma yetkisini tanımaktadır. Yapılan değişiklikle, dokunulmazlık güvencesinin kaldırılması için Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla karar alınabileceği düzenlenmiştir. Böylece dokunulmazlık güvencesinin siyasi sâiklerle kaldırılması önlenmiştir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

Öte yandan 2. fıkra, "Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar"ı, dokunulmazlık güvencesinin dışında bırakmaktadır. 2. fıkranın içerdiği "Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali" ifadesi hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği sağlamak amacıyla "Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda suçüstü hali" şeklinde değiştirilmiştir; 14. maddeye atıf yapan ifade ise hükümden çıkarılmıştır. 14. maddeye yapılan atfın metinden çıkarılması, dokunulmazlık güvencesini güçlendirmiştir.

Maddenin 3, 4 ve 5. fıkraları aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

5. Milletvekilliğinin düşmesi

Madde 84 - (Değişik: 23/7/1995-4121/9 md.)

İstifa eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesi, istifanın geçerli olduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanınca tespit edildikten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca kararlaştırılır. Milletvekilliğinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma halinde düşmesi, bu husustaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesiyle olur.

82 nci maddeye göre milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, yetkili komisyonun bu durumu tespit eden raporu üzerine Genel Kurul gizli oyla karar verir. Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir. (Mülga son fıkra: 7/5/2010-5982/9 md.)

ÖNERİ

5. Milletvekilliğinin düşmesi

Madde 84 - (Değişik: 23/7/1995-4121/9 md.)

İstifa eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesi, istifanın geçerli olduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanınca tespit edildikten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca kararlaştırılır. Milletvekilliğinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma halinde düşmesi, bu husustaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesiyle olur. Bireysel başvuru yoluna gidilmesi halinde Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararı beklenir.

82 nci maddeye göre milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, yetkili komisyonun bu durumu tespit eden raporu üzerine Genel Kurul gizli oyla karar verir. Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir. (Mülga son fıkra: 7/5/2010-5982/9 md.)

Madde Gerekçesi

Madde 84

"Milletvekilliğinin düşmesi" başlıklı 84. maddenin başlığı ve ilk fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

Milletvekilliğinin kesin hüküm giyme nedeniyle düşmesini düzenleyen 2. fıkranın ilk cümlesi korunarak metne şu cümle ilave edilmiştir: "Bireysel başvuru yoluna gidilmesi halinde Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararı beklenir."

Maddenin 3 ve 4. fıkraları aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

II. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri

A. Genel olarak

Madde 87 – (Değişik: 21/1/2017-6771/5 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

ÖNERİ

II. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri

A. Genel olarak

Madde 87

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek; Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek; bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını ve bu andlaşmalardan geri çekilmesini uygun bulmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

Madde Gerekçesi

Madde 87

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkilerini düzenleyen 87. maddeye Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metninin gereği olarak "Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek; Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek" ifadeleri eklenmiştir.

Ayrıca "milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını" ifadesini takiben "ve bu andlaşmalardan geri çekilmesini" ifadesi eklenmiştir. Böylece milletlerarası andlaşmalardan geri çekilmenin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin uygun bulması ile gerçekleşeceği açıklığa kavuşturulmuştur.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi
Madde 88 – Kanun teklif etmeye (...) milletvekilleri yetkilidir.
Kanun (...) tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları içtüzükle düzenlenir.

ÖNERİ

B. Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi
Madde 88 – Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir.
Kanun tasarı ve tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları içtüzükle düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 88

Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesini düzenleyen 88. maddenin ilk fıkrasına Bakanlar Kurulunun da kanun teklif etmeye yetkili olduğu ifadesi eklenmiştir.

Maddenin 2. fıkrasına "tasarı ve" kelimeleri eklenmiştir.

Maddenin her iki fıkrasında yapılan değişiklikle parlamentarizmin gereği olarak Bakanlar Kurulunun da yasama sürecine katılımı sağlanmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

C. Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanması

Madde 89 – Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları onbeş gün içinde yayımlar.

Yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, bu hususta gösterdiği gerekçe ile birlikte aynı süre içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir. (Ek cümle: 3/10/2001-4709/29 md.) Cumhurbaşkanınca kısmen uygun bulunmama durumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi sadece uygun bulunmayan maddeleri görüşebilir. Bütçe kanunları bu hükme tabi değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu üye tamsayısının salt çoğunluğuyla aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir. Anayasa değişikliklerine ilişkin hükümler saklıdır.

ÖNERİ

C. Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanması

Madde 89 – Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları onbeş gün içinde yayımlar.

Yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, bu hususta gösterdiği gerekçe ile birlikte aynı süre içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir. (Ek cümle: 3/10/2001-4709/29 md.) Cumhurbaşkanınca kısmen uygun bulunmama durumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi sadece uygun bulunmayan maddeleri görüşebilir. Bütçe kanunları bu hükme tabi değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca üç gün içinde yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir. Anayasa değişikliklerine ilişkin hükümler saklıdır.

Madde Gerekçesi

Madde 89

Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanmasını düzenleyen 89. maddenin 3. fıkrasının Cumhurbaşkanına sunduğu veto yetkisi kaldırılmış; Cumhurbaşkanı tarafından bir kez daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderilen kanunların Meclis tarafından basit çoğunlukla aynen kabul edileceği anlamına gelen bir değişiklik yapılmıştır. Öte yandan Meclisin geri gönderilen kanunu aynen kabulü halinde Cumhurbaşkanının bu kanunu üç gün içinde yayımlamak zorunda olduğu vurgulanmıştır.

89. maddenin 3. fıkrasında yapılan bu değişiklik, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun olarak Cumhurbaşkanının yasama sürecindeki yetkisini sınırlamış; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama yetkisini olması gerektiği ölçüde güçlendirmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma

Madde 90 – Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur. Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

ÖNERİ

D. Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma

Madde 90 – Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. Bu andlaşmalardan geri çekilmek de aynı usulle olur.

Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur. Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

Madde Gerekçesi

Madde 90

“Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma” başlıklı 90. maddenin ilk fıkrasına “Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.” cümlesinden sonra gelmek üzere “Bu andlaşmalardan geri çekilmek de aynı usulle olur.” cümlesi eklenmiştir. Böylece Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu bir milletlerarası andlaşmadan çekilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin çekilmeyi uygun bulan bir kanun kabul etmesi gerekliliği açıklığa kavuşturulmuştur.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

E. Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme

Madde 91 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

E. Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme

Madde 91 – Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebilir. Ancak, Anayasanın ikinci kısmında yer alan temel haklar ve hürriyetler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez. Bütçe Kanununda kanun hükmünde kararname ile değişiklik yapılamaz. Bakanlıklar, kamu idareleri ve kamu tüzel kişileri kanun hükmünde kararnameyle kurulamaz ve kaldırılmaz.

Yetki kanunu, çıkarılacak kanun hükmünde kararnamenin amacını, kapsamını, geçerlilik süresini, kararnameyle değiştirilecek veya kaldırılacak kanun hükümlerini ve bu süre içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılmayacağını gösterir.

Kanun hükmünde kararnameler, kararnamede yayından sonraki bir tarih belirlenmemişse, Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Aynı gün onaya sunulmayan kanun hükmünde kararnameler yürürlüğe hiç girmemiş sayılır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulmasından itibaren altmış gün içinde görüşülüp karara bağlanır. Bu sürenin bitiminde karara bağlanmayan kanun hükmünde kararnameler kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Cumhurbaşkanı kanun hükmünde kararnameleri on gün içerisinde yayımlar. Yayımlanmasını uygun görmediği kanun hükmünde kararnameleri Bakanlar Kuruluna gerekçeleriyle birlikte bir defaya mahsus olmak üzere on gün içinde geri gönderebilir. Bakanlar Kurulu, geri gönderilen kanun hükmünde kararnameyi aynen kabul ederse kararname Cumhurbaşkanınca üç gün içinde yayımlanır.

Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, Türkiye Büyük

Millet Meclisi komisyonları ve Genel Kurulunda öncelikle ve ivedilikle görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisince reddedilen kararnameler red kararının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Değiştirilerek kabul edilen kararnamelerin değiştirilmiş hükümleri, bu değişikliklerin Resmî Gazetede yayımlandığı gün yürürlüğe girer. Bakanlar Kurulunun istifası, düşürülmesi veya yasama döneminin bitmesi, belli süre için verilmiş olan yetkinin sona ermesine sebep olmaz.

Madde Gerekçesi

Madde 91

21.01.2017 tarihli 6771 sayılı Kanunla ilga edilen kanun hükmünde kararnameleri düzenleyen 91. madde, çeşitli hükümleri değiştirilmek suretiyle yeniden yazılmıştır.

Yeni 91. madde, tıpkı mülga 91. madde gibi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebileceğini düzenlemiştir. Ne var ki yeni 91. madde, mülga 91. maddeden farklı olarak "Anayasanın ikinci kısmında yer alan temel haklar ve hürriyetler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez." hükmüne yer vermiştir. Böylece Anayasanın ilk metnine göre kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenmesi mümkün olan ekonomik ve sosyal haklar da kanun hükmünde kararnamelerin düzenleyemeyeceği konular arasına dâhil edilmiştir.

Yeni 91. madde, mülga 91. madde gibi bütçe kanunlarında kanun hükmünde kararnameyle değişiklik yapılamayacağı kuralı yanında konu yönünden ek sınırlar da öngörmüştür. Böylece bakanlıklar, kamu idareleri ve kamu tüzel kişilerinin kanun hükmünde kararnameyle kurulması ve kaldırılması mümkün olmayacaktır. Konu yönünden getirilen bu ek sınır, yasama yetkisinin asıl sahibinin Türkiye Büyük Millet Meclisi olduğu, bu yetkinin devredilemeyeceği ilkesinden kaynaklanmaktadır.

2. fıkra, yetki kanununun içermesi gereken unsurları düzenlemektedir. Bu fıkra, mülga 91. maddenin 2. fıkrasının içerdiği "kullanma süresi" ifadesi yerine "geçerlilik süresi" ifadesine yer vermiştir. Ayrıca mülga 91. maddenin 2. fıkrasında yer almayan "kararnameyle değiştirilecek veya kaldırılacak kanun hükümlerini" yetki kanununun zorunlu unsurları arasında belirtmiştir. Böylece yasama yetkisinin asıl sahibinin Türkiye Büyük Millet Meclisi olduğu, kanun hükmünde kararname yetkisinin ise kanunu izleyen ve ondan sonra gelen türevsel bir işlem olduğu açıkça teyit edilmiştir.

91. maddenin 3. fıkrası, kanun hükmünde kararnamelerin evvelce olduğu gibi Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe gireceğini ve yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayına sunulacağını düzenlemiştir. Bu fıkra, mülga 91. maddeden farklı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onay yetkisini kullanacağı süreyi altmış günle sınırlamıştır. Bu yenilik de yasama yetkisinin asıl sahibinin Türkiye Büyük Millet Meclisi olduğu, Bakanlar Kurulunun ise Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin devretmediği ve onaylamadığı bir yetkiyi kullanamayacağını göstermektedir. Böylece yasama yetkisi güçlendirilmiştir.

Maddenin 4. fıkrasında ise Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin altmış gün içinde karara bağlamadığı kanun hükmünde kararnamenin kendiliğinden yürürlükten kalkacağını hükme bağlayarak yasama yetkisinin asıl sahibinin Meclis olduğu vurgulanmıştır.

Maddenin 5. fıkrası, kanun hükmünde kararnameler üzerinde Cumhurbaşkanının sahip olduğu yetkileri düzenlemiştir. Buna göre Cumhurbaşkanı, kanun hükmünde kararnameyi kendisine sunulduğundan itibaren ya on gün içinde onaylayacak veya onaylamayı uygun görmüyorsa aynı süre içinde gerekçeleriyle birlikte bir defaya mahsus olarak Bakanlar Kuruluna iade edecektir. Bakanlar Kurulu, Cumhurbaşkanının iade ettiği kanun hükmünde kararnameyi aynen kabul ederse Cumhurbaşkanı, kanun hükmünde kararnameyi üç gün içinde yayımlayacaktır. Bu hüküm, mülga 91. maddedeki belirsiz bir durumu gidermesi bakımından önemli bir yeniliği ifade etmektedir.

Mülga 91. maddenin 8. fıkrasıyla düzenlenen yetki kanunları ve kanun hükmünde kararnamelerin ivedilikle görüşüleceği hükmü, 6. fıkrada düzenlenmiştir.

Maddenin 7. fıkrası, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin red veya değiştirerek onay şeklinde yaptığı irade açıklamasının Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe gireceğini düzenlemiştir.

Maddenin son fıkrasında tıpkı mülga 91. maddenin 3. fıkrasında olduğu gibi Bakanlar Kurulunun hukukî varlığının sona erdiği durumlarda belli süre için verilen yetkinin sona ermeyeceği düzenlenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

III. Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleri ile ilgili hükümler
A. Toplanma ve tatil
Madde 93 – (Değişik birinci fıkra: 23/7/1995-4121/11 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi, her yıl Ekim ayının ilk günü kendiliğinden toplanır.
 Meclis, bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir; ara verme veya tatil sırasında (...) Cumhurbaşkanınca toplantıya çağrılır.
 Meclis Başkanı da doğrudan doğruya veya üyelerin beşte birinin yazılı istemi üzerine, Meclisi toplantıya çağırır.
 Ara verme veya tatil sırasında toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisinde, öncelikle bu toplantıyı gerektiren konu görüşülmeden ara verme veya tatile devam edilemez.

ÖNERİ

III. Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleri ile ilgili hükümler
A. Toplanma ve tatil
Madde 93- (Değişik birinci fıkra: 23/7/1995-4121/11 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi, her yıl Ekim ayının ilk günü kendiliğinden toplanır.
 Türkiye Büyük Millet Meclisi, bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir.
 Meclis, ara verme veya tatil sırasında Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından doğrudan doğruya; milletvekillerinin beşte birinin talebi üzerine de Meclis Başkanı tarafından toplantıya çağrılır.
 Ara verme veya tatil sırasında toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisinde, öncelikle bu toplantıyı gerektiren konu görüşülmeden ara verme veya tatile devam edilemez.

Madde Gerekçesi

Madde 93

“Toplanma ve tatil” başlıklı 93. maddenin ilk fıkrasıyla 2. fıkrasının Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bir yasama yılında en fazla üç ay tatil yapacağı hükmü aynen muhafaza edilmiştir. 2. fıkradaki tatilde olan Meclisin gerekli hallerde nasıl toplantıya çağırılacağı hükmü genişletilerek 3. fıkraya alınmıştır.

Yeni 3. fıkra, tatil veya ara verme halinde olan Meclisin Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından doğrudan doğruya; Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte birinin talebi üzerine Meclis Başkanı tarafından toplantıya çağırılabilceğini düzenlemektedir.

4. fıkra aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

C. İçtüzük siyasi parti grupları ve kolluk işleri
Madde 95 – Türkiye Büyük Millet Meclisi, çalışmalarını, kendi yaptığı içtüzük hükümlerine göre yürütür. İçtüzük hükümleri, siyasi parti gruplarının, Meclisin bütün faaliyetlerine üye sayısı oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir. Siyasi parti grupları, en az yirmi üyeden meydana gelir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütün bina, tesis, eklenti ve arazisinde kolluk ve yönetim hizmetleri Meclis Başkanlığı eliyle düzenlenir ve yürütülür. Emniyet ve diğer kolluk hizmetleri için yeteri kadar kuvvet ilgili makamlarca Meclis Başkanlığına tahsis edilir.

ÖNERİ

C. İçtüzük siyasi parti grupları ve kolluk işleri
Madde 95 – Türkiye Büyük Millet Meclisi, çalışmalarını, kendi yaptığı içtüzük hükümlerine göre yürütür. İçtüzük hükümleri, siyasi parti gruplarının, Meclisin bütün faaliyetlerine üye sayısı oranında katılmalarını sağlayacak biçimde düzenlenir ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla değiştirilebilir. Siyasi parti grupları, en az yirmi üyeden meydana gelir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütün bina, tesis, eklenti ve arazisinde kolluk ve yönetim hizmetleri Meclis Başkanlığı eliyle düzenlenir ve yürütülür. Emniyet ve diğer kolluk hizmetleri için yeteri kadar kuvvet ilgili makamlarca Meclis Başkanlığına tahsis edilir.

Madde Gerekçesi

Madde 95

İçtüzük, siyasi parti grupları ve kolluk işlerini düzenleyen 95. maddenin 2. fıkrasındaki “yolda” kelimesi, Türkçe kuralları dikkate alınarak “biçimde” kelimesiyle değiştirilmiştir. Fıkranın devamına Meclis İçtüzüğü’nün ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyuyla değiştirilebileceği hükmü eklenmiştir. Böylece İçtüzüğü’nün basit çoğunlukla, keyfî bir biçimde değiştirilmesi önlenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Toplantı ve karar yeter sayısı
Madde 96 – (Değişik birinci fıkra: 31/5/2007-5678/3 md.)
 Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.
 (Mülga ikinci fıkra: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

D. Toplantı ve karar yeter sayısı
Madde 96 – (Değişik birinci fıkra: 31/5/2007-5678/3 md.)
 Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.
 Bakanlar Kurulu üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin katılmadıkları oturumlarında, kendileri yerine oy kullanmak üzere bir bakana yetki verebilirler. Ancak bir bakan kendi oyu ile birlikte en çok iki oy kullanabilir.

Madde Gerekçesi

Madde 96

Toplantı ve karar yeter sayısını düzenleyen 96. maddeye 2. fıkra olarak 21.01.2017 tarihli 6771 sayılı Kanunun ilga ettiği fıkra eklenmiştir. Böylece Bakanlar Kurulu üyelerinin katılmadıkları Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantıları için bir bakana yetki verebilecekleri; ancak bir bakanın kendi oyuyla birlikte en fazla iki oy kullanabileceği kabul edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

E. Görüşmelerin açıklığı ve yayımlanması
Madde 97 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulundaki görüşmeler açıktır ve tutanak dergisinde tam olarak yayımlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük hükümlerine göre kapalı oturumlar yapabilir, bu oturumlardaki görüşmelerin yayımı Türkiye Büyük Millet Meclisi kararına bağlıdır. Meclisteki açık görüşmelerin, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başkaca bir karar alınmadıkça, her türlü vasıta ile yayımı serbesttir.

ÖNERİ

E. Görüşmelerin açıklığı ve yayımlanması
Madde 97 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulundaki görüşmeler açıktır ve tutanak dergisinde tam olarak yayımlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük hükümlerine göre kapalı oturumlar yapabilir, bu oturumlardaki görüşmelerin yayımı Türkiye Büyük Millet Meclisi kararına bağlıdır. Meclisteki açık görüşmelerin canlı ve her türlü araçla yayını esastır. Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun bir kanalı bu iş için tahsis edilir.

Madde Gerekçesi

Madde 97

Meclis görüşmelerinin açıklığı ve yayımlanmasını düzenleyen 97. maddenin ilk iki fıkrası aynen muhafaza edilmiş; 3. fıkrası tamamen değiştirilmiştir. Yeni 3. fıkra, Meclis'teki açık görüşmelerin canlı ve her türlü araçla yayımlanmasının esas olduğunu ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun bir kanalının bu işe tahsis edileceğini düzenlemektedir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p>IV. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları (...)</p> <p>Madde 98 – (Değişik: 21/1/2017-6771/6 md.)</p> <p>Türkiye Büyük Millet Meclisi; Meclis araştırması, genel görüşme, Meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanır. Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir. Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir. Meclis soruşturması, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında 106 ncı maddenin beşinci, altıncı ve yedinci fıkraları uyarınca yapılan soruşturmadan ibarettir. Yazılı soru, yazılı olarak en geç onbeş gün içinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir. Meclis araştırması, genel görüşme ve yazılı soru önergelerinin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile araştırma usulleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.</p>	<p>IV. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları</p> <p>A. Genel olarak</p> <p>Madde 98 – (Değişik: 21/1/2017-6771/6 md.)</p> <p>Türkiye Büyük Millet Meclisi; soru, Meclis araştırması, genel görüşme, gensoru ve Meclis soruşturması yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanır. Soru, sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere, Başbakan veya bakanlardan bilgi istemektir. Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemedir. Herkes, Meclis Araştırma Komisyonunun davetine uymak zorundadır. Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir. Bir yasama yılında en az 20 gün gündemi muhalefet tarafından belirlenen genel görüşme açılabilir. Soru, meclis araştırması ve genel görüşme ile ilgili önergelerin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile cevaplandırılma, görüşme, araştırma usulleri ve süreleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.</p>

Madde Gerekçesi

Madde 98

“Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları” şeklindeki IV. başlık, muhafaza edilmiş; onu takiben “A. Genel olarak” başlığı altında 98. madde değiştirilerek düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasına “soru”, “gensoru ve” ifadeleri eklenmiş; “ve yazılı soru” ifadesi fıkradan çıkarılmıştır.

2. fıkra, sözlü soru ve yazılı sorunun tanımını içerecek şekilde yeniden düzenlenmiştir.

3. fıkraya meclis araştırmasının tanımından sonra gelmek üzere herkesin Meclis Araştırma Komisyonunun davetine uymak zorunda olduğu belirtilmiştir.

Maddenin soruşturmayı tanımlayan 4. fıkrası kaldırılmış; bu fıkranın içeriği, ayrıntılı bir biçimde 100. maddede düzenlenmiştir. Yeni 4. fıkra, genel görüşmeyi tanımlamakta; bu tanımın ardından “Bir yasama yılında en az 20 gün gündemi muhalefet tarafından belirlenen genel görüşme açılabilir.” hükmüne yer vermektedir.

5. fıkrada yer alan yazılı sorunun tanımı kaldırılmış; yeni 5. fıkrada, soru, meclis araştırması ve genel görüşmeye ilişkin ayrıntıların, Meclis İçtüzüğünde düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p><i>B. Gensoru</i> Madde 99 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)</p>	<p><i>B. Gensoru</i> Madde 99 – Gensoru önergesi, bir siyasî parti grubu adına veya en az yirmi milletvekilinin imzasıyla verilir. Gensoru önergesi, verilişinden sonraki üç gün içinde milletvekillerine dağıtılır ve dağıtılmasından itibaren on gün içinde gündeme alınıp alınmayacağı görüşülür. Bu görüşmede, ancak önerge sahiplerinden biri, siyasî parti grupları adına birer milletvekili ve Bakanlar Kurulu adına Başbakan veya bir bakan konuşabilir. Gündeme alınmasına karar verilmesiyle birlikte gensorunun görüşülme günü de belirlenir. Ancak gensorunun görüşülmesi, gündeme alma kararının verildiği tarihten başlayarak iki gün geçmedikçe yapılamaz ve yedi günden sonraya bırakılamaz. Bakanlar Kurulunun güven isteği, görüşmelerin tamamlanmasının üzerinden bir tam gün geçtikten sonra oylanır. Bir bakanın düşürülmesi, üye tamsayısının salt çoğunluğunun güvensizlik oyuyla olur. Gensoru görüşmeleri sırasında Başbakan veya Bakanlar Kurulunun tamamı aleyhine verilecek güvensizlik önergeleri, yeni Başbakanın ismini içermedikçe ve üye tamsayısının salt çoğunluğu tarafından imzalanmadıkça işleme konulamaz. Güvensizlik önergesinin Türkiye Büyük Millet Meclisinin üye tamsayısının salt çoğunluğuyla kabul edilmesiyle yeni Başbakan seçilir. Gensoru ile ilgili diğer hususlar İçtüzükte düzenlenir.</p>

Madde Gerekçesi

Madde 99

21.01.2017 tarihli 6771 sayılı Kanunla ilga edilen 99. madde, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun değişiklikler yapılarak metne dâhil edilmiştir. Mülga 99. maddenin 3. fıkrası, içeriği değiştirmeyen kelimeler eklenmek ve imla düzeltmeleri yapılmak suretiyle yeniden düzenlenmiştir.

Mülga 99. maddenin 4. fıkrasının ilk cümlecığı metne alınmamış; fıkranın geri kalan kısmı, “görüşmelerin tamamlanmasının üzerinden” kelimelerinin eklenmesiyle muhafaza edilmiştir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

5. fıkra, bakanların düşürülmesinde aranan üye tam sayısının salt çoğunluğu şeklindeki karar yeter sayısını düzenlemiştir. Mülga 99. maddenin 5. fıkrasındaki “Bakanlar Kurulu” ifadesine yeni metinde yer verilmemiştir. Bunun nedeni, Bakanlar Kurulunun düşürülmesine ilişkin usulün değiştirilmesidir.

6 ve 7. fıkralarda Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun olarak yapıcı güvensizlik oyu düzenlenmiştir. Böylece Bakanlar Kurulu aleyhine verilen güvensizlik önergelerine yeni Başbakan adayının isminin eklenmesi zorunlu kılınmıştır. Önergenin üye tam sayısının salt çoğunluğu ile kabul edilmesi halinde yeni Başbakanın seçilmiş olacağı hükme bağlanmıştır. Amacı hükümet istikrarını korumak olan bu değişiklikte, Meclis çoğunluğunun yeni bir hükümet alternatifi yaratmadan mevcut hükümeti düşürmesi önlenmiştir. Diğer bir deyişle, yeni hükümeti kurmakta birleşemeyen bir Meclis çoğunluğu, mevcut hükümeti düşüremeyecektir. Bu nedenle bu yönetime kurucu güvensizlik oyu veya yapıcı güvensizlik oyu adı verilmektedir.

8. fıkra, gensorunun ayrıntılarının Meclis İçtüzüğü ile düzenleneceğini hükme bağlamaktadır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

C. Meclis soruşturması
Madde 100 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

C. Meclis soruşturması
Madde 100 – Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği önerge ile, soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi en geç bir ay içinde görüşür ve gizli oyla karara bağlar. Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclise sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur. Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımdan itibaren on gün içinde görüşülür ve gerek görüldüğü takdirde ilgilinin Yüce Divana sevkine karar verilir. Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla alınır. Meclisteki siyasi parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

Madde Gerekçesi

Madde 100

21.01.2017 tarihli 6771 sayılı Kanunun ilga ettiği Meclis soruşturmasını düzenleyen 100. madde hükmü, 2001’de geçirdiği değişikliklerle birlikte metne aynen dâhil edilmiştir. Böylece Başbakan ve bakanların görevleriyle ilgili suçlarından dolayı hesap verir kılınmaları sağlanacaktır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

1. Cumhurbaşkanı

A. Adaylık ve seçimi

Madde 101 – (Değişik: 21/1/2017-6771/7 md.)

Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir. Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüzbin seçmen aday gösterebilir. Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır.

Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir.

Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde, sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.

Seçimlerin tamamlanamaması halinde, yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin diğer usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

ÖNERİ

1. Cumhurbaşkanı

A. Nitelikleri, adaylığı ve tarafsızlığı

Madde 101 – Cumhurbaşkanı, kırk yaşını tamamlamış, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.

Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıldır. Bir kimse ancak bir defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Bir kişinin Cumhurbaşkanlığına aday gösterilebilmesi yirmi milletvekilinin yazılı teklifi ile mümkündür. Ayrıca, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüzbin seçmen aday gösterebilir.

Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Görevi sona eren Cumhurbaşkanı, bir siyasi partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi veya denetçisi, bakanlar kurulu üyesi olamaz; seçimle gelinen herhangi bir siyasi görev üstlenemez.

Madde Gerekçesi

Madde 101

Cumhurbaşkanının "adaylık ve seçimi" başlıklı 101. madde, "Nitelikleri, adaylığı ve tarafsızlığı" başlığıyla değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir.

Maddenin ilk fıkrasında "doldurmuş" ifadesi, "tamamlamış" ifadesi ile değiştirilmiştir.

2. fıkrayla Cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıl olarak değiştirilmiş; bir kişinin Cumhurbaşkanı olarak sadece bir kez seçilebileceği kabul edilmiştir.

Cumhurbaşkanlığına aday gösterme yetkisini düzenleyen 3. fıkrada siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüzde beş seçmenin aday gösterme yetkileri korunmuş; aday gösterme usulünü kolaylaştırmak amacıyla bir kişinin Cumhurbaşkanlığına aday gösterilebilmesi için yirmi milletvekilinin yazılı teklifi ile de olabileceği hükmü getirilmiştir.

Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin milletvekilliği statüsünün düşeceğini düzenleyen 4. fıkradaki "milletvekili" kelimesi çıkarılmış; yerine "Cumhurbaşkanı seçilenin" ifadesi kabul edilmiş; ayrıca "varsa partisiyle ilişkisi kesilir" ifadesi hükme eklenmiştir. Bu, Cumhurbaşkanının tarafsızlığını sağlamaya yönelik bir değişikliktir.

Maddenin son fıkrasında görevi sona eren Cumhurbaşkanının "bir siyasi partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi veya denetçisi; bakanlar kurulu üyesi" olamayacağı düzenlenmiştir. Ayrıca "seçimle gelinen herhangi bir siyasi görev"i üstlenemeyeceği hükme bağlanmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p><i>B. Seçimi</i> Madde 102 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)</p>	<p><i>B. Seçimi</i> Madde 102 – Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir sebeple boşalması halinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır. Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. Adayın yeterli çoğunluğu alamaması halinde, Cumhurbaşkanı seçimi atmış gün içinde yenilenir. Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder. Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usûl ve esaslar kanunla düzenlenir.</p>

Madde Gereçesi

Madde 102

Halen yürürlükte olan 101. maddenin 5 ve 6. fıkralarıyla düzenlenen Cumhurbaşkanının seçimi usulü, bazı değişikliklerle 102. maddede bağımsız olarak düzenlenmiştir.

102. maddenin içerdiği en önemli yenilik, Cumhurbaşkanının seçimi işlemlerinin altmış günde tamamlanacağını ilk fıkrasıyla düzenlemesidir.

102. maddenin 2. fıkrası, halen yürürlükteki 101. maddenin 5. fıkrası gibi Cumhurbaşkanının seçiminde iki türlü mutlak çoğunluk usulüne yer vermiştir.

Yürürlükteki 101. maddenin 6. fıkrasının içerdiği ikinci turda yarışacak adaylardan birinin bu tura katılmaması halinde izlenecek usulün ne olduğu kuralı, yeni 102. maddenin 3 ve 4. fıkralarında düzenlenmiştir.

5. fıkra, yeni Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar eskisinin görevde kalmaya devam edeceğini düzenlemektedir.

6. fıkroda Cumhurbaşkanının seçimine ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Görev ve yetkileri

Madde 104 - (Değişik: 21/1/2017-6771/8 md.)

Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder. Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar. Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir. Kanunları yayımlar. Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir. Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar. Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları atar ve görevlerine son verir. Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanı kararnamesi ile düzenler. Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyetinin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder. Milletlerarası andlaşmaları onaylar ve yayımlar. Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar. Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır. Türkiye Büyük Millet Meclisi adına, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder. Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.

ÖNERİ

D. Görev ve yetkileri

Madde 104 - Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın üstünlüğünü, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir. Cumhurbaşkanının tek başına kullanacağı yetkiler şunlardır: a) Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü, Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşması yapmak, Türkiye Büyük Millet Meclisini toplantıya çağırmak ve Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek, b) Kanunları ve kanun hükmünde kararnameleri yayımlamak, tekrar görüşülmek üzere kanunları Türkiye Büyük Millet Meclisine, kanun hükmünde kararnameleri ise Bakanlar Kuruluna geri göndermek ve bunlar aleyhine Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmak, c) Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek ve seçimlerde geçici Bakanlar Kurulunu atamak, d) Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek, e) Milletlerarası andlaşmaları onaylamak ve yayımlamak, f) Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak. Cumhurbaşkanı ayrıca Anayasanın diğer hükümleriyle kendisine tanınan yetkileri kullanır.

Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır. Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir. Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir. Kararnameler ve yönetmelikler, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer. Cumhurbaşkanı ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Madde Gerekçesi

Madde 104

104. madde, Cumhurbaşkanının tek başına kullanacağı yetkileri düzenlemiş ve bu yetkileri parlamentarizme uygun olarak sembolik konularla sınırlamıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

E. Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu
Madde 105 – (Değişik: 21/1/2017-6771/9 md.)

Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı seçim kararı alamaz.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanının görevi sona erer.

Cumhurbaşkanının görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükmü uygulanır.

ÖNERİ

E. Sorumluluk ve sorumsuzluk hali

Madde 105 – Cumhurbaşkanının, Anayasada tek başına yapabileceği belirtilen işlemleri dışındaki bütün kararları, Başbakan ve ilgili bakanlarca imzalanır; bu kararlardan Başbakan ve ilgili bakan sorumludur.

Cumhurbaşkanı ancak vatana ihanetten dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının ez az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az üçte ikisinin vereceği kararla suçlandırılır. Yüce Divana sevk edilen Cumhurbaşkanının görevi sona erer. Hangi fiillerin vatana ihanet suçunu oluşturacağı kanunla belirlenir.

Cumhurbaşkanının şahsî suçlarından doğan sorumluluğu yasama dokunulmazlığı hükümlerine tâbidir.

Madde Gerekçesi

Madde 105

“Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu” başlıklı 105. madde, Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili suçlarından sorumlu kılınmasında izlenecek yöntemi düzenlemektedir. Yürürlükteki madde, aynı zamanda, Yüce Divan’ın Cumhurbaşkanı hakkında milletvekili seçilme yeterliliğini ortadan kaldıran bir cezaya hükmetmesi halinde Cumhurbaşkanının hukukî statüsünün sona ereceğini düzenlemektedir.

105. maddenin başlığı ve içeriği değiştirilmiştir. Yeni maddenin başlığı “Sorumluluk ve sorumsuzluk hali”dir.

Yeni 105. maddenin ilk fıkrasında Cumhurbaşkanının tek başına yapabileceği işlemler hariç olmak üzere tüm kararlarının karşı-imza kuralına tâbi olduğu hükme bağlanmıştır.

Maddenin 2. fıkrası ise Cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı Yüce Divan’da yargılanabileceği ve Yüce Divan’a sevk usulü düzenlenmiştir. Fıkranın son iki cümlesi ise “Yüce Divana sevk edilen Cumhurbaşkanının görevi sona erer. Hangi fiillerin vatana ihanet suçunu oluşturacağı kanunla belirlenir.” hükmüne yer vermiştir.

Maddenin son fıkrasında, Cumhurbaşkanının şahsî suçlarından doğan sorumluluğunun dokunulmazlık hükümlerine tâbi olduğu düzenlenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

F. Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanına vekalet ve bakanlar
Madde 106 – (Değişik: 21/1/2017-6771/10 md.)
 Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir.
 Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde kırkbeş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır. Genel seçime bir yıl ve daha az kalmışsa Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimi de Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte yenilenir. Genel seçime bir yıldan fazla kalmışsa seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı tarihte her iki seçim birlikte yapılır.
 Cumhurbaşkanı'nın hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasında Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçerler. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleri ile ilgili suç işledikleri iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye

ÖNERİ

F. Cumhurbaşkanına vekâlet
Madde 106 – Cumhurbaşkanı'nın hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, görevine dönmesine kadar; ölüm, çekilme veya başka bir sebeple Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halinde ise yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasî parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Bu kişilerin görevde buldukları sürede, görevleriyle ilgili işledikleri iddia edilen suçlar bakımından, görevleri bittikten sonra da beşinci, altıncı ve yedinci fıkra hükümleri uygulanır.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer.

Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar, göreviyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır.

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 106

Yürürlükteki 106. maddenin 2 ve 3. fıkralarının Cumhurbaşkanı yardımcılarına sunduğu Cumhurbaşkanlığına vekâlet yetkisi, yeni 106. maddeyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına sunulmuştur. Böylece yeni 106. madde, Cumhurbaşkanlığı makamının geçici veya sürekli olarak boşalması halinde bu makama, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının vekâlet edeceğini düzenlemiştir. Bu usulle Cumhurbaşkanlığına vekâlet halinde demokratik meşruiyet esası korunacaktır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

G. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği
Madde 107 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

G. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği
Madde 107 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin kuruluşu, teşkilat ve çalışma esasları, personel atama işlemleri kanun ile düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 107

21.01.2017 tarihli 6771 sayılı Kanunun ilga ettiği 107. madde, Anayasanın ilk metninde olduğu gibi Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğini düzenlemektedir. Ancak yeni 107. madde, “Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin kuruluşu, teşkilat ve çalışma esasları, personel atama işlemleri”nin kanunla düzenleneceğini öngörmüştür.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

H. Devlet Denetleme Kurulu

Madde 108 – İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

(...) yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır. Devlet Denetleme Kurulunun Başkan ve üyeleri, Cumhurbaşkanınca atanır. Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.

ÖNERİ

H. Devlet Denetleme Kurulu

Madde 108 – İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

(...) yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulu başkan dahil dokuz üyeden oluşur, başkan ve üyeleri Cumhurbaşkanınca atanır. Kurulun işleyişi, üyelerinin nitelikleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 108

Devlet Denetleme Kurulu'nu düzenleyen 108. maddenin ilk fıkrasında yer alan "kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında" ve "idari soruşturma" ifadeleri metinden çıkarılmıştır.

108. maddenin 3. fıkrasına "başkan dahil dokuz üyeden oluşur" ifadesi eklenmiştir. Ayrıca önceki metnin 4. fıkrasında yer alan "Cumhurbaşkanlığı kararnamesi" kelimeleri, "kanun" şeklinde değiştirilerek bu hüküm 3. fıkraya eklenmiştir. Böylece 3. fıkranın son cümlesi, "Kurulun işleyişi, üyelerinin nitelikleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir." şeklini almıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p>II. Bakanlar Kurulu A. Kuruluş Madde 109 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)</p>	<p>II. Bakanlar Kurulu A. Kuruluş Madde 109 – Bakanlar Kurulu, Başbakan ve bakanlardan kurulur. Başbakan, Cumhurbaşkanınca en fazla milletvekiline sahip siyasi partinin milletvekilleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının oluşumunu takip eden yirmidört saat içinde atanır. Onbeş gün içinde hükümetin kurulamaması veya güvenoyu alamaması halinde Başbakan, Cumhurbaşkanınca, milletvekili sayısına göre sırasıyla diğer siyasi partilerin milletvekilleri arasında aynı usulle atanır. Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya milletvekili seçilme yeterliğine sahip olanlar arasında Başbakan tarafından seçilir Cumhurbaşkanı tarafından atanır; gerektiğinde Başbakanın talebi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından görevlerine son verilir. Bakanlar Kurulu üyelerinden milletvekili olmayanlar, Meclis Genel Kurulunda and içerler ve milletvekilleri ile aynı hukukî statüye tâbi olurlar.</p>

Madde Gerekçesi

Madde 109

Güçlendirilmiş Parlamento Sistemi Mutabakat Metni, yürütmenin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulundan oluşmasını gerektirmektedir. Bu nedenle Anayasaya, 21.01.2017 tarihli 6771 sayılı Kanunun Bakanlar Kurulunu düzenleyen hükümleri değiştirilerek eklenmiştir.

Bakanlar Kurulunun kuruluşunu düzenleyen mülga 109. maddenin ilk fıkrası, aynen kabul edilmiştir.

Maddenin 2. fıkrasına, "en fazla milletvekiline sahip siyasi partinin milletvekilleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının oluşumunu takip eden yirmidört saat içinde" ifadesiyle "Onbeş gün içinde hükümetin kurulamaması veya güvenoyu alamaması halinde Başbakan, Cumhurbaşkanınca, milletvekili sayısına göre sırasıyla diğer siyasi partilerin milletvekilleri arasında aynı usulle atanır." cümlesi eklenmiştir.

Mülga 109. maddenin 3. fıkrası, yeni 109. maddenin 3. fıkrası olarak aynen kabul edilmiştir.

Mülga 112. maddenin milletvekili olmayan bakanların yemin ederek göreve başlamaları ve milletvekillerine tanınan dokunulmazlık güvencesinden yararlanmalarını düzenleyen hüküm, sadeleştirilerek 109. maddenin son fıkrasında düzenlenmiştir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Göreve başlama ve güvenoyu
Madde 110 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

B. Göreve başlama ve güvenoyu
Madde 110 – Bakanlar Kurulunun listesi Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise toplantıya çağrılır. Hükümet programı, kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunur ve güvenoyuna başvurulur. Güvenoyu için görüşmeler, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylama yapılır.

Madde Gerekçesi

Madde 110

Bakanlar Kurulunun göreve başlamasını düzenleyen mülga 110. maddenin ilk fıkrası aynen; 2. fıkrasının ilk cümlesi ise “Bakanlar Kurulu” yerine “hükümet” kelimesi getirilerek kabul edilmiştir.

Mülga 110. maddenin 2. fıkrasının programa ilişkin görüşmeler ve güvenoylamasını düzenleyen son cümlesi, 3. fıkra hükmü olarak aynen kabul edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

C. Görev sırasında güvenoyu
Madde 111 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

C. Görev sırasında güvenoyu
Madde 111 – Başbakan, gerekli görürse, Bakanlar Kurulunda görüşükten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisinden güven isteyebilir.
Güven istemi, Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesinden bir tam gün geçmedikçe görüşülemez ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçmedikçe oya konulamaz.
Güven istemi, ancak üye tamsayısının salt çoğunluğuyla reddedilebilir.

Madde Gerekçesi

Madde 111

Mülga 111. maddenin görev sırasında güvenoyunu düzenleyen üç fıkralık hükmü, aynen kabul edilmiştir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Görev ve siyasi sorumluluk
Madde 112 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

D. Görev ve siyasi sorumluluk
Madde 112 – Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, Bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanlar Kurulu, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur.
Her bakan, Başbakana karşı sorumlu olup ayrıca kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden de sorumludur.
Başbakan, bakanların görevlerinin Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzeltici önlemleri almakla yükümlüdür.

Madde Gerekçesi

Madde 112

Mülga 112. maddenin Bakanlar Kurulunun ve bakanların parlamentoya karşı kolektif ve bireysel sorumluluğu ile bakanların Başbakana karşı da sorumlu olduklarını düzenleyen 112. maddesinin ilk üç fıkrası aynen kabul edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

E. Bakanlıkların kurulması ve bakanlar
Madde 113 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

E. Bakanlıkların kurulması ve bakanlar
Madde 113 - Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir.
 Açık olan bakanlıklarla izinli veya mazeretli olan bir bakana, diğer bir bakan geçici olarak vekillik eder. Ancak, bir bakan birden fazla bakana vekillik edemez.
 Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ile Yüce Divana sevk edilen bir bakanın bakanlığı düşer. Başbakanın, Yüce Divana sevk edilmesi halinde hükümet istifa etmiş sayılır.
 Herhangi bir sebeple boşalan bakanlığa en geç onbeş gün içinde atama yapılır.

Madde Gerekçesi

Madde 113

Bakanlıkların kurulması ve bakanları düzenleyen mülga 113. maddenin ilk fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

2. fıkranın yer verdiği "özürlü" kelimesi yerine "mazeretli" kelimesi getirilmiştir; aynı fıkranın içerdiği "fazlasına" kelimesi yerine "fazla bakana" ifadesi kabul edilmiştir.

3. fıkranın içerdiği "verilen" kelimesi yerine "sevk edilen" kelimesi getirilmiştir.

4. fıkra ise aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p><i>F. Seçimlerde geçici Bakanlar Kurulu</i> Madde 114 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)</p>	<p><i>F. Seçimlerde geçici Bakanlar Kurulu</i> Madde 114 – Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinden önce, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma ve Altyapı bakanları çekilir. Seçimin başlangıç tarihinden üç gün önce; seçim dönemi bitmeden seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde ise, bu karardan başlayarak beş gün içinde, bu bakanlıklara Türkiye Büyük Millet Meclisindeki veya Meclis dışındaki bağımsızlardan Başbakanca atanır. 116 ncı madde gereğince seçimlerin yenilenmesine karar verildiğinde Bakanlar Kurulu çekilir ve Cumhurbaşkanı geçici Bakanlar Kurulunu kurmak üzere bir Başbakan atar. Geçici Bakanlar Kuruluna, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma ve Altyapı bakanları Türkiye Büyük Millet Meclisindeki veya Meclis dışındaki bağımsızlardan olmak üzere, siyasi parti gruplarından, oranlarına göre üye alınır. Siyasi parti gruplarından alınacak üye sayısını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tespit ederek Başbakana bildirir. Teklif edilen bakanlığı kabul etmeyen veya sonradan çekilen partililer yerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar atanır. Geçici Bakanlar Kurulu, yenilenme kararının Resmî Gazete’de ilanından itibaren beş gün içinde kurulur. Geçici Bakanlar Kurulu için güvenoyuna başvurulmaz. Geçici Bakanlar Kurulu seçim süresince ve yeni Meclis toplanıncaya kadar vazife görür.</p>

Madde Gerekçesi

Madde 114

Seçimlerde geçici Bakanlar Kurulunu düzenleyen mülga 114. maddenin ilk fıkrasındaki Ulaştırma Bakanlığı ifadesi, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı şeklinde; aynı fıkradaki “Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar” ifadesi ise “Türkiye Büyük Millet Meclisindeki veya Meclis dışındaki bağımsızlardan” şeklinde değiştirilmiştir.

Mülga 114. maddenin 2. fıkrası aynen; 3. fıkrasındaki “Ulaştırma bakanları” ifadesi “Ulaştırma ve Altyapı bakanları” şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Mülga 114. maddenin 4, 5, 6 ve 7. fıkraları aynen kabul edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

H. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin yenilenmesi
Madde 116 – (Değişik: 21/1/2017-6771/11 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu ile seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Bu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi halinde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır. Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.

Seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetki ve görevleri, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının göreve başlamasına kadar devam eder.

Bu şekilde seçilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev süreleri de beş yıldır.

ÖNERİ

H. Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin Cumhurbaşkanınca yenilenmesi

Madde 116 – Türkiye Büyük Millet Meclisinde Başkanlık Divanı seçiminden sonra Bakanlar Kurulunun kırkbeş gün içinde kurulamaması veya Bakanlar Kurulunun 110 uncu maddede belirtilen güvenoyunu alamaması, 111 inci madde uyarınca güvensizlik oyuyla düşürülmesi, Başbakanın istifa etmesi hallerinde kırkbeş gün içinde yeni Bakanlar Kurulu kurulmadığı veya kurulduğu halde güvenoyu alamadığı takdirde Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak, seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Yenilenme kararı Resmî Gazetede yayımlanır ve seçime gidilir.

Madde Gerekçesi

Madde 116

Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin Cumhurbaşkanınca yenilenmesini düzenleyen 116. maddenin ilk fıkrası, hükümetin kurulmadığı, güvenoyu alamadığı veya düşürüldüğü çeşitli durumları sıralayarak kırk beş gün içinde yeni Bakanlar Kurulunun kurulamaması veya kurulduğu halde güvenoyu alamaması durumunda Cumhurbaşkanının Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerini yenileme yetkisini düzenlemiştir.

Maddenin 2. fıkrasında yenilenme kararının Resmi Gazete’de yayımlanacağı ve seçimlere gidileceği düzenlenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p><i>İ. Milli Savunma</i> 1. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı Madde 117 – Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi varlığından ayrılamaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur. Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Cumhurbaşkanı sorumludur. Cumhurbaşkanı atanan Genelkurmay Başkanı; Silahlı Kuvvetlerin komutanı olup, savaşta Başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanlığı namına yerine getirir. (Mülga dördüncü fıkra: 21/1/2017-6771/16 md.) (Mülga beşinci fıkra: 21/1/2017-6771/16 md.)</p>	<p><i>İ. Milli Savunma</i> 1. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı Madde 117 – Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi varlığından ayrılamaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur. Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur. Genelkurmay Başkanı; Silahlı Kuvvetlerin komutanı olup, savaşta başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanlığı namına yerine getirir. Genelkurmay Başkanı, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Cumhurbaşkanı atılır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanına bağlı ve ona karşı sorumludur. Milli Savunma Bakanlığının, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları ile görev ilişkileri ve yetki alanı kanunla düzenlenir.</p>

Madde Gerekçesi

Madde 117

“Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı” başlıklı 117. maddenin ilk fıkrası aynen; 2. fıkrasındaki “Cumhurbaşkanı” kelimesi “Bakanlar Kurulu” şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

3. fıkradaki “Cumhurbaşkanınca atanan” ifadesi metinden çıkarılarak fıkra aynen kabul edilmiştir.

4. fıkrada Genelkurmay Başkanının Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanacağı düzenlenmiştir.

5. fıkrada Genelkurmay Başkanının Milli Savunma Bakanına bağlı ve sorumlu olduğu; 6. fıkrada ise Milli Savunma Bakanının Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları ile görev ilişkilerinin kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

2. Milli Güvenlik Kurulu

Madde 118 – (Değişik birinci fıkra: 3/10/2001-4709/32 md.)

Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında, Cumhurbaşkanı yardımcısı, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava kuvvetleri komutanlarından kurulur.

Gündemin özelliğine göre Kurul toplantılarına ilgili bakan ve kişiler çağrılıp görüşleri alınabilir.

(Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/32 md.)

Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Cumhurbaşkanı'na bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Cumhurbaşkanı'nca değerlendirilir.

Milli Güvenlik Kurulunun gündemi; Cumhurbaşkanı yardımcısı ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanı'nca düzenlenir. Cumhurbaşkanı katılmadığı zamanlar Milli Güvenlik Kurulu Cumhurbaşkanı yardımcısının başkanlığında toplanır.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

ÖNERİ

2. Milli Güvenlik Kurulu

Madde 118 – Millî Güvenlik Kurulu, Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında, Başbakan, Başbakan yardımcısı, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından oluşur. Cumhurbaşkanı'nın katılmaması halinde Millî Güvenlik Kurulu Başbakanın başkanlığında toplanır.

Gündemin özelliğine göre Kurul toplantılarına ilgili bakan ve kişiler çağrılıp görüşleri alınabilir.

Millî Güvenlik Kurulunun gündemi; Başbakan tarafından belirlenir.

Millî Güvenlik Kurulu, millî güvenlikle ilgili görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir.

Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 118

Milli Güvenlik Kurulunu düzenleyen 118. maddenin kurulun üye kompozisyonuna ilişkin ilk fıkrasındaki "Cumhurbaşkanı yardımcısı" ifadesi çıkarılmış; "Başbakan ve Başbakan yardımcısı" ile "Jandarma Genel Komutanı" ifadeleri eklenmiştir. Aynı fıkraya, Cumhurbaşkanı'nın katılmaması halinde Millî Güvenlik Kuruluna Başbakanın başkanlık yapacağı hükmü eklenmiştir.

2. fıkra aynen muhafaza edilmiştir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

118. maddenin 4. fıkrasında yer alan Milli Güvenlik Kurulunun gündeminin belirlenmesine ilişkin hüküm, 3. fıkraya alınmış; evvelce Cumhurbaşkanına tanınan gündemi belirleme yetkisi, Başbakana sunulmuştur.

Maddenin yürürlükteki 3. fıkrası, Milli Güvenlik Kurulunun görüşlerini ve bu görüşleri Cumhurbaşkanına sunacağını ayrıntılı bir biçimde düzenlemiştir. Maddenin yeni 4. fıkrası ise çok daha sadeleştirilmiş bir dille Milli Güvenlik Kurulunun görüşlerini Bakanlar Kuruluna sunacağını hükme bağlamıştır.

Maddenin son fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi” kelimesi metinden çıkarılmış; yerine “kanun” kelimesi kabul edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

III. Olağanüstü hal yönetimi

Madde 119- (Değişik: 21/1/2017-6771/12 md.)

Cumhurbaşkanı, savaş hali, savaş gerektirecek bir durumun baş göstermesi, seferberlik, ayaklanma vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık yada ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilân edebilir.

Olağanüstü hal ilanı kararı verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında dört ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15 inci maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya geçici olarak durdurulacağı, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği kanunla düzenlenir.

Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, 104 üncü maddenin onyedinci fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen sınırlamalara tabi olmaksızın Cumhurbaşkanlığı

ÖNERİ

III. Olağanüstü hal yönetimi

Madde 119 - Savaş, savaş gerektirecek bir durumun baş göstermesi, seferberlik, ayaklanma, doğal afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde yahut Anayasayla korunan çoğulcu demokratik düzeni veya temel hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin bozulması hallerinde Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, yurdun tamamında veya bir bölgesinde süresi iki ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

Olağanüstü hal kararı derhal Resmî Gazete'de yayımlanır; aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır. Meclis, olağanüstü hal süresini kısaltabilir, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, her defasında iki ayı geçmemek üzere, süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir. Savaş halinde iki aylık süre aranmaz. Olağanüstü hallerde alınacak tedbirler Olağanüstü Hal Kanunu ile düzenlenir. Olağanüstü Hal Kanunu ile bu kanundan kaynaklı eylem ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.

kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmî Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.

Savaş ve mücbir sebeplerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanamaması hariç olmak üzere; olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri üç ay içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve karara bağlanır. Aksi halde olağanüstü hallerde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Madde Gerekçesi

Madde 119

“Olağanüstü hal yönetimi” başlıklı 119. maddenin ilk fıkrasının içerdiği olağanüstü halin ilanı nedenlerine “Anayasayla korunan çoğulcu demokratik düzeni” ifadesi eklenmiş; fıkrada yer alan “ciddi şekilde” ifadesi metinden çıkarılmıştır. Bundan başka fıkranın yürürlükteki metni, olağanüstü hal ilan yetkisini Cumhurbaşkanına tanıdığı halde yeni 119. madde, bu yetkiyi Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kuruluna sunmuştur. Nihayet yürürlükteki 119. maddenin ilk fıkrasında olağanüstü halin en fazla altı ay için ilan edilebileceği düzenlenirken yeni metin bu süreyi iki aya indirmiştir.

Maddenin 2. fıkrasında yer alan “olağanüstü hal ilanı kararı” ifadesi “olağanüstü hal kararı” şeklinde, “verildiği gün” ifadesi “derhal” şeklinde değiştirilmiştir.

Maddenin yürürlükte olan 3. fıkrası, olağanüstü halin süresinin kısaltılması, uzatılması ve olağanüstü halin kaldırılmasını Meclisin takdirine sunmuştur. Ancak 4. fıkrası, Cumhurbaşkanının talebi üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin olağanüstü hal süresini en fazla dört ay için uzatabileceğini düzenleyerek savaş halinde bu sürenin aranmayacağını hükme bağlamıştır.

119. maddenin yürürlükte olan 3 ve 4. fıkralarının içerdiği düzenlemeler, yeni 119. maddeyle 3. fıkra olarak hükme bağlanmıştır. Yürürlükteki 4. fıkranın Cumhurbaşkanına sunduğu talep yetkisi, yeni 3. fıkrayla Bakanlar Kuruluna tanınmış; yürürlükteki 4. fıkranın dört ay olarak öngördüğü süre, yeni 3. fıkrada iki ay olarak düzenlenmiştir.

Yeni 119. maddenin son fıkrasında olağanüstü hallerde alınacak tedbirlerin kanunla düzenleneceği; Olağanüstü Hal Kanunu ile bu Kanundan kaynaklı eylem ve işlemlere karşı yargı yolunun kapatılamayacağı hükme bağlanmıştır. Böylece olağanüstü hal yönetiminin hukuk devletinin sınırları içinde hareket etmesi, keyfiliğe yönelmemesi garanti edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

A. İdarenin esasları
 1. *İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzelkişiliği*
Madde 123 – İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur.

ÖNERİ

İdarenin esasları
 1. *İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzelkişiliği*
Madde 123 – İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, kanunla kurulur.

Madde Gerekçesi

Madde 123

“İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzel kişiliği” başlıklı 123. maddenin son fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi” ifadesi çıkarılmış; yerine “kanun” kelimesi getirilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

2. Yönetmelikler

Madde 124 – Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.
Hangi yönetmeliklerin Resmî Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.

ÖNERİ

2. Yönetmelikler

Madde 124 – Başbakanlık, Bakanlar Kurulu, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.
Hangi yönetmeliklerin Resmî Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.

Madde Gerekçesi

Madde 124

Yönetmelikleri düzenleyen 124. maddede yer alan “Cumhurbaşkanı” ve “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin” ifadeleri çıkarılmış; “Başbakanlık, Bakanlar Kurulu” kelimeleri eklenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Yargı yolu

Madde 125 – İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. (Ek hüküm: 13/8/1999-4446/2 md.) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir. (...) (Ek cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) (...) Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar. (Değişik birinci cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemez.

İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

Kanun, olağanüstü hallerde, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlayabilir.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

ÖNERİ

B. Yargı yolu

Madde 125 – İdarenin hiçbir eylem ve işlemi yargı denetimi dışında bırakılamaz. (Ek hüküm: 13/8/1999-4446/2 md.) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir. (...) (Ek cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) (...) Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır.

İdarî işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihini izleyen gün başlar.

(Değişik birinci cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemez.

İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

Madde Gerekçesi

Madde 125

İdarî yargı yolunu düzenleyen 125. maddenin 1. fıkrasının ilk cümlesi, hiçbir idarî eylem ve işlemin yargı denetimi dışında bırakılmayacağı şeklinde değiştirilmiştir. Maddenin sözel vurgusunu güçlendiren bu değişikliğin hukuk devletini de güçlendirmesi amaçlanmıştır.

Maddenin 2, 3, 4, 5 ve 7. fıkraları aynen muhafaza edilmiştir. 6. fıkrada yer alan “Kanun, olağanüstü hallerde, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlayabilir.” hükmü maddeden çıkarılmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

2. Mahalli idareler

Madde 127 – Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

(Değişik fıkra: 23/7/1995-4121/12 md.)

Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. (Mülga ikinci cümle: 21/1/2017-6771/16 md.) Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Cumhurbaşkanının izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

ÖNERİ

2. Mahalli idareler

Madde 127 – Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

(Değişik fıkra: 23/7/1995-4121/12 md.)

Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. (Mülga ikinci cümle: 21/1/2017-6771/16 md.) Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organlarını veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanının talebi üzerine Danıştay, kamu yararının bulunması şartıyla geçici bir tedbir olarak, bir ay süre ile görevden uzaklaştırabilir. Danıştay ilgilinin durumunu ayda bir inceleyerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verir. Görevden uzaklaştırma altı ayı geçemez.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, sınırlı olarak kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir. Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

Madde Gerekçesi

Madde 127

Mahallî idareleri düzenleyen 127. maddenin ilk üç fıkrası aynen muhafaza edilmiş; 4. fıkrada ise merkezî yönetimin mahallî idareler üzerinde siyasi baskı uygulamalarını engellemek ve yerel seçimlerdeki seçme ve seçilme hakkını korumak amacıyla yeni bir hüküm eklenmiştir. Böylece mevcut hükmün İçişleri Bakanına mahallî idarelerin organları ve üyeleri üzerinde geçici bir tedbir olarak tanıdığı görevden uzaklaştırma yetkisi sona erdirilmiş; İçişleri Bakanının talebi üzerine kamu yararının olması koşuluyla Danıştay'ın geçici bir tedbir olarak bir ay süreyle görevden uzaklaştırma kararı verebileceği; her ay kararını gözden geçireceği ve bu geçici tedbirin en fazla altı ay devam edeceği hükme bağlanmıştır. Böylece İçişleri Bakanı, mahallî idarelere kayyum atamak suretiyle yerel seçimlere ilişkin seçme ve seçilme haklarını ortadan kaldıramayacaktır.

Merkezî idarenin mahallî idareler üzerindeki vesayet yetkisini düzenleyen 5. fıkraya "sınırlı olarak" ifadesi eklenmiştir.

Maddenin son fıkrasında yer alan "Cumhurbaşkanının" ifadesi çıkarılmış; yerine "Bakanlar Kurulunun" kelimesi getirilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

1. Yükseköğretim kurumları

Madde 130 – Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur.

Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir.

Kanun, üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir.

Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak, bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez.

Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler, Devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetleri Devletçe sağlanır.

Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre; rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca seçilir ve atanır.

Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları; Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Üniversitelerin hazırladığı bütçeler; Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığınca sunulur ve merkezi yönetim bütçesinin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir.

ÖNERİ

1. Yükseköğretim kurumları

Madde 130 - Kamu tüzel kişiliğine sahip yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların seçimleri, bütçeleri, Devletin sağladığı mali kaynakları kullanmaları ile üniversite organlarının denetlenmesi, öğretim elemanlarının atanmaları, yükselmeleri ve özlük hakları, bilimsel ve akademik özgürlük ile bilimsel, idari ve mali özerklik esaslarına göre kanunla düzenlenir. Yükseköğretim kurumları, kanunda gösterilen usul ve esaslara göre devlet veya vakıflar tarafından kurulur. Vakıf üniversitelerine devlet yardımı yapılamaz.

Yükseköğretim kurumlarının yönetim ve denetimi, bu kurumların kendi öğretim üyeleri arasından seçimle oluşturdukları organlar eliyle gerçekleştirilir.

Yükseköğretim kurumları yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları, yükseköğretim kurumları dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve süreleri, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, Devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve ceza işleri, mali işler, özlük hakları, öğretim elemanlarının uyacakları koşullar, üniversitelerarası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine göre yürütülmesi, Yükseköğretim kuruluna ve üniversitelere Devletin sağladığı mali kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir.

Vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları, mali ve idari konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden, Devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasada belirtilen hükümlere tabidir.

Madde Gerekçesi

Madde 130

On fıkradan oluşan "Yükseköğretim Kurumları" başlıklı 130. maddenin tamamı yürürlükten kaldırılmıştır. Yerine aynı başlıkla üç fıkradan oluşan yeni bir hüküm getirilmiştir.

Yeni 130. maddenin ilk fıkrası, yükseköğretim kurumlarının kamu tüzelkişiliğine sahip olacaklarını, bu kurumların öğretim üyelerinin atanmaları ve yükseltilmeleri dâhil olmak üzere bütün faaliyetlerinin bilimsel ve akademik özgürlüklerle bilimsel, idarî ve malî özerkliğe uygun olarak kanunla düzenleneceğini hükme bağlamıştır.

Fıkra, aynı zamanda üniversitelerin devlet veya vakıflar tarafından kurulabileceğini; vakıf üniversitelerine devlet yardımı yapılamayacağını düzenlemiştir.

Yeni 130. maddenin 2. fıkrası, yükseköğretim kurumlarının kendi öğretim üyeleri tarafından seçilen organlar eliyle yönetilip denetleneceğini hükme bağlamaktadır. Bu düzenlemeyle yükseköğretim kurumlarının özerkliği korunabilecektir.

GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM

Nihayet maddenin son fıkrası, yükseköğretim kurumlarının yönetim ve denetim organlarıyla öğretim elemanlarının yükseköğretim kurumları dışındaki makamlarca görevden uzaklaştırılmayacağını düzenlemiştir. Böylece maddenin ilk fıkrasındaki bilimsel ve akademik özgürlükle bilimsel, idarî ve malî özerklik kavramları garanti altına alınmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

2. Yükseköğretim üst kuruluşları
Madde 131 – Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim - öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur.
 (Değişik ikinci fıkra: 7/5/2004-5170/8 md.) Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler tarafından seçilen ve sayıları, nitelikleri, seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve Cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur.
 Kurulun teşkilatı, görev, yetki, sorumluluğu ve çalışma esasları kanunla düzenlenir.

ÖNERİ

2. Yükseköğretim Üst Kurulu
Madde 131- Yükseköğretim kurumlarının akademik, idarî ve mali özerkliğine müdahale etmeksizin yükseköğretimin planlanması ve yükseköğretim kurumları arasında koordinasyonun sağlanması amacıyla kanunla Yükseköğretim Üst Kurulu oluşturulur.
 Kurulun teşkilatı, üyelerinin ve başkanının seçimi, görev, yetki ve sorumluluğu ile çalışma esasları kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 131

“Yükseköğretim Üst Kuruluşları” başlıklı 131. madde, “Yükseköğretim Üst Kurulu” başlığıyla yeniden düzenlenmiştir. Yeni düzenleme ile Yükseköğretim Kurulu kaldırılarak yerine yükseköğretim kurumlarının akademik, idarî ve malî özerkliğine müdahale etmeksizin yükseköğretimin planlanması ve yükseköğretim kurumları arasında koordinasyonun sağlanması şeklinde sınırlı görevleri bulunan Yükseköğretim Üst Kurulu kurulmaktadır.

Madde, kurula ilişkin diğer hususların kanunla düzenleneceğini öngörmektedir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

F. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuya ilişkili haber ajansları

Madde 133 - (Değişik: 8/7/1993-3913/1 md.)

Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir.

(Ek fıkra: 21/6/2005-5370/1 md.) Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir.

Devletçe kamu tüzelkişiliği olarak kurulan tek radyo ve televizyon kurumu ile kamu tüzelkişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır.

ÖNERİ

F. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuya ilişkili haber ajansları

Madde 133 - (Değişik: 8/7/1993-3913/1 md.)

Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir.

(Ek fıkra: 21/6/2005-5370/1 md.) Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu çoğulculuk, özerklik ve tarafsızlık ilkelerine bağlı olarak çalışır. Kurul, dokuz üyeden oluşur. Türkiye Büyük Millet Meclisi, beş üyeyi basın meslek örgütleri ve kuruluşlarının basın mensupları arasından gösterecekleri adaylar içinden; dört üyeyi ise Yükseköğretim Üst Kurulunun, hukuk ve iletişim fakültelerinin öğretim üyeleri arasından gösterecekleri adaylar içinden üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla ve gizli oyla seçer. İkinci turda hiçbir adayın üye tam sayısının en az üçte iki çoğunluğunun oyunu alamaması durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda ikinci oylamada en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulüyle üye seçilir.

Üyelerin nitelikleri ve seçilmesine ilişkin diğer hususlar kanunla düzenlenir.

Kurul, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla, kendi içinden Başkanını seçer. Kurul üyelerinin görev süresi dört yıldır. Süresi bitenler yeniden seçilemez. Kurul üyeleri görevleri süresince başka bir görev alamazlar.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, basın hürriyetinin etkili kullanımı ve kamuoyunun serbestçe oluşması esaslarına uygun olarak kanunla düzenlenir.

Kamu tüzelkişiliği olarak kurulan radyo ve televizyon kurumu ile kamu tüzelkişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır.

Madde Gerekçesi

Madde 133

133. maddenin “Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuyla ilişkili haber ajansları ” olan başlığı ile radyo ve televizyon istasyonları kurmanın serbest olduğunu düzenleyen ilk fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

Maddenin, kurulun üye kompozisyonu ve üyelerin seçim usulünü düzenleyen 2. fıkrası, çoğulcu bir yapı oluşturmak maksadıyla değiştirilmiştir. Maddede kurulun çoğulculuk, özerklik ve tarafsızlık esaslarına bağlı olarak çalışacağı, özel olarak vurgulanmıştır. Böylece Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun siyasal ve toplumsal muhalefeti bastırmak ve yok etmek amacıyla kullanılacak bir araca dönüşmesi engellenmiştir.

Maddenin 3. fıkrasında, üyelerin nitelikleri ve seçilmesine ilişkin diğer hususların kanunla düzenleneceği öngörülmektedir.

Maddenin 4. fıkrası, kurulun başkanını seçme usulüyle üyelerin görev süresini düzenlemektedir.

Maddenin 5. fıkrası, kurulun kuruluşuyla görev ve yetkilerinin basın hürriyeti ve kamuoyunun serbestçe oluşması esaslarına bağlı olarak kanunla düzenlenmesini öngörmektedir.

Maddenin halen mevcut olan son fıkrası, “Devletçe” ve “tek” kelimeleri çıkarılarak muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Madde 134 – Atatürkçü düşüncüyü, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur.

Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumu için Atatürk'ün vasiyetnamesinde belirtilen mali menfaatler saklı olup kendilerine tahsis edilir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun; kuruluşu, organları, çalışma usulleri ve özlük işleri ile kuruluşuna dahil kurumlar üzerindeki yetkileri kanunla düzenlenir.

ÖNERİ

G. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Madde 134 – Atatürkçü düşüncüyü, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Başbakanlığa bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur.

Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumu için Atatürk'ün vasiyetnamesinde belirtilen mali menfaatler saklı olup kendilerine tahsis edilir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun; kuruluşu, organları, çalışma usulleri ve özlük işleri ile kuruluşuna dahil kurumlar üzerindeki yetkileri kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 134

"Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu"nu düzenleyen 134. maddenin ilk fıkrasında yer alan "Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana" kelimeleri çıkarılarak yerine "Başbakanlığa bağlı" kelimeleri getirilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

J. Kanunsuz emir

Madde 137 – Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

ÖNERİ

J. Kanunsuz emir

Madde 137 – Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin gerektirdiği hallerde kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

Madde Gerekçesi

Madde 137

“Kanunsuz emir” başlıklı 137. maddenin ilk fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi” metinden çıkarılmıştır.

3. fıkranın içerdiği “görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için” kelimeleri maddeden çıkarılarak maddeye “gerektirdiği hallerde” kelimeleri eklenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Hakimlik ve savcılık teminatı

Madde 139 – Hakimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınmaz.

Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.

ÖNERİ

B. Hakimlik ve savcılık teminatı

Madde 139 – Hakimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınmaz. Birinci sınıfa ayrılan ve birinci sınıf olan hakimler ve savcılar ancak mahkeme kararıyla, kendi rızalarıyla veya kanunun öngördüğü bir nedenle başka bir yere atanabilirler.

Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.

Madde Gerekçesi

Madde 139

“Hâkimlik ve savcılık teminatı” başlıklı 139. maddenin ilk fıkrası muhafaza edilerek bu fıkraya “Birinci sınıfa ayrılan ve birinci sınıf olan hâkimler ve savcılar ancak mahkeme kararıyla, kendi rızalarıyla veya kanunun öngördüğü bir nedenle başka bir yere atanabilirler.” cümlesi eklenmiştir.

2. fıkra aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

C. Hakimlik ve savcılık mesleği

Madde 140 – Hakimler ve savcılar adli ve idari yargı hakim ve savcılar olarak görev yaparlar. Bu görevler meslekten hakim ve savcılar eliyle yürütülür.

Hakimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler.

Hakim ve savcılarının nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Hakimler ve savcılar altmış beş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler; askeri hakimlerin yaş haddi, yükselme ve emeklilikleri kanunda gösterilir.

Hakimler ve savcılar, kanunda belirtilenlerden başka, Resmî ve özel hiçbir görev alamazlar.

Hakimler ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar.

Hakim ve savcı olup da adalet hizmetindeki idari görevlerde çalışanlar, hakimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tabidirler. Bunlar, hakimler ve savcılara ait esaslar dairesinde sınıflandırılır ve derecelendirilirler, hakimlere ve savcılara tanınan her türlü haklardan yararlanırlar.

ÖNERİ

C. Hakimlik ve savcılık mesleği

Madde 140 – Hâkimler ve savcılar adli ve idari yargı hâkim ve savcılar olarak görev yaparlar. Bu görevler meslekten hâkim ve savcılar eliyle yürütülür. Hakimlik ve savcılık meslekleri arasında geçiş kendileri istemedikçe mümkün değildir.

Hakimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler.

Hakim ve savcılarının nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Hakimler ve savcılar yetmiş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler.

Hakimler ve savcılar, kanunda belirtilenlerden başka, Resmî ve özel hiçbir görev alamazlar.

Adalet Bakanlığında idari görev alacak hâkim ve savcılarının birinci sınıf olması şarttır. Hâkim ve savcı olup da adalet hizmetindeki idari görevlerde çalışanlar, hâkimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tabidirler. Bunlar, hâkimler ve savcılara ait esaslar dairesinde sınıflandırılır ve derecelendirilirler, hâkimlere ve savcılara tanınan her türlü haklardan yararlanırlar. Savcılarının, araştırma ve soruşturma görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmelerini sağlamak amacıyla, Cumhuriyet Başsavcılıklarına bağlı adli kolluk teşkilatı kurulur. Adli kolluk teşkilatının kuruluşu, görevleri ve çalışma esasları kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 140

“Hâkimlik ve savcılık mesleği” başlıklı 140. maddenin ilk fıkrası muhafaza edilerek fıkraya “Hâkimlik ve savcılık meslekleri arasında geçiş kendileri istemedikçe mümkün değildir.” cümlesi eklenmiştir.

Maddenin 2 ve 3. fıkraları aynen muhafaza edilmiştir.

Hâkim ve savcılarının altmış beş yaşını bitirinceye kadar görev yapabileceğini düzenleyen 4. fıkradaki yaş sınırı, yetmiş olarak değiştirilmiştir. Askerî hâkimlerin yaş haddinin kanunla düzenleneceğini öngören son cümle, metinden çıkarılmıştır.

5. fıkra aynen muhafaza edilmiştir.

“Hâkimler ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar.” hükmünü içeren 6. fıkra kaldırılmıştır.

7. fıkranın başına “Adalet Bakanlığında idari görev alacak hâkim ve savcılarının birinci sınıf olması şarttır.” cümlesi eklenmiştir.

Maddeye son fıkra olarak adli kolluk teşkilatının kurulacağı hükmü eklenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması

Madde 141 – Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.

Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur. Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.

Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.

ÖNERİ

D. Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması

Madde 141 – Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak özel hayatın gizliliği veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.

Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur. Bütün mahkemelerin her türlü kararı gerekçeli olarak yazılır.

Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.

Madde Gerekçesi

Madde 141

“Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” başlıklı 141. maddenin duruşmaların açıklığını düzenleyen ilk fıkrasındaki “genel ahlakın” ifadesi çıkarılarak yerine “özel hayatın gizliliği” ifadesi getirilmiştir.

Maddenin 2. fıkrasındaki “kararları” kelimesi “kararı” olarak değiştirilmiştir.

Maddenin son fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

F. Devlet Güvenlik Mahkemeleri
Madde 143 – (Mülga: 7/5/2004-5170/9 md.)

ÖNERİ

F. Savunma mesleği ve barolar
Madde 143 – Savunma bağımsızdır ve yargının kurucu unsurlarındandır. İddia ve savunma makamları eşittir. Avukatlık, kamu hizmeti niteliğinde bir serbest meslektir. Barolar, kamu kurumu niteliğinde özerk meslek kuruluşlarıdır. Bir ilde ancak bir baro kurulabilir.
Avukatlık mesleğine kabul, mesleğe hazırlama, mesleğin yerine getirilme koşulları, disiplin ve meslek kurallarına ilişkin hususlarda barolar ve Türkiye Barolar Birliği yetkilidir.
Baroların mali ve idari özerkliğini zedeleyecek biçimde denetim yapılamaz. Baroların ve Türkiye Barolar Birliğinin kararları, ancak yargı organı tarafından denetlenir.
Avukatlık mesleğinin görev, hak, yetki, sorumluluk ve teminatları ile baroların kuruluş, teşkilatlanma ve çalışma esasları, savunmanın bağımsızlığı ilkesi gözetilerek kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 143

Maddenin “Devlet Güvenlik Mahkemeleri” olan başlığı “Savunma mesleği ve barolar” şeklinde değiştirilerek yargılama sürecinin temel unsurlarından biri olan savunma, Anayasa düzenimizde ilk defa 143. maddeyle anayasal güvenceye kavuşturulmuştur.

Maddenin ilk fıkrası, savunmanın bağımsızlığını ve yargılamanın kurucu unsurlarından biri olduğunu düzenleyerek savunma hizmetinin hak ettiği itibarı kazanmasını sağlamıştır. Fıkra, aynı zamanda, iddia ve savunma makamlarının eşitliğini açıkça vurgulayarak savunma aleyhine oluşturulmak istenen yapay hiyerarşiye son vermiştir. Avukatlık mesleğinin kamu hizmeti niteliğinde serbest bir meslek olduğu da vurgulanmıştır.

2. fıkrada baroların özerk nitelikte meslek kuruluşları olduğu vurgulanmış; bir ilde ancak bir baro kurulabileceği hükme bağlanmıştır. Böylece yargı bağımsızlığının aşındırılması önlenmiştir.

3. fıkrada avukatlık mesleğine kabul, mesleğe hazırlama, disiplin ve meslek kurallarına ilişkin konularda barolar ve Türkiye Barolar Birliği’nin yetkili olacağı vurgulanmıştır.

4. fıkra, baroların malî ve idarî özerkliğini garanti etmekte; barolar ve Türkiye Barolar Birliği’nin kararlarının yargı denetimine tâbi olduğunu vurgulamaktadır.

Nihayet maddenin son fıkrasında, avukatlık mesleğinin her tür yetki ve sorumluluklarıyla baroların kuruluş, teşkilatlanma ve çalışma esaslarının savunmanın bağımsızlığı gözetilerek kanunla düzenleneceği vurgulanmıştır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

II. Yüksek mahkemeler

A. Anayasa Mahkemesi

1. Kuruluşu

Madde 146 – (Değişik: 7/5/2010-5982/16 md.)

Anayasa Mahkemesi onbeş üyeden kurulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi; iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulunun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer. Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak bu seçimde, her boş üyelik için ilk oylamada üye tamsayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü oylama yapılır; üçüncü oylamada en fazla oy alan aday üye seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı; üç üyeyi Yargıtay, iki üyeyi Danıştay (...) genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri arasından her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; en az ikisi hukukçu olmak üzere üç üyeyi Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden; dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hâkim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçer.

Yargıtay, Danıştay (...) ve Sayıştay genel kurulları ile Yükseköğretim Kurulundan Anayasa Mahkemesi üyeliğine aday göstermek için yapılacak seçimlerde, her boş üyelik için, (...) en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır. Baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday için yapılacak seçimde (...) en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır.

Anayasa Mahkemesine üye seçilebilmek

ÖNERİ

II. Yüksek mahkemeler

A. Anayasa Mahkemesi

1. Kuruluşu

Madde 146 – Anayasa Mahkemesi, yirmi iki üyeden oluşur. Üyelerden yirmisini Türkiye Büyük Millet Meclisi, ikisini Cumhurbaşkanı seçer.

Türkiye Büyük Millet Meclisi; altı üyeyi Yargıtay, dört üyeyi Danıştay, iki üyeyi Sayıştay Genel Kurullarının kendi başkan ve üyeleri arasından her boş üyelik için gösterecekleri üçer aday içinden; dört üyeyi serbest avukatlar arasından Türkiye Barolar Birliği genel kurulunun her boş üyelik için göstereceği üçer aday içinden; dört üyeyi hukuk fakültesi mezunu olmak kaydıyla hukuk fakülteleri öğretim üyeleri arasından Yükseköğretim Üst Kurulunun her boş üyelik için göstereceği üçer aday içinden en az üçte iki çoğunluğuyla ve gizli oyla seçer. İkinci turda hiçbir adayın üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun oyunu alamaması durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda ikinci oylamada en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulüyle üye seçilir.

Cumhurbaşkanı; bir üyeyi en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri, bir üyeyi hukuk, iktisat ve siyaset bilimi dallarında görev yapan profesör unvanlı öğretim üyeleri arasından seçer.

Yargıtay, Danıştay, (...) Sayıştay ve Türkiye Barolar Birliği genel kurulları ile Yükseköğretim Üst Kurulundan Anayasa Mahkemesi üyeliğine aday göstermek için yapılacak seçimlerde, her boş üyelik için her üye ancak bir aday için oy kullanabilir, en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır.

Anayasa Mahkemesine üye seçilebilmek için, kırkbeş yaşın doldurulmuş olması kaydıyla; Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay üyelerinin en az beş yıl yüksek mahkeme üyesi olarak görev yapmış, yükseköğretim kurumları öğretim üyelerinin profesör veya

için, kırkbeş yaşın doldurulmuş olması kaydıyla; yükseköğretim kurumları öğretim üyelerinin profesör veya doçent unvanını kazanmış, avukatların en az yirmi yıl fiilen avukatlık yapmış, üst kademe yöneticilerinin yükseköğrenim görmüş ve en az yirmi yıl kamu hizmetinde fiilen çalışmış, birinci sınıf hâkim ve savcılarının adaylık dahil en az yirmi yıl çalışmış olması şarttır.

Anayasa Mahkemesi üyeleri arasından gizli oyla ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile dört yıl için bir Başkan ve iki başkanvekili seçilir. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler. Anayasa Mahkemesi üyeleri aslî görevleri dışında Resmî veya özel hiçbir görev alamazlar.

doçent unvanını kazanmış ve en az yirmi yıl çalışmış, avukatların en az yirmi yıl fiilen avukatlık yapmış olması şarttır.

Anayasa Mahkemesi üyeleri arasından gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile dört yıl için bir Başkan ve dört başkanvekili seçilir. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler. Anayasa Mahkemesi üyeleri aslî görevleri dışında Resmî veya özel hiçbir görev alamazlar.

Madde Gerekçesi

Madde 146

Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşunu düzenleyen 146. maddede yapılan değişiklikle Yüksek Mahkeme'nin on beş olan üye sayısı, yirmi ikiye çıkarılmıştır. Bu değişiklikle, Anayasa Mahkemesi'nin ağır iş yükünü karşılayacak üye sayısına erişmesi sağlanmıştır. Maddenin ilk fıkrası, aynı zamanda, üyelere yirmisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi, ikisinin ise Cumhurbaşkanı tarafından seçileceğini düzenlemektedir.

Maddenin 2. fıkrası, yirmi üyeyi aday gösterme yetkisinin hangi kurumlara ait olduğunu düzenleyerek bu üyeleri seçme yetkisini Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne tanımıştır. Aday gösterme yetkisinin farklı kurumlara tanınması, Mahkemenin çoğulcu bir üye kompozisyonuna sahip olmasını sağlamaktadır. Üyelerin büyük çoğunluğunu seçme yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne tanınması ise Anayasa Mahkemesi'ne demokratik meşruiyet kazandıran önemli bir yeniliktir. Böylece halktan aldığı yetkiyle kanun yapan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama tasarrufları, gene halkın iradesiyle ilişkilendirilmiş Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenebilecektir.

Maddenin 3. fıkrası, Anayasa Mahkemesi üyeliklerine aday gösterme yetkisine sahip olan kurumlarda yapılacak seçimlerde her üyenin bir aday için oy kullanabileceğini düzenlemektedir. Böylece her kurumda yapılacak aday belirleme seçimlerinin, çoğulculuğu teşvik etmesi sağlanmıştır.

4. fıkra, Mahkemenin iki üyesini seçme yetkisini Cumhurbaşkanıya tanıyarak bu üyelerin belirleneceği kaynakları düzenlemiştir.

5. fıkra, Anayasa Mahkemesi'ne üye seçilmenin yeterlilik koşullarını düzenlemektedir.

Mahkemenin Başkan ve Başkanvekillerinin seçimi usulünü düzenleyen 6. fıkra "iki başkanvekili" ifadesi, "dört başkanvekili" yapılarak aynen muhafaza edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi üyelerinin görevleriyle bağdaşmayan işleri sürdüremeyeceklerini düzenleyen 7. fıkra hükmü ise hiçbir değişiklik yapılmaksızın muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

2. Üyelerin görev süresi ve üyeliğın sona ermesi

Madde 147 – (Değişik birinci fıkrası: 7/5/2010-5982/17 md.) Anayasa Mahkemesi üyeleri on iki yıl için seçilirler. Bir kimse iki defa Anayasa Mahkemesi üyesi seçilemez.

Anayasa Mahkemesi üyeleri altmış beş yaşını dolduruncaya emekliye ayrılırlar. Zorunlu emeklilik yaşından önce görev süresi dolan üyelerin başka bir görevde çalışmaları ve özlük işleri kanunla düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi üyeliği, bir üyenin hakimlik mesleğinden çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymesi halinde kendiliğinden; görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceğinin kesin olarak anlaşılması halinde de, Anayasa Mahkemesi üye tamsayısının salt çoğunluğunun kararı ile sona erer.

ÖNERİ

2. Üyelerin görev süresi ve üyeliğın sona ermesi

Madde 147 – (Değişik birinci fıkrası: 7/5/2010-5982/17 md.) Anayasa Mahkemesi üyeleri on iki yıl için seçilirler. Bir kimse iki defa Anayasa Mahkemesi üyesi seçilemez.

Anayasa Mahkemesi üyeleri yetmiş yaşını dolduruncaya kadar görev yapabilirler. Görev süresi dolan üyelerin başka bir görevde çalışmaları ve özlük işleri kanunla düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi üyeliği, bir üyenin hâkimlik mesleğinden çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymesi halinde kendiliğinden; görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceğinin kesin olarak anlaşılması halinde de, Anayasa Mahkemesi üye tamsayısının salt çoğunluğunun kararı ile sona erer.

Madde Gerekçesi

Madde 147

“Üyelerin görev süresi ve üyeliğın sona ermesi”ni düzenleyen 147. maddenin ilk fıkrasında Mahkeme üyelerinin altmış beş yaşını dolduruncaya kadar çalışabilecekleri kuralı, yetmiş yaş olarak düzenlenmiştir. Böylece üyelerin meslek hayatlarının verimli bir çağında emekliye ayrılmaları önlenmiştir. Maddenin mevcut metninde yer alan “Zorunlu emeklilik yaşından önce” kelimeleri çıkarılmıştır.

Maddenin 2. fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

3. Görev ve yetkileri

Madde 148 – Anayasa Mahkemesi, kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde (...) ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz. Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; Anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlıdır. Şekil bakımından denetleme, Cumhurbaşkanınca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte biri tarafından istenebilir. Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren on gün geçtikten sonra, şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılmaz; def'i yoluyla da ileri sürülemez. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları,

ÖNERİ

3. Görev ve yetkileri

Madde 148 – Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; Anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlıdır. Şekil bakımından denetleme, Cumhurbaşkanınca, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca veya üye tam sayısının en az yirmide biri tarafından istenebilir. Herkes, Anayasada ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde düzenlenen haklar ve özgürlüklerden herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarına ilişkin bireysel başvurular onbeş gün içinde sonuçlandırılır. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruda, bir temel hakkın ihlalinin kanun veya kanun hükmünde kararname hükümlerinden kaynaklandığı kanaatine varılması halinde, Genel Kurulca bu kanun ya da kanun hükmünde kararname hükmünün iptaline karar verilebilir. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay (...) Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcı vekilini, Hakimler ve Savcılar (...) Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.)

Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları (...) da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar.

Yüce Divanda, savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcı vekili yapar.

(Değişik beşinci fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Yüce Divan kararlarına karşı yeniden inceleme başvurusu yapılabilir. Genel Kurulun yeniden inceleme sonucunda verdiği kararlar kesindir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile verilen diğer görevleri de yerine getirir.

Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, (...) Sayıştay Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcı vekilini, Hakimler Kurulu ve Savcılar Kurulu Başkan ve üyelerini, Genelkurmay Başkanını, Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlarını ve Jandarma Genel Komutanını görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar.

Yüce Divanda, savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcı vekili yapar.

(Değişik beşinci fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Yüce Divan kararlarına karşı yeniden inceleme başvurusu yapılabilir. Genel Kurulun yeniden inceleme sonucunda verdiği kararlar kesindir.

Yasama, yürütme, yargı organları arasındaki yetki ve görev uyumsuzluklarına ilişkin başvuruları karara bağlar.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile verilen diğer görevleri de yerine getirir.

Madde Gerekçesi

Madde 148

Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkilerini düzenleyen 148. maddenin ilk fıkrası, Yüksek Mahkeme'nin norm denetiminin kapsamını hükme bağlamaktadır. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun olarak Cumhurbaşkanlığı kararnameleri kaldırıldığından, yeni düzenlemede "Cumhurbaşkanlığı kararnameleri" ifadesine yer verilmemiştir. Öte yandan Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun olarak "kanun hükmünde kararname" kavramı yeniden Anayasa düzenimize dâhil edildiğinden bu işlemler, Yüksek Mahkeme'nin denetim yetkisi kapsamına alınmıştır. İlk fıkra yönünden yapılan en önemli değişiklik, hiçbir yasama tasarrufuna yargı bağımsızlığı tanınmamış olması; böylece hukuk devleti anlayışının güçlendirilmesidir. Ayrıca 1. fıkranın son cümlesi, olağanüstü hal kanun hükmünde kararname yetkisinin kaldırılmasının bir sonucu olarak ilga edilmiştir.

Maddenin 2. fıkrası, kanunların ve Anayasa değişikliklerinin şekil yönünden denetiminin sınırlarını düzenlemektedir. Mevcut 148. maddenin 2. fıkrasıyla öngörülen sınırlar, aynen muhafaza edilmiştir. Yeni düzenleme, şekil denetimini harekete geçirme yetkisini mevcut düzenlemede olduğu gibi Cumhurbaşkanına tanımakta; mevcut düzenlemenin Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte birine sunduğu dava açma yetkisini üye tam sayısının yirmide biri oranındaki üyeye sunmaktadır. Öte yandan yeni düzenleme, mevcut düzenlemeden farklı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan siyasi partilere dava açma yetkisi tanımaktadır. Böylece siyasi parti gruplarına, Anayasanın üstünlüğü ilkesinin korunmasında önemli bir fırsat tanınmıştır. Nihayet bu fıkranın şekil denetimi için yer verdiği on günlük süre sınırı, "Dava açma süreleri" başlıklı 151. maddenin 2. fıkrasıyla düzenlenmiştir.

Mevcut 148. maddenin 3. fıkrası, bireysel başvuru hakkının şartlarını düzenlemektedir. Değişikle, bireysel başvuru hakkının konusu, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin herhangi birinde koruma altına alınan hakları içerecek şekilde genişletilmiştir.

Maddenin 4. fıkrasına evvelce mevcut olmayan "Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarına ilişkin bireysel başvurular onbeş gün içinde sonuçlandırılır." hükmü eklenmiştir. Böylece Yüksek Seçim Kurulu kararlarının bireysel başvurulara konu olması sağlanarak seçim sürecine ilişkin işlemlerin hukuka uygunluğu garanti edilmiştir. Bu yeni fıkroda, Yüksek Mahkeme'nin başvuruyu on beş gün içinde sonuca bağlaması emredilmektedir. Bunun nedeni, seçim sonuçlarına ilişkin uzun süreli bir belirsizliğin ortaya çıkmasını önlemektir.

5. fıkra, bireysel başvuruya konu oluşturan hak ihlâlinin bir kanun veya kanun hükmünde kararname hükmünden kaynaklanması halinde bu hükümlerin Genel Kurul tarafından iptal edilebileceğini düzenlemiştir. Böylece bireysel başvuru, hak ihlâlini önleyen fonksiyonu yanında Anayasanın üstünlüğü ilkesinin pekişmesine de katkı sağlayan bir araç haline getirilmiştir.

6. fıkra, mevcut 5. fıkroda olduğu gibi bireysel başvurulara ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceğini hükme bağlamıştır.

Maddenin 7. fıkrası, Anayasa Mahkemesi'nin Yüce Divan sıfatıyla yapacağı yargılamanın kapsamını düzenlemektedir. Bu fıkraya, mevcut düzenlemenin 6. fıkrasında yer almayan "Bakanlar Kurulu üyeleri" ile "Jandarma Genel Komutanı" ifadesi eklenmiştir. Ayrıca Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun olarak hâkim ve savcıların özlük hakları konusunda karar vermek üzere iki ayrı kurul düzenlendiğinden bu kurulların isimleri ayrı ayrı zikredilerek üyelerinin Yüce Divan yargılaması kapsamına dâhil olduğu vurgulanmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle yaratılan Cumhurbaşkanı yardımcılığı makamı kaldırıldığından, maddenin içerdiği "Cumhurbaşkanı yardımcıları" ifadesi de metinden çıkarılmıştır.

8 ve 9. fıkralar, mevcut düzenlemenin 8 ve 9. fıkralarındaki hükümleri aynen muhafaza etmiştir.

10. fıkra, Anayasa Mahkemesi'ne evvelce mevcut olmayan yeni bir yetki tanımıştır. Buna göre Yüksek Mahkeme, yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarına ilişkin başvuruları da karara bağlayacaktır. Böylece bu üç organın birbirlerinin yetki ve görev alanlarına müdahalesi önlenerek kuvvetler ayrılığı ilkesi güçlendirilecektir.

Maddenin son fıkrası, önceki hükmün son fıkrasını aynen muhafaza etmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

4. Çalışma ve yargılama usulü

Madde 149 – (Değişik: 7/5/2010-5982/19 md.)

Anayasa Mahkemesi, iki bölüm ve Genel Kurul halinde çalışır. Bölümler, başkanvekili başkanlığında dört üyenin katılımıyla toplanır. Genel Kurul, Mahkeme Başkanının veya Başkanın belirleyeceği başkanvekilinin başkanlığında en az on üye ile toplanır. Bölümler ve Genel Kurul, kararlarını salt çoğunlukla alır. Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi için komisyonlar oluşturulabilir.

Siyasî partilere ilişkin dava ve başvurulara, iptal ve itiraz davaları ile Yüce Divan sıfatıyla yürütülecek yargılamalara Genel Kurulca bakılır, bireysel başvurular ise bölümlerce karara bağlanır.

Anayasa değişikliğinde iptale, siyasî partilerin kapatılmasına ya da Devlet yardımından yoksun bırakılmasına karar verilebilmesi için toplantıya katılan üyelerin üçte iki oy çokluğu şarttır.

Şekil bozukluğuna dayalı iptal davaları Anayasa Mahkemesince öncelikle incelenip karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, Genel Kurul ve bölümlerin yargılama usulleri, Başkan, başkanvekilleri ve üyelerin disiplin işleri kanunla; Mahkemenin çalışma esasları, bölüm ve komisyonların oluşumu ve işbölümü kendi yapacağı içtüzükle düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi Yüce Divan sıfatıyla baktığı davalar dışında kalan işleri dosya üzerinde inceler. Ancak, bireysel başvurularda duruşma yapılmasına karar verilebilir. Mahkeme ayrıca, gerekli gördüğü hallerde sözlü açıklamalarını dinlemek üzere ilgilileri ve konu üzerinde bilgisi olanları çağırabilir ve siyasî partilerin kapatılmasına ilişkin davalarda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısından sonra kapatılması istenen siyasî partinin genel başkanlığının veya tayin edeceği bir vekilin savunmasını dinler.

ÖNERİ

4. Çalışma ve yargılama usulü

Madde 149 - Anayasa Mahkemesi, dört bölüm ve bir Genel Kurul halinde çalışır. Genel Kurul, Mahkeme Başkanının veya Başkanın belirleyeceği başkanvekilinin başkanlığında en az onaltı üye ile toplanır. Bölümler ve Genel Kurul, kararlarını salt çoğunlukla alır. Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi için komisyonlar oluşturulabilir.

Siyasî partilere ilişkin dava ve başvurulara, iptal ve itiraz davaları ile Yüce Divan sıfatıyla yürütülecek yargılamalara ve yasama, yürütme, yargı organları arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarına ilişkin başvurulara Genel Kurulca bakılır, bireysel başvurular ise bölümlerce karara bağlanır. Anayasa değişikliklerinin iptaline, siyasî partilerin kapatılmasına ya da Devlet yardımından yoksun bırakılmasına karar verilebilmesi için üye tamsayısının üçte iki oy çokluğu şarttır.

Şekil bozukluğuna dayalı iptal davaları Anayasa Mahkemesince öncelikle incelenip karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, Genel Kurul ve bölümlerin, toplantı ve karar yeter sayısı ile yargılama usulleri, Başkan, başkanvekilleri ve üyelerin disiplin işleri kanunla; Mahkemenin çalışma esasları, bölüm ve komisyonların oluşumu ve işbölümü kendi yapacağı içtüzükle düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi Yüce Divan sıfatıyla baktığı davalar dışında kalan işleri dosya üzerinde inceler. Ancak, bireysel başvurularda duruşma yapılmasına karar verilebilir. Mahkeme ayrıca, gerekli gördüğü hallerde sözlü açıklamalarını dinlemek üzere ilgilileri ve konu üzerinde bilgisi olanları çağırabilir ve siyasî partilerin kapatılmasına ilişkin davalarda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısından sonra kapatılması istenen siyasî partinin genel başkanı ile tayin edeceği vekillerin savunmasını dinler.

Madde Gerekçesi

Madde 149

149. madde “Çalışma ve yargılama usulü”nü düzenlemektedir. Mahkemenin ağır iş yükü dikkate alınarak üye sayısı arttırılmış; gene aynı gerekçeyle iki bölüm ve bir Genel Kurul halinde çalışan Mahkemenin, yeni düzenleme ile dört bölüm ve bir Genel Kurul halinde çalışacağı öngörülmüştür.

Öte yandan üye sayısındaki artışa bağlı olarak evvelce en az on üye ile toplanması öngörülen Genel Kurulun, en az on altı üyeye toplanacağı düzenlenmiş; karar yeter sayısı ise evvelce olduğu gibi salt çoğunluk olarak hükme bağlanmıştır.

Maddenin 2. fıkrası, Anayasa Mahkemesi’nin yetki alanına dâhil olan uyuşmazlıkların hangilerinin Genel Kurul, hangilerinin bölümler tarafından karara bağlanacağını düzenlemiştir. Yüksek Mahkeme’nin görev ve yetkilerine eklenen yasama, yürütme, yargı organları arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarına ilişkin başvuruların karara bağlanması, bu fıkra hükmüyle Genel Kurul tarafından görülecek uyuşmazlıklara dâhil edilmiştir.

3. fıkra, Anayasa Mahkemesi’nin bakmaya yetkili olduğu davaların türlerine göre aranan karar yeter sayısının ne olduğunu düzenlemektedir. Bu fıkroda “toplantıya katılan üyelerin üçte ikisi” şeklinde düzenlenen kural, “üye tamsayısının üçte ikisi” olacak şekilde değiştirilmiştir.

4. fıkra aynen muhafaza edilmiştir.

5. fıkra, kanunla ve Mahkeme’nin kendi yapacağı içtüzükle düzenlenecek olan hususları hükme bağlamıştır.

Maddenin son fıkrasına siyasi partilerin kapatılması istemiyle açılan davalarda ilgili siyasi partinin savunma hakkını güçlendirmek amacıyla genel başkanı dışında tayin edeceği vekillerin de savunmalarının dinleneceği hükme bağlanmıştır. Bu, siyasi partilerin kapatılması istemiyle açılan davalarda adil yargılanma hakkının güvence altına alınmasını sağlayan bir yeniliktir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

5. İptal davası

Madde 150 – Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İÇtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubuna ve üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir. (Mülga son cümle: 21/1/2017-6771/16 md.) (...)

ÖNERİ

5. İptal davası

Madde 150 – Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İÇtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil bakımından Anayasaya ya da esas bakımından Anayasaya veya Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası andlaşmalara aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarına ve üye tamsayısının en az yirmide biri oranında üyeye aittir.

Madde Gerekçesi

Madde 150

İptal davalarının kapsamını ve dava açmaya yetkili olanları düzenleyen 150. maddede üç önemli değişiklik yapılmıştır. Bunlardan ilki, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metnine uygun olarak "Cumhurbaşkanlığı kararnameleri" kavramının metinden çıkarılması; yerine "kanun hükmünde kararname" kavramının eklenmesidir. Yürürlükten kaldırılmayan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Yüksek Mahkeme'nin denetimine tâbi olacağı, geçici hükümlerde düzenlenecektir.

Maddenin içerdiği ikinci yenilik, normların esas yönünden denetiminde Anayasa hükümleri dışında Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası andlaşmaların da ölçü alınacağına hükme bağlanmasıdır. Böylece bir yandan temel hak ve hürriyetlerin alanı genişleyerek bunların güvenceleri güçlenecek; diğer yandan ise Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası andlaşmalardan doğan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi sağlanarak ülkemizin uluslararası ilişkilerindeki itibarı korunacaktır.

Nihayet maddenin içerdiği üçüncü değişiklik, Anayasa Mahkemesi'ne dava açmaya yetkili olanların kapsamının genişletilmesidir. Bu çerçevede Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan siyasi partilere dava açma yetkisi tanınmış; evvelce Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte birine ait olan dava açma yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının yirmide birine ait olacak şekilde düzenlenmiştir. Böylece, anayasa yargısının harekete geçirilmesinde daha etkili bir yöntem benimsenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p>6. Dava açma süresi</p> <p>Madde 151 – Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya içtüzüğün Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer.</p>	<p>6. Dava açma süreleri</p> <p>Madde 151 – Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma süresi, iptali istenen kanun, kanun hükmünde kararnameler veya içtüzüğün Resmî Gazetede yayımlanmasından itibaren altmış gündür.</p> <p>Anayasa değişikliklerinde şekil bozukluğuna dayalı iptal davası değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün geçtikten sonra açılmaz; def’i yoluyla da ileri sürülemez.</p> <p>Bireysel başvurularda dava açma süresi, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren altmış gündür.</p> <p>Yasama, yürütme, yargı organları arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarına ilişkin başvurularda süre, uyuşmazlığa konu oluşturan işlemin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış gündür.</p>

Madde Gerekçesi

Madde 151

“Dava açma süresi” başlıklı 151. madde, “Dava açma süreleri” başlığıyla yeni 151. maddede düzenlenmiştir. Yeni 151. maddenin ilk fıkrası, kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ve Meclis içtüzüğü aleyhine doğrudan doğruya iptal davası açma süresinin bu metinlerin yayımlanmasını takiben altmış günle sınırlı olduğunu düzenlemektedir. Süre yönünden iki hüküm arasında bir fark yoktur. Ne var ki mevcut hükmün içerdiği “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi” ifadesi yeni maddeyle kaldırılmış; bunun yerine “kanun hükmünde kararnameler” ifadesi getirilmiştir.

Anayasa değişikliklerinin şekil denetiminin tâbi olduğu süre, Anayasanın 148. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Anayasanın 151. maddesi ise esas yönünden denetimin tâbi olduğu süreyi düzenlemektedir. Bu dağınıklığın giderilmesi amacıyla yeni 151. maddenin başlığı, “Dava açma süreleri” şeklinde değiştirilmiş; maddenin ilk fıkrasında esas yönünden denetimin, 2. fıkrasında ise Anayasa değişikliklerine ilişkin şekil denetiminin tâbi olduğu süre düzenlenmiştir. Bireysel başvuruların tâbi olduğu süre, Anayasa hükümleriyle değil; 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 47. maddesinin 5. fıkrasıyla otuz gün olarak düzenlenmiştir. Yeni 151. maddenin 3. fıkrası ise, bireysel başvurulara ilişkin dava açma süresini düzenleyerek 6216 sayılı Kanunun otuz gün olarak öngördüğü süreyi altmış güne çıkarmıştır. Bu değişiklik, bir yandan bireysel başvurular için öngörülen dava açma süresi uzatılırken diğer yandan Anayasa Mahkemesi’ne açılacak davalarda anayasa değişikliklerinin şekil denetimi hariç olmak üzere süre, altmış gün olarak standart bir kurala bağlanmıştır.

Maddenin son fıkrası, Anayasa Mahkemesi’ne yeni 148. maddenin 10. fıkrasıyla tanınan yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki yetki ve görev uyuşmazlıklarına ilişkin başvuru süresini düzenlemektedir. Bu fıkranın öngördüğü süre de altmış gündür.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

7. Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi

Madde 152 – Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükümlerle birlikte karara bağlanır. Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır. Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz.

ÖNERİ

7. Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi

Madde 152 – Görülmekte olan bir davada mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya veya Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası andlaşmalara aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Anayasaya aykırılık iddiası yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır.

Madde Gerekçesi

Madde 152

152. madde, somut norm denetimini düzenlemektedir. Maddenin ilk fıkrası, mevcut 152. maddenin yer verdiği "Cumhurbaşkanlığı kararnamesi" ifadesini kaldırarak bunun yerine "kanun hükmünde kararname" ifadesine yer vermiştir. Yürürlükten kaldırılmayan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine ilişkin somut norm denetiminin devam edeceği, geçici hükümlerle düzenlenecektir.

Yeni 152. madde, somut norm denetiminin Anayasaya uygunluk yanında Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası andlaşmalara uygunluğu da kapsayacağını hükme bağlamıştır. Böylece Türkiye'de temel hak ve hürriyetlerin alanı genişleyecek; bunların güvenceleri güçlenecek; aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinde üstlendiği yükümlülükleri yerine getirmesi kolaylaşarak ülkemizin itibarı güçlenecektir.

Mevcut 152. maddenin 3. fıkrasında olduğu gibi yeni 152. maddenin 2. fıkrası da Anayasa Mahkemesi'nin somut norm denetimi yoluyla yapılan başvurularda kararını beş ay içinde açıklayacağını hükme bağlamıştır. 152. maddenin 2. fıkrası, evvelce olduğu gibi, Yüksek Mahkeme'nin bu süre içinde kararını açıklamaması halinde davaya bakmakta olan mahkemenin kararını yürürlükteki normlara göre vereceğini de düzenlemektedir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

8. Anayasa Mahkemesinin kararları
Madde 153 – Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.
 Anayasa Mahkemesi bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.
 Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez. İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar. İptal kararları geriye yürümez.
 Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar.

ÖNERİ

8. Anayasa Mahkemesinin kararları
Madde 153 – Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.
 Anayasa Mahkemesi bir kanun veya kanun hükmünde kararnamesinin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.
 Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez. İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun tasarı veya teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.
 İptal kararları geriye yürümez.
 Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar.

Madde Gerekçesi

Madde 153

Anayasa Mahkemesi kararlarının hukukî sonuçlarını düzenleyen 153. maddenin ilk fıkrası aynen muhafaza edilmiştir. Maddenin 2 ve 3. fıkralarının yer verdiği “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi” ifadesi yerine “kanun hükmünde kararname” ifadesi getirilmiştir.

Maddenin 4. fıkrasına “tasarı veya” ifadeleri eklenmiştir.

Maddenin 5 ve 6. fıkraları aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Yargıtay

Madde 154 – Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar. Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hakim ve Cumhuriyet savcılar ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar (...) Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir. Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler; süresi bitenler yeniden seçilebilirler. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı vekili, Yargıtay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından gizli oyla belirleyeceği beşer aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler. Yargıtay'ın kuruluşu, işleyişi, Başkan, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı vekilinin nitelikleri ve seçim usulleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

ÖNERİ

B. Yargıtay

Madde 154 – Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar. Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hakim ve Cumhuriyet savcılar ile bu meslekten sayılanlar arasından, Hâkimler Kurulu ve Savcılar Kurulu'nun birlikte yapacağı toplantıda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir. Yargıtay Başkanı, başkanvekilleri ve daire başkanları ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı vekili kendi üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler; süresi bitenler yeniden seçilebilirler. Yargıtay'ın kuruluşu, işleyişi, Başkan, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı vekilinin nitelikleri ve seçim usulleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 154

Yargıtay'ı düzenleyen 154. maddenin ilk fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

2. fıkra, Yargıtay üyelerinin seçimi usulünü düzenlemektedir. Maddenin 2. fıkrası, Yargıtay üyelerini seçme yetkisini Hâkimler ve Savcılar Kurulu'na tanımıştır. Yeni 2. fıkra ise bu yetkinin, Hâkimler Kurulu ile Savcılar Kurulu'nun birlikte yapacağı toplantıda alacakları kararlar kullanılacağını düzenlemiştir.

Maddenin mevcut 3. fıkrasındaki "Başkan" ve "Başkanvekilleri" kelimelerinin önünde yer alan "Birinci" sıfatları yeni fıkraya alınmamış; "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı vekili" ifadeleri yeni fıkraya eklenmiştir.

GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM

Maddenin, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı vekilini seçme yetkisini Cumhurbaşkanına tanıyan 4. fıkrası kaldırılmıştır. Maddenin Yargıtay'ın kuruluşunu, işleyişini, Başkan, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı vekilinin nitelikleriyle seçimi usulünün kanunla düzenleneceğini öngören 5. fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

C. Danıştay

Madde 155 – Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

(Değişik ikinci fıkra: 13/8/1999-4446/3

md.) Danıştay, davaları görmek, (...) kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz

şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında

iki ay içinde düşüncesini bildirmek, (...) idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla

gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir. Danıştay üyelerinin dörtte üçü, birinci

sınıf idari yargı hakim ve savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasında Hakimler

ve Savcılar (...) Kurulu; dörtte biri, nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasında

Cumhurbaşkanı; tarafından seçilir. Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri

ve daire başkanları, kendi üyeleri arasında Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının

salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden

seçilebilirler.

Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları

ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin

bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları

ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin

bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları

ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin

bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları

ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin

bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

ÖNERİ

C. Danıştay

Madde 155 – Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

(Değişik ikinci fıkra: 13/8/1999-4446/3

md.) Danıştay, davaları görmek, Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları,

kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde

düşüncesini bildirmek, idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri

yapmakla görevlidir. Danıştay üyelerinin dörtte üçü, birinci

sınıf idari yargı hâkim ve savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasında, Hâkimler

Kurulu ve Savcılar Kurulunun birlikte yapacağı toplantıda üye tam sayısının salt

çoğunluğuyla ve gizli oyla seçilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, üyelerin dörtte

birini nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasında üye tam sayısının en az üçte

iki çoğunluğuyla ve gizli oyla seçer. İkinci turda hiçbir adayın üye tam sayısının en az

üçte iki çoğunluğunun oyunu alamaması durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi

Genel Kurulunda ikinci oylamada en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme

usulüyle üye seçilir. Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri

ve daire başkanları, kendi üyeleri arasında Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının

salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden

seçilebilirler.

Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları

ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin

bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları

ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin

bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları

ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin

bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 155

Danıştay'ı düzenleyen 155. maddenin ilk fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

Maddenin Danıştay'ın görevlerini düzenleyen 2. fıkrasına "Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları" ifadeleri eklenmiştir.

Maddenin mevcut 3. fıkrası, Danıştay üyelerinin dörtte üçünün birinci sınıf idarî yargı hâkim ve savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından seçileceğini düzenlemiştir. Maddenin yeni metni, 3. fıkra, bu yetkinin Hâkimler Kurulu ve Savcılar Kurulunun birlikte yapacağı toplantıda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile kullanılacağını hükme bağlamıştır.

Maddenin mevcut 3. fıkrası, Danıştay üyelerinin dörtte birini seçme yetkisini Cumhurbaşkanına tanımakta; yeni 155. maddenin 4. fıkrasıyla bu yetki Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmaktadır. Yeni 4. fıkra, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bu seçimde izleyeceği yöntemi de hükme bağlamıştır.

Maddenin mevcut 4. fıkrası, Danıştay Başkanı, Başsavcısı, Başkanvekilleri ve daire başkanlarının seçilme usullerini düzenlemiştir. Bu hüküm, yeni maddenin 5. fıkrasında aynen muhafaza edilmiştir.

Maddenin son fıkrası, yeni 155. maddenin son fıkrasıyla aynen korunmuştur.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Askeri Yargıtay

Madde 156 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

D. Yüksek Seçim Kurulu

Madde 156 – Seçimler, yargı organının genel yönetim ve denetimi altında yapılır. Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçim tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulundur. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarına ilişkin bireysel başvurular saklı kalmak üzere, Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz. Yüksek Seçim Kurulu onbeş üyeden oluşur. Üyelerin sekizi Yargıtay, yedisi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçilir. Bu üyeler, salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan ve iki başkanvekili seçerler. Üyelerin görev süresi altı yıldır. Süresi bitenler yeniden seçilemez. Kurul, iki daire ve Genel Kurul halinde çalışır. Daireler, yedi üyeden oluşur ve dairelerin başkanvekilleri başkanlığında en az beş üyenin katılımıyla toplanır. Genel Kurul, Yüksek Seçim Kurulu Başkanının veya Başkanın görevlendireceği başkanvekilinin başkanlığında en az onbir üye ile toplanır. Daireler ve Genel Kurul, kararlarını salt çoğunlukla alır. Dairelerden biri seçim işlerine, diğeri ise seçim uyuşmazlıklarına bakar. Dairelerin verdikleri kararlar aleyhine yapılan itirazlara Genel Kurul karar verir. Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulması, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi işlemlerinin genel yönetim ve denetimi de milletvekili seçimlerinde uygulanan hükümlere göre olur. Yüksek Seçim Kurulunun ve diğer seçim

kurullarının görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 156

Anayasanın Yasama bölümünde "Seçimlerin genel yönetim ve denetimi" başlığıyla 79. maddeyle düzenlenen Yüksek Seçim Kurulu, yeni metinde "Yüksek Mahkemeler" başlığı altında 156. maddeyle hükme bağlanmıştır. Böylece Yüksek Seçim Kurulu, adıyla ve yerine getirdiği fonksiyonla uyumlu bir hukukî statüye kavuşturulmuştur.

156. maddenin 1. fıkrası, 79. maddenin 1. fıkrasını aynen muhafaza etmiştir.

156. maddenin 2. fıkrası, 79. maddenin 2. fıkrasından farklı olarak "Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarına ilişkin bireysel başvurular saklı kalmak üzere, Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz." hükmüne yer vermiştir. Böylece Yüksek Seçim Kurulu'nun tüm kararları için tanınan yargı bağımsızlığı, belirtilen istisnalar bakımından sona erdirilmiştir.

156. maddenin 3. fıkrası Yüksek Seçim Kurulu üyelerinin sayısını arttırmış; bu üyelerin evvelce olduğu gibi Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından seçileceğini hükme bağlamıştır. Ne var ki yeni hüküm, yedek üyelik statüsüne son vermiş; 79. maddeden farklı olarak bir değil, iki Başkanvekilliğine yer vermiştir.

156. maddenin 4. fıkrası, 7062 sayılı Yüksek Seçim Kurulunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 4. maddesinde yer alan Yüksek Seçim Kurulu üyelerinin görev sürelerinin altı yıl olduğu hükmünü, Anayasa kuralı haline getirmiştir. Ne var ki 4. fıkra hükmü, Kanundan farklı olarak üyelerin ikinci bir kez daha seçimine olanak tanımamıştır.

156. maddenin 5. fıkrası, önemli bir yenilik içermektedir. Bu düzenlemeye göre Yüksek Seçim Kurulu, iki daire ve bir Genel Kurul halinde çalışacaktır. Fıkra, dairelerin üye sayısı, toplantı ve karar yeter sayıları ile Genel Kurulun toplantı ve karar yeter sayılarını düzenlemiştir. Bu fıkra aynı zamanda dairelerin görev ve yetkilerini düzenleyerek itiraz halinde dairelerce verilen kararların Genel Kurul tarafından denetleneceğini hükme bağlamıştır. Yüksek Seçim Kurulu'nun iki daire halinde çalışması, daire kararlarının Genel Kurul tarafından denetlenmesi, seçim sürecindeki işlemlerin hukukiliğini pekiştiren önemli bir yeniliktir.

79. maddenin son fıkrasının içerdiği anayasa değişikliklerinin halkoyuna sunulması ve Cumhurbaşkanı seçiminin genel yönetim ve denetimine ilişkin hüküm, 156. maddenin 6. fıkrasıyla aynen muhafaza edilmiştir.

79. maddenin 3. fıkrasının içerdiği Yüksek Seçim Kurulunun ve diğer seçim kurullarının görev ve yetkilerinin kanunla düzenleneceği hükmü, 156. maddenin son fıkrasıyla aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

E. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
Madde 157 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)

ÖNERİ

E. Sayıştay
Madde 157 – Sayıştay; genel ve özel bütçeli idarelerin, düzenleyici ve denetleyici kurumların, sosyal güvenlik kurumlarının, mahallî idarelerin, kanunlarla anonim ortaklık şeklinde kurulmuş olanlar da dahil olmak üzere diğer kamu idarelerinin ve siyasî partilerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler. Bu kararlar dolayısıyla idari yargı yoluna başvurulamaz. İlgililer Sayıştay'ın inceleme, denetleme ve hükme bağlama görevlerini yerine getirmesinde gerekli her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür; buna aykırı fiillere uygulanacak yaptırımlar kanunla düzenlenir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sayıştay üyelerini nitelikleri kanunda belirtilen ve en az yirmi yıl fiilen çalışma tecrübesine sahip adaylar arasından üye tam sayısının en az üçte iki çoğunluğuyla ve gizli oyla seçer. İkinci turda hiçbir adayın üye tam sayısının en az üçte iki çoğunluğunun oyunu alamaması durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda ikinci oylamada en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulüyle üye seçilir.

Üyeler, salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan seçerler.

Vergi, benzeri mali yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Danıştay kararları esas alınır.

Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri ve seçim usulleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri ve diğer özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 157

Anayasanın 160. maddesiyle düzenlenen Sayıştay, yeni metinde “Yüksek Mahkemeler” başlığı altında 157. maddeyle hükme bağlanmıştır. Demokratik bir anayasa düzeninin kurulmasında hayati yetkileri haiz olan bu kurum, yapılan değişiklikle fonksiyonuna uygun bir biçimde yüksek mahkeme statüsüne kavuşturulmuştur.

160. madde ilk fıkrasında merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının Sayıştay’ın malî denetimine tâbi olduğunu düzenlemiştir. 157. madde ise Sayıştay’ın denetim yetkisinin kapsamını önemli ölçüde genişletmiştir. 157. maddeye göre Sayıştay, genel ve özel bütçeli idareleri, düzenleyici ve denetleyici kurumları, sosyal güvenlik kurumlarını, mahallî idareleri, kanunlarla anonim ortaklık şeklinde kurulmuş olanlar da dâhil olmak üzere diğer kamu idarelerini ve siyasî partileri denetleme yetkisine sahiptir.

Sayıştay’ın denetim yetkisinin alanının genişletilmesi, demokrasinin aslî unsurlarından olan yönetimde şeffaflık ve hesap veriliğin gereğidir. Böylece ülkemizin temel sorunlarından olan yolsuzlukların önlenmesi hedeflenmiştir. Aynı amaçla 157. maddenin ilk fıkrasında önemli bir yenilik olarak “İlgililer Sayıştay’ın inceleme, denetleme ve hükme bağlama görevlerini yerine getirmesinde gerekli her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür; buna aykırı fiillere uygulanacak yaptırımlar kanunla düzenlenir.” hükmüne yer verilmiştir.

157. madde, 160. maddede yer alan Sayıştay denetiminin Türkiye Büyük Millet Meclisi adına yapılacağı esasını muhafaza etmiştir. Öte yandan 157. madde, evvelce olduğu gibi, Sayıştay’ın kesin hükümleri hakkında ilgililerin on beş gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere karar düzeltme talebinde bulunabileceklerini, bu talepler üzerine verilen kararlar için idarî yargıya başvurulamayacağı kuralını muhafaza etmiştir.

160. madde, Sayıştay üyelerinin seçimine ilişkin bir hükme yer vermemiştir. Bu husus, 6085 sayılı Sayıştay Kanununun 15 ve 16. maddeleriyle düzenlenmiştir. 157. madde ise 2. fıkrasında Sayıştay üyelerinin, nitelikleri kanunda belirtilen “ve en az yirmi yıl fiilen çalışma tecrübesine sahip adaylar arasından” Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçileceğini ve seçimde uygulanacak karar nisabını düzenlemiştir.

Madde 3. fıkrasında, Sayıştay üyelerinin kendi aralarında başkanlarını salt çoğunluk ve gizli oyla seçecekleri hükmüne yer vermiştir.

160. maddenin 2. fıkrasıyla Sayıştay ve Danıştay kararları arasında uyumsuzluk olması halinde Danıştay kararlarının esas alınacağını düzenleyen hüküm, 157. maddenin 4. fıkrasıyla aynen muhafaza edilmiştir.

160. maddenin mahallî idarelerin Sayıştay’ın denetimine tâbi olduğunu düzenleyen 3. fıkrası, 157. maddenin ilk fıkrası kapsamına alınmıştır.

160. maddenin Sayıştay’ın kuruluşunun, işleyişinin, denetim usullerinin, üyelerinin niteliklerinin ve özlük haklarının vs. kanunla düzenleneceğini öngören son fıkra hükmü, 157. maddenin son fıkrasıyla muhafaza edilmiştir. İki hüküm arasındaki tek fark, 160. maddenin Sayıştay’ın “ödev ve yetkileri” ifadesine yer vermesine karşılık 157. maddenin “ödev” yerine “görev” kelimesini getirmesinden ibarettir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

II. Hakimler ve Savcılar (...) Kurulu
Madde 159 – (Değişik: 7/5/2010-5982/22 md.)
 Hâkimler ve Savcılar (...) Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.
 (Değişik fıkra: 21/1/2017-6771/14 md.)
 Hâkimler ve Savcılar Kurulu on üç üyeden oluşur; iki daire hâlinde çalışır.
 (Değişik fıkra: 21/1/2017-6771/14 md.)
 Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun, üç üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasında, bir üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcılar arasında Cumhurbaşkanınca; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilir. Öğretim üyeleri ile avukatlar arasında n seçilen üyelerden, en az birinin öğretim üyesi ve en az birinin de avukat olması zorunludur. Kurulun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilecek üyeliklerine ilişkin başvurular, Meclis Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon her bir üyelik için üç aday, üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada aday belirleme işleminin sonuçlandırılmaması hâlinde ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. Bu oylamada da aday belirlenemediği takdirde her bir üyelik için en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile aday belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Komisyon tarafından belirlenen adaylar arasında,

ÖNERİ

III. Hakimler Kurulu
Madde 159 – Hâkimler Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.
 Hâkimler Kurulu, onbeş üyeden oluşur; iki daire halinde çalışır.
 Kurulun iki üyesi Yargıtay Genel Kurulunca, iki üyesi Danıştay Genel Kurulunca, bir üyesi Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulunca gizli oyla doğrudan seçilir. Bir üyesi hukuk fakültesi mezunu, yüksek lisans ve doktorasını hukuk alanında yapmış en az onbeş yıl öğretim üyesi olarak çalışmış profesör unvanlı öğretim üyeleri arasından, bir üyesi en az yirmi yıl fiilen avukatlık yapmış olanlar arasından Cumhurbaşkanınca tarafından seçilir.
 Türkiye Büyük Millet Meclisi; üç üyeyi bölge adliye mahkemesi başkan ve üyelerinin kendi aralarından, iki üyeyi bölge idare mahkemesi başkan ve üyelerinin kendi aralarından, bir üyeyi adli yargı hâkimlerinin birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş olan adli yargı hâkimleri arasından, bir üyeyi idari yargı hâkimlerinin birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş olan idari yargı hâkimleri arasından, bir üyeyi Yükseköğretim Üst Kurulunun kendi üyesi olmayan, hukuk fakültesi mezunu, yüksek lisans ve doktorasını hukuk alanında yapmış en az 15 yıl öğretim üyesi olarak çalışmış profesör unvanlı öğretim üyeleri arasından gösterecekleri üçer aday içinden üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla ve gizli oyla seçer. İkinci turda hiçbir adayın üye tam sayısının en üçte iki çoğunluğunun oyunu alamaması durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda ikinci oylamada en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulüyle üye seçilir.
 Hâkimler Kurulu üyeliğine aday göstermek için yapılacak seçimlerde, her boş üyelik için ancak bir adaya oy verilebilir, en fazla

her bir üye için ayrı ayrı gizli oyla seçim yapar. Birinci oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu; bu oylamada seçimin sonuçlandırılmaması hâlinde, ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. İkinci oylamada da üye seçilemediği takdirde en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile üye seçimi tamamlanır.

(Değişik fıkra: 21/1/2017-6771/14 md.)

Üyeler dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler bir kez daha seçilebilir.

(Değişik fıkra: 21/1/2017-6771/14 md.) Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki otuz gün içinde yapılır. Seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden otuz gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır.

Kurulun, Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki asıl üyeleri, görevlerinin devamı süresince; kanunda belirlenenler dışında başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler.

Kurulun yönetimi ve temsili Kurul Başkanına aittir. Kurul Başkanı dairelerin çalışmalarına katılamaz. Kurul, kendi üyeleri arasından daire başkanlarını ve daire başkanlarından birini de başkanvekili olarak seçer. Başkan, yetkilerinden bir kısmını başkanvekiline devredebilir.

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır. Kurul üyelerinin görev süresi altı yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilemezler. Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki otuz gün içinde yapılır. Seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden otuz gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır. Kurul üyeleri görevlerinin devamı süresince; kanunda belirlenenler dışında başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler. Kurul, kendi üyeleri arasından üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla başkanını ve daire başkanlarını seçer. Hakimler Kurulu, adlî ve idarî yargı hâkimlerini mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini ve Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkimlerin atanmalarına ilişkin taleplerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Hâkimlerin görevlerini; hukuka ve kanuna uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Kurul Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerince yapılır. Hakimler Kurulunun mesleğe kabul ve disiplin kararlarına karşı yargı yolu açıktır. Kurul üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve işbölümü, Kurulun ve dairelerin görevleri,

Hâkim ve savcılarının görevlerini; kanun, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir.

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Kurula bağlı Genel Sekreterlik kurulur. Genel Sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanır. Kurul müfettişleri ile Kurulda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılar, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Kurula aittir.

Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılar ile adalet müfettişlerini ve hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçileri, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet Bakanına aittir.

Kurul üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve işbölümü, Kurulun ve dairelerin görevleri, toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.

toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevleri, hâkimlik teminatı ve mahkemelerin bağımsızlığı ilkelerine göre kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 159

Anayasamızın 159. maddesi, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nu düzenlemektedir. Güçlendirilmiş Parlamento Sistem Mutabakat Metni ise Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun iki ayrı kurul olarak düzenlenmesini öngörmektedir. Bu nedenle 159. maddenin "Hâkimler ve Savcılar Kurulu" olan başlığı, "Hâkimler Kurulu" olarak değiştirilmiştir; madde sadece bu kurula hasredilmiştir. 160. madde ise "Savcılar Kurulu" başlığıyla Savcılar Kuruluna hasredilmiştir.

159. maddenin ilk fıkrasındaki "ve Savcılar" ifadesi metinden çıkarılmıştır.

Maddenin 2. fıkrası, kurulun üye sayısını ve iki daire halinde çalışacağını düzenlemektedir. Fıkranın içerdiği "ve Savcılar" ifadesi metinden çıkarılmıştır. Kurulun on beş üyeden oluşacağı düzenlenmiştir.

3. fıkra, kurul üyelerinin kaynaklarını ve seçilme usulünü düzenlemiştir. Buna göre iki üye Yargıtay, iki üye Danıştay, bir üye Türkiye Barolar Birliği'nin Genel Kurulları tarafından doğrudan doğruya seçilir. Kurulun iki üyesinin Cumhurbaşkanı tarafından seçilmesi öngörülmüştür. Cumhurbaşkanı bu üyelerden birini en az on beş yıl öğretim üyeliği yapmış hukuk profesörleri arasından, birini ise en az yirmi yıl fiilen avukatlık yapmış olanlar arasından seçecektir.

4. fıkra, kurulun sekiz üyesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilmesini düzenlemektedir. Buna göre Türkiye Büyük Millet Meclisi, üç üyeyi bölge adliye mahkemesi başkan ve üyelerinin kendi aralarından; iki üyeyi bölge idare mahkemesi başkan ve üyelerinin kendi aralarından; bir üyeyi adli yargı hâkimleri arasından; bir üyeyi idarî yargı hâkimleri arasından; bir üyeyi ise Yükseköğretim Üst Kurulu'nun göstereceği hukuk profesörleri arasından gösterecekleri üçer aday içinden gizli oyla seçer.

4. fıkra, aynı zamanda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda yapılacak seçimin usulünü düzenlemiştir. Buna göre her boş üyelik için üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun aranacağı iki oylama yapılacaktır. Bu oylamalarda sonuç elde edilemezse ikinci oylamada en çok oy alan iki aday arasından ad çekme yöntemiyle üyelerin belirlenmesi sağlanacaktır.

5. fıkra ise aday gösterme yetkisini haiz olan kurumlarda aday belirleme sürecinde oy kullanabilecek herkesin sadece bir aday için oy verebileceğini düzenlemiştir. Bu kural, aday belirleme sürecine çoğunlukçu bir yöntemin hâkim olmasını engelleyerek kurulun üye kompozisyonunun çoğulculuk esasına göre şekillenmesini sağlayacaktır.

6. fıkra, kurul üyelerinin halen dört yıl olan görev süresini altı yıl olarak düzenlemiştir; ancak mevcut durumdan farklı olarak görev süresini tamamlayan üyelerin ikinci bir kez daha seçimine olanak tanımamıştır.

159. maddenin mevcut 5. fıkrası, yeni 159. maddenin 7. fıkrasıyla aynen muhafaza edilmiştir.

159. maddenin mevcut 6. fıkrasının içerdiği "Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki" kelimeleri metinden çıkarılarak yeni 159. maddenin 8. fıkrasıyla düzenlenmiştir.

159. maddenin mevcut 3. fıkrası, Adalet Bakanının Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun başkanı olduğunu hükme bağlamaktadır. Hâkimler Kurulu'nu düzenleyen yeni 159. madde, Adalet Bakanının üyeliğine son verdiğinden bu maddenin 9. fıkrası, kurulun başkanını, kendi üyeleri arasından seçeceğini düzenlemektedir. Adalet Bakanının kurul üyeliğine son verilmesi, Hâkimler Kuruluna yürütme organı karşısında özerklik kazandıran önemli bir yenilik olmuştur.

Yeni 159. maddenin 9. fıkrası, aynı zamanda, mevcut 159. maddenin 7. fıkrasında olduğu gibi kurulun daire başkanlarını kendi üyeleri arasından seçeceğini hükme bağlamıştır.

Yeni 159. maddenin 10. fıkrası, Hâkimler Kurulu'nun görevlerini düzenlemektedir. Yapılan yeni

bir ekleme hariç olmak üzere bu görevler, maddenin mevcut 8. fıkrasıyla tanınan görevlerle örtüşmektedir. Yeni madde “Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkimlerin atanmalarına ilişkin taleplerini karara” bağlamayı kurulun görevlerine ilave etmiştir.

Yeni 159. maddenin 11. fıkrası, mevcut maddenin 9. fıkrası gibi hâkimlerin görevlerini hukuka ve mesleğin icaplarına uygun olarak yapıp yapmadıklarının denetlenmesine ilişkin bir düzenlemeye yer vermiştir. Mevcut 159. maddenin 9. fıkrası, bu denetim sürecine savcılar da dâhil ettiği halde yeni madde Hâkimler Kurulu’nu düzenlediğinden, sadece hâkimlerin denetlenmesini kapsamaktadır. Mevcut 159. maddenin 9. fıkrası, hâkimler yönünden yapılacak denetim ile ilgili olarak parantez içinde “hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere” ifadesine yer verdiği halde yeni 159. maddenin 11. fıkrasında bu ifade yer almamaktadır. Bu iki düzenlemenin ortak yanı ise aynı denetim usulüne yer vermeleridir. Böylece denetimin ilgili dairenin teklifi üzerine, kurul başkanının oluruyla kurul müfettişleri tarafından yapılacağı öngörülmektedir.

Yeni 159. maddenin 11. fıkrası, mevcut maddenin 9. fıkrasının içerdiği “Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir.” hükmüne yer vermemiştir.

Mevcut 159. maddenin 10. fıkrası, Hâkimler ve Savcılar Kurulu’nun meslekten çıkarma kararlarına karşı yargı denetimine olanak tanımış; kurulun diğer kararlarına yargı bağımsızlığı sunmuştur. Yeni 159. maddenin 12. fıkrası ise kurulun mesleğe kabul ve disiplin kararları için yargı yolunun açık olduğu hükmüne yer vermiştir. Böylece kurulun mesleğe kabul ve disiplin cezası içeren tüm kararları, hukuk devletinin gereği olarak hukuka uygunluk yönünden denetlenebilecektir.

Yeni 159. maddenin son fıkrası, tıpkı mevcut maddenin son fıkrası gibi, kurulun yapısı, çalışma usulleri, görevleri, kararlarına karşı yapılacak itirazlar ve Genel Sekreterliği gibi çeşitli hususların kanunla düzenleneceğini öngörmektedir. İki hüküm arasındaki en önemli fark, yeni 159. maddenin kanunî düzenlemelerin “hâkimlik teminatı ve mahkemelerin bağımsızlığı ilkelerine göre” yapılacağına yer vermesidir. Bu, yargı bağımsızlığının iki boyutunu oluşturan yargı mensuplarının bireysel bağımsızlığı ile yargının kurumsal bağımsızlığını güvence altına alan önemli bir yeniliktir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

IV. Sayıştay

Madde 160 – Sayıştay, merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren on beş gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler. Bu kararlar dolayısıyla idari yargı yoluna başvurulamaz. Vergi, benzeri mali yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyumsuzluklarda Danıştay kararları esas alınır. (Ek üçüncü fıkra: 29/10/2005-5428/2 md.) Mahallî idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır. Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla düzenlenir. (Mülga son fıkra: 7/5/2004-5170/10 md.)

ÖNERİ

IV. Savcılar Kurulu

Madde 160 – Savcılar Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar. Savcılar Kurulu, oniki üyeden oluşur ve iki daire halinde çalışır. Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Danıştay Başsavcısı Kurulun doğal üyesidir. Kurulun bir üyesi hukuk fakültesi mezunu, yüksek lisans ve doktorasını hukuk alanında yapmış en az yirmi yıl öğretim üyesi olarak çalışmış profesör unvanlı öğretim üyeleri arasından, bir üyesi en az yirmi yıl fiilen avukatlık yapmış olanlar arasından Cumhurbaşkanlığı tarafından seçilir. Bir üyesi Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu tarafından en az yirmi yıl fiilen avukatlık yapmış olanlar arasından gizli oyla doğrudan seçilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi; bir üyeyi Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulunun yirmi yıl fiilen avukatlık yapmış avukatlar arasından göstereceği üç aday içinden; dört üyeyi ise Türkiye Büyük Millet Meclisine başvuran birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş savcılar içinden üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla ve gizli oyla seçer. İkinci turda hiçbir adayın üye tam sayısının en az üçte iki çoğunluğunun oyunu alamaması durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda ikinci oylamada en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulüyle üye seçilir. Savcılar Kurulu üyeliğine aday göstermek için Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulunda yapılacak seçimlerde, ancak bir adaya oy verilebilir, en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır. Kurul, kendi üyeleri arasından üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla daire başkanlarını seçer. Kurul üyelerinin görev süresi altı yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilemezler.

Kurulun, seçimle gelen üyeleri görevlerinin devamı süresince; kanunda belirlenenler dışında başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler.

Savcılar Kurulu, adli ve idari savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmemeler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Savcılarının görevlerini, hukuka ve kanunlara uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, davranış ve eylemlerinin görev gereklerine uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri Adalet Bakanının izni ile kurul müfettişleri tarafından yapılır.

Savcılar Kurulunun mesleğe kabul ve disiplin kararlarına karşı yargı yolu açıktır. Kurulun seçimle gelen üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve işbölümü, Kurulun ve dairelerin görevleri, toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevleri hâkimlik teminatı ve mahkemelerin bağımsızlığı ilkelerine göre kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 160

160. madde, Savcılar Kurulu'na hasredilmiştir. Maddenin ilk fıkrası, Savcılar Kurulu'nun mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulacağını ve görevlerini yerine getireceğini düzenlemektedir.

2. fıkra, Savcılar Kurulunun on iki üyeden oluşacağını ve kurulun iki daire halinde çalışacağını düzenlemiştir.

3. fıkra, Adalet Bakanı, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Danıştay Başsavcısının kurulun doğal üyeleri olduğunu düzenlemektedir. Bu fıkra, aynı zamanda, kurulun iki üyesinin Cumhurbaşkanı tarafından, bir üyesinin Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu tarafından seçileceğini hükme bağlamıştır.

Maddenin 4. fıkrası, kurulun beş üyesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçileceğini ve bu seçimde uyulması gereken usulü düzenlemiştir.

5. fıkra, Türkiye Barolar Birliği'nde aday gösterme için yapılacak seçimde her üyenin bir aday için oy kullanabileceğini düzenlemiştir.

Maddenin 6. fıkrası, kurulun kendi üyeleri arasından daire başkanlarını seçeceğini hükme bağlamıştır.

7. fıkra, kurul üyelerinin görev sürelerinin altı yıl olduğunu ve üyelerin ikinci bir kez daha seçilmelerinin mümkün olmadığını düzenlemiştir. Fıkra, aynı zamanda, kurulun seçimle gelen üyelerinin başka bir görevde çalışamayacağını da hükme bağlamıştır.

Maddenin 8. fıkrası, Savcılar Kurulu'nun görevlerini düzenlemekte; kurulun aynı zamanda Anayasa ve kanunla verilecek diğer görevleri de yapacağını hükme bağlamaktadır.

9. fıkra, savcılarının görevlerini hukuka ve mesleğin gereklerine uygun olarak yapıp yapmadıklarının denetim yetkisini Adalet Bakanının iznine bağlı olarak kurul müfettişlerine tanımaktadır.

10. fıkra, Savcılar Kurulu'nun mesleğe kabul ve disiplin kararlarına karşı yargı yolunun açık olduğunu düzenleyerek hukuk devletinin önemli bir gereğini yerine getirmiştir.

Maddenin son fıkrası, kurulun üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve işbölümü, kurulun ve dairelerin görevleri, toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevlerine ilişkin konuların hâkimlik teminatı ve mahkemelerin bağımsızlığı esaslarına uygun olarak kanunla düzenleneceğini öngörmüştür.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

DÖRDÜNCÜ KISIM
MALİ VE EKONOMİK HÜKÜMLER
BİRİNCİ BÖLÜM
Mali Hükümler

I. Bütçe

A. Bütçe ve kesinhesap

Madde 161 – (Değişik: 21/1/2017-6771/15 md.)

Kamu idarelerinin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür.

Komisyonun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve mali yılbaşına kadar karara bağlanır.

Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılmaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilerek uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar. Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önerileri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir.

Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz.

Carî yıl bütçesindeki ödenek artışını

ÖNERİ

DÖRDÜNCÜ KISIM
MALİ VE EKONOMİK HÜKÜMLER
BİRİNCİ BÖLÜM
Mali Hükümler

I. Bütçe

Bütçe

Madde 161 – Kamu idarelerinin ve kamu tüzel kişilerinin harcamaları kanunla belirlenen usul ve sürelerle uygun olarak yıllık bütçelerle yapılır.

Merkezi Yönetim Bütçesi çok yıllık bütçeleme ve kurala dayalı maliye politikası çerçevesinde hazırlanır.

Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Merkezi Yönetim dışındaki kamu idareleri ve kamu tüzel kişilerinin bütçe ve programlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması, görüşülmesi ve karara bağlanmasına yönelik usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

Bakanlar Kurulu, merkezî yönetim bütçe kanunu tasarısı ile millî bütçe tahminlerini içeren raporu malî yılbaşından en az doksan gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe tasarıları ve rapor ilgili Komisyonunda görüşüldükten sonra Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun yetmiş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının Genel Kurulda görüşülmesi sırasında gider artırıcı ve gelir azaltıcı önerilerde bulunamaz.

Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Bakanlar Kurulu, kanun hükmünde kararname ile bütçede değişiklik yapamaz; harcanabilecek miktar sınırını aşmaya yönelik karar alamaz. Bütçe kanununa bu

öngören değişiklik teklifleri ile cari ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesi zorunludur.

Merkezî yönetim kesinhesap kanunu teklifi, ilgili olduğu mali yılın sonundan başlayarak en geç altı ay sonra Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Meclise sunar. Kesinhesap kanunu teklifi ve genel uygunluk bildirimini Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez. Kesinhesap kanunu teklifi, yeni yıl bütçe kanunu teklifiyle birlikte görüşülür ve karara bağlanır.

yönde yetki veren hükümler konamaz. Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçeleri arasındaki ödenek aktarmaları kanunla yapılır. Ancak, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri, aktarma yapılacak tertipteki ödeneğin yüzde beşine kadar kendi bütçeleri içinde ödenek aktarması yapabilirler. Bütçe kanunları ile bu oran değiştirilmez. Personel giderleri tertiplerinden, aktarma yapılmış tertiplerden ve yedek ödenekten aktarma yapılmış tertiplerden, diğer tertiplere aktarma yapılamaz.

Carî yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik tasarıları ile carî ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tasarı ve tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.

Madde Gerekçesi

Madde 161

“Bütçe ve kesinhesap” başlıklı 161. madde, ilk sekiz fıkrasında Bütçe Kanununu; 9, 10 ve 11. fıkralarında ise Kesinhesap Kanununu düzenlemektedir. Bütçe Kanunu, “Bütçe” başlığıyla yeni 161. maddede; Kesinhesap Kanunu ise “Kesinhesap” başlığıyla yeni 164. maddede düzenlenmiştir.

161. maddenin ilk fıkrasında yer alan “kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki” ifadesi metinden çıkarılmış; fıkraya “kanunla belirlenen usul ve sürelerle uygun olarak” ifadesi eklenmiştir.

Maddeye 2. fıkra olarak “Merkezi Yönetim Bütçesi çok yıllık bütçeleme ve kurala dayalı maliye politikası çerçevesinde hazırlanır.” şeklinde yeni bir hüküm eklenmiştir.

161. maddenin halen mevcut olan 2. fıkrası, yeni 161. maddenin 3. fıkrası olarak aynen muhafaza edilmiştir.

161. maddenin 4. fıkrasına merkezî yönetim dışındaki kamu idareleri ve kamu tüzel kişilerinin bütçe ve programlarının Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulması, görüşülmesi ve karara bağlanmasına ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceğini öngören yeni bir hüküm eklenmiştir.

Halen yürürlükte olan 161. maddenin 3. fıkrası, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin mahiyetine uygun olarak Bütçe Kanun teklifinin Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulacağını düzenlemiştir. Cumhurbaşkanı bu yükümlülüğünü malî yılbaşından en

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

az yetmiş beş gün önce yerine getirecektir. Yeni 161. maddenin 5. fıkrası ise parlamentarizmin özüne uygun olarak Bütçe Kanun teklifi değil; Bütçe Kanun tasarısı ifadesine yer vermiş ve bu tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunma yetkisini, gene parlamentarizmin özüne uygun olarak Bakanlar Kuruluna tanımıştır. Bakanlar Kurulu bu yükümlülüğünü, malî yılın başından en az doksan gün önce yerine getirecektir. Böylece yeni 161. madde, Bütçe Kanun tasarılarının komisyon ve Genel Kurulda görüşülmesi için daha uzun bir süre tanımıştır.

Yeni 161. maddenin içerdiği bir başka yenilik ise Bakanlar Kurulunun Bütçe Kanun tasarısıyla birlikte millî bütçe tahminlerini içeren raporu da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunacağına belirtilmesidir. Bu, hükümetin izleyeceği politikaları ve bunların gerektirdiği harcamalarla elde edeceği gelirleri, gerçekçi bir biçimde planlamasını gerektirmektedir.

Yeni 161. maddenin içerdiği diğer yenilik ise Bütçe Kanun tasarısı ve milli bütçe tahminlerinin önce ilgili buldukları komisyonlarda görüşülmesini öngörmesidir. Bu tamamlandıktan sonra tasarı ve rapor, Bütçe Komisyonunda görüşülecektir. Bütçe Komisyonu görüşmelerine en az yetmiş günün ayrılması öngörülmüştür.

Halen yürürlükte olan 161. maddenin 4. fıkrası, bütçe kanunları üzerinde parlamentonun yetkisini by-pass eden bir düzenlemeye yer verdiği için bu düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır.

Halen yürürlükte olan 161. maddenin 5. fıkrasındaki "kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar" ifadeleri çıkarılarak sözü geçen hüküm, yeni 161. maddenin 7. fıkrasıyla düzenlenmiştir.

161. maddenin 6. fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

161. maddenin 7. fıkrasının ilk cümlesi, yeni 161. maddenin 7. fıkrasının ilk cümlesi olarak aynen muhafaza edilmiştir. 161. maddenin 2. cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni 161. madde, harcanabilecek tutar hakkında Bakanlar Kurulunun kanun hükmünde kararname çıkaramayacağı ve karar alamayacağını; Bütçe Kanununa bu yönde hüküm konulamayacağını düzenlemiştir.

Yeni 161. maddenin 7. fıkrası, ayrıca kamu idareleri arasındaki ödenek aktarımının kanunla yapılacağını düzenlemiştir. Öte yandan aynı fıkrayla merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin ödenek aktarımı yapabileceği oran belirtilerek Bütçe Kanunuyla bu oranın değiştirilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

161. maddenin 8. fıkrasındaki "teklifleri" ifadesi çıkarılmış; yeni 161. maddenin 8. ve son fıkrasına "tasarıları" ve "tasarı ve" ifadeleri eklenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	ÖNERİ
<p><i>D. Kesinhesap</i> Madde 164 – (Mülga: 21/1/2017-6771/16 md.)</p>	<p><i>D. Kesinhesap</i> Madde 164 – Kesinhesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise, ilgili oldukları malî yılın sonundan başlayarak, en geç yedi ay sonra, Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Kesinhesap kanunu tasarısı, başkanı anamuhalefet partisi milletvekilleri arasından seçilen Kesin Hesap Komisyonunda görüşülür. Kesin Hesap Komisyonunun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve mali yılbaşına kadar karara bağlanır. Kesinhesap kanunu tasarısı ve genel uygunluk bildirimini Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.</p>

Madde Gerekçesi

Madde 164

Mevcut 161. maddenin 9, 10 ve 11. fıkralarıyla düzenlenen Kesin Hesap Kanunu, yeni metinde bağımsız bir madde olan 164. maddeyle hükme bağlanmıştır.

161. maddenin 9. fıkrası, Kesinhesap Kanun teklifinin Cumhurbaşkanı tarafından Meclise sunulacağını düzenlerken 164. madde, parlamentarizmin özüne uygun olarak Kesinhesap Kanun tasarılarından söz etmekte ve bu tasarıları Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunma yetkisini Bakanlar Kuruluna tanımaktadır.

161. maddenin 9. fıkrası, Kesinhesap Kanun tekliflerinin ilgili buldukları malî yılın sonundan başlayarak en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulacağını; Sayıştay'ın ise genel uygunluk bildirimini, ilgili buldukları Kesinhesap Kanunu teklifinin verilmesinden en geç yetmiş beş gün sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunacağını düzenlemektedir. Buna paralel olan yeni 164. maddenin ilk fıkrası ise Kesinhesap Kanunu tasarılarının ilgili buldukları malî yılın sonundan başlayarak en geç yedi ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulacağını hükme bağlamaktadır. Aynı fıkrada Sayıştay'ın ise genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu Kesinhesap Kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç yetmiş beş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunacağı belirtilmiştir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

164. maddenin 2. fıkrası, Kesinhesap Kanunu tasarısının Kesinhesap Komisyonunda görüşüleceğini; bu komisyonun başkanının anamuhalefet partisi milletvekillerinden biri olacağını düzenlemiştir. Aynı fıkrada Kesinhesap Kanunu tasarısının komisyonda elli beş gün içinde görüşüleceği ve Genel Kurulda malî yılbaşından önce karara bağlanacağı düzenlenmiştir. 161. maddenin 10. fıkrasındaki “teklif” kelimesi 164. maddenin son fıkrasında “tasarı” olarak düzenlenmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

İKİNCİ BÖLÜM

Ekonomik Hükümler

I. Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey

Madde 166 – Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayi ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir.

Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir.

Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/23 md.)

Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında Cumhurbaşkanına istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir.

ÖNERİ

İKİNCİ BÖLÜM

Ekonomik Hükümler

I. Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey

Madde 166 – Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayi ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir.

Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir.

Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/23 md.)

Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında Bakanlar Kuruluna istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur.

Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir.

Madde Gerekçesi

Madde 166

“Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey” başlıklı 166. maddenin ilk üç fıkrası aynen muhafaza edilmiştir.

Maddenin son fıkrasının içerdiği “Cumhurbaşkanına” kelimesi metinden çıkarılmış; bunun yerine “Bakanlar Kuruluna” kelimesi getirilerek maddenin geri kalanı aynen muhafaza edilmiştir.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

II. Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi

Madde 167 – Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.

Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Cumhurbaşkanına yetki verilebilir.

ÖNERİ

II. Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi

Madde 167 – Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.

Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Bakanlar Kuruluna yetki verilebilir.

Madde Gerekçesi

Madde 167

“Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi” başlıklı 167. maddenin içerdiği “Cumhurbaşkanına” kelimesi metinden çıkarılarak yerine “Bakanlar Kuruluna” kelimesi getirilmiş; maddenin geri kalanı aynen muhafaza edilmiştir.

